

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ İÇERİSİNDE
KAMU BANKALARI ve KAMU BANKALARINDA
YENİDEN YAPILANDIRMA UYGULAMALARI**

Hazırlayan

İbrahim KEKLİK

Maliye Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. Cuma ÇATALOLUK

TOKAT – 2019

**TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ İÇERİSİNDE
KAMU BANKALARI ve KAMU BANKALARINDA
YENİDEN YAPILANDIRMA UYGULAMALARI**

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 24/06/2019

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Prof. Dr. Cuma ÇATALOLUK

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Doğan BOZDOĞAN

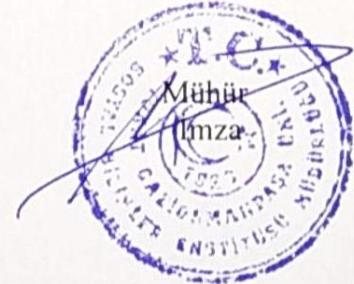
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin DEMİRGİL

İmzası

Bu tez, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 30/05/2019 tarih ve 32-19 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. İlhan EROĞLU

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Prof Dr. Cuma ÇATALOLUK Danışmanlığında hazırlamış olduğum "Türk Bankacılık Sektörü İçerisinde Kamu Bankaları ve Kamu Bankalarında Yeniden Yapılandırma Uygulamaları" adlı Yüksek Lisans / Doktora tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

24 / 06 / 2019

İbrahim KEKLİK

ÖZET

Ülkemizde kamu bankaları özellikle ekonomi içerisinde farklı sektörlerle devlet tarafından kaynak aktarımının yapılması, ilgilendikleri sektörlerin sübvansede edilmesi ve ekonomiye destek vermeleri amacı ile kurulmuşlardır.

Kamu bankaları zaman içerisinde hantal bir yapıya bürünmüş ve hızla gelişen bankacılık sektörü içerisinde daha az etkin olmuş, sektörü olumsuz olarak etkilemişlerdir. Aynı zamanda ekonomiye destek vermesi beklenen bu bankalar devlet için bir yük haline gelmiş, Kasım 2000 ve Şubat 2001 tarihlerinde yaşanan krizler akabinde bankacılık sektörünün düzenlenmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu düzenleme kapsamında kamu bankalarından bazıları tasfiye edilmiş, devredilmiş ve yeniden yapılandırılma kapsamına alınmışlardır.

Bankacılık sektöründe başlatılan yeniden yapılandırma programı çerçevesinde kamu bankaları sektörde daha etkin hale gelmiş ve yapılan düzenlemeler ile birlikte ciddi manada bir finansal başarı göstermişlerdir.

Bu çalışmada öncelikle kamu bankalarının 2001 yılında yaşanan kriz sonrasında hazırlanan 4603 Sayılı Kanun ve Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı'nın uygulanması neticesinde gösterdikleri olumlu gelişim değerlendirilmiştir. Ayrıca 2008 yılında yaşanan Global Kriz sonrasında Türkiye'deki kamu bankalarının krizi en az hasarla atlattığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak kamu bankaları üzerinde uygulanan yeniden yapılandırma uygulamalarının amacına ulaştığı ve sektöre önemli ölçüde katkı sağladığı kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeniden Yapılandırma, Kamu Bankaları, Bankacılık Krizleri

ABSTRACT

Public banks in our country, especially founded for transferring resources to different sectors from government, subsidization of the sectors which they interested and to support the economy.

Public banks have become inconvenient in time and have been less efficient in the rapidly developing banking sector and have adversely affected the sector. At the same time, these banks, which were expected to support the economy, became a burden for the state, and after the crises of November 2000 and February 2001, the regulation of the banking sector became inevitable. Under this regulation, some of the state banks were liquidated, transferred and had been included in the scope of restructuring.

Within the framework of the restructuring program initiated in the banking sector, state banks have become more effective in the sector and have achieved a serious financial success with the arrangements made.

In this study, primarily the positive development of the state banks as a result of the implementation of the Law No. 4603 and the Banking Sector Restructuring Program that prepared after the 2001 crisis was evaluated. Additionally, after the global crisis in 2008 it was determined that the public banks survived with the least damage.

As a result, it has been concluded that the restructuring practices implemented on state-owned banks have achieved its purpose and contributed significantly to the sector.

Key Words: Resructuring, Public Banks, Banking Crises

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	viii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
BANKACILIK SİSTEMİ	3
1.1. BANKACILIĞIN TANIMI	3
1.2. BANKACILIĞIN İŞLEVLERİ	3
1.3. BANKALARIN TÜRLERİ	5
1.3.1. Faaliyet Alanlarına Göre Banka Türleri	5
1.3.1.1 Merkez Bankaları.....	6
1.3.1.2. Mevduat Bankaları.....	6
1.3.1.3. Kalkınma Bankaları	6
1.3.1.4. Yatırım Bankaları	6
1.3.1.5. Katılım Bankaları.....	7
1.3.2. Mülkiyetlerine Göre Banka Türleri	7
1.3.2.1 Özel Sermayeli Bankalar	7
1.3.2.2. Kamu Bankaları	7
1.3.2.3. Yabancı Bankalar.....	8
1.4. TÜRKİYE’DE BULUNAN BANKALARIN SINIFLANDIRILMASI.....	8
1.5. ÜLKEMİZDE BANKACILIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ	11
1.5.1. Osmanlı Döneminde Bankacılık.....	11
1.5.2. Cumhuriyet Döneminde Bankacılık	15
1.5.2.1. Ulusal Bankacılık Dönemi.....	15
1.5.2.2. Özel Amaçlı Devlet Bankalarının Kurulduğu Dönem.....	16

1.5.2.3. Özel Bankaların Geliştiği Dönem.....	16
1.5.2.4. Planlı Dönem	16
1.5.2.5. Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi.....	17
1.5.2.6. Holding Bankacılığı ve Hazine Finansörlüğü Dönemi.....	18
1.5.2.7. Krizler, BDDK ve TMSF'nin Banka Patronluğu Dönemi	18
1.5.2.8 2003-2013 Bankacılıkta Yabancı Sermaye Dönemi.....	20
1.6. KAMU BANKALARININ KURULUŞ NEDENLERİ.....	20
1.7. TÜRKİYE'DE KAMU BANKALARININ KURULUŞ NEDENLERİ	22
1.7.1. Sosyal Nedenler	23
1.7.2. Ekonomik Nedenler.....	23
1.7.3. Siyasal Nedenler	24
1.8. KAMU BANKALARININ TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ	25
İKİNCİ BÖLÜM.....	35
BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YENİDEN YAPILANDIRMA	35
2.1. YENİDEN YAPILANDIRMA TANIMI.....	35
2.2. YENİDEN YAPILANDIRMA UYGULAMA YÖNTEMLERİ.....	36
2.2.1. Finansal Yeniden Yapılandırma	36
2.2.2. Operasyonel Yeniden Yapılandırma	37
2.2.3. Yapısal Yeniden Yapılandırma	37
2.3. YENİDEN YAPILANDIRMA SÜRECİ.....	38
2.4. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE YENİDEN YAPILANDIRMA UYGULAMALARI	40
2.4.1. Yeniden Yapılandırma Öncesi Bankacılık Sektörünün Genel Durumu Ve Sorunları	40
2.4.2. Türk Bankacılık Sisteminde 2001 Yılı Öncesi Dönemde Yapılan Yeniden Yapılandırma Uygulamaları	46
2.4.2.1. Türk Bankacılık Sisteminde 2001 Yılı Öncesi Dönemde Yapılan Operasyonel Yeniden Yapılandırma Uygulamaları.....	46
2.4.2.2. Türk Bankacılık Sisteminde 2001 Yılı Öncesi Dönemde Yapılan Yapısal Yeniden Yapılandırma Uygulamaları	48
2.4.3. Türk Bankacılık Sisteminde 2001 Yılı Sonrası Dönemde Yapılan Yeniden Yapılandırma Uygulamaları	49

2.4.3.1. Türk Bankacılık Sisteminde 2001 Yılı Sonrası Dönemde Yapılan Operasyonel Yeniden Yapılandırma Uygulamaları.....	49
2.4.3.2. Türk Bankacılık Sisteminde 2001 Yılı Sonrası Dönemde Yapılan Yapısal Yeniden Yapılandırma Uygulamaları.....	51
2.4.4. Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması Hakkındaki Yasal Düzenlemeler.....	52
2.4.4.1. 4603 Sayılı Kanun	52
2.4.4.2. 2000/1698 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı	53
2.4.4.3. 2001/2202 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı	54
2.4.4.4. 2001/2312 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.....	54
2.4.4.5. 4684 Sayılı Kanun	54
2.4.5. Türkiye’de Kamu Bankalarında Yapılandırma Uygulamaları	55
2.4.5.1. Hukuksal Yeniden Yapılandırma.....	57
2.4.5.2. Finansal Yeniden Yapılandırma	58
2.4.5.3. Organizasyonel ve Yönetimsel Yeniden Yapılandırma.....	59
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	64
YENİDEN YAPILANDIRMA UYGULAMALARI SONRASI KAMU BANKALARI	64
3.1. 2008 GLOBAL FİNANS KRİZİ ÖNCESİ KAMU BANKALARININ DURUMU	64
3.1.1. Kamu Bankalarının Sayısı Açısından.....	64
3.1.2. Kamu Bankalarının Şube Sayısı Açısından.....	65
3.1.3. Kamu Bankalarının Personel Sayısı Açısından	66
3.1.4. Mali Açısından Kamu Bankalarının Durumu	67
3.1.4.1. Aktif Payının Büyüklüğü	67
3.1.4.2. Mevduat Payının Büyüklüğü	69
3.1.4.3. Kredi Payının Büyüklüğü	70
3.1.4.4. Aktif Kârlılığı Açısından Kamu Bankaları	71
3.2. 2008 GLOBAL FİNANS KRİZİ ve SONRASINDA KAMU BANKALARININ DURUMU	72
3.2.1. 2008 Global Finansal Krizin Türk Ekonomisine Etkileri.....	74
3.2.2. 2008 Global Finans Krizi Sonrasında Kamu Bankalarının Durumu.....	75
3.2.2.1. Kamu Bankalarının Sayısı Açısından	75

3.2.2.2. Kamu Bankalarının Şube Sayısı Açısından	75
3.2.2.3. Kamu Bankalarının Personel Sayısı Açısından	77
3.2.2.4. Mali Açidan Kamu Bankalarının Durumu.....	79
3.2.2.4.1. Aktif Payının Büyüklüğü	79
3.2.2.4.2. Mevduat Payının Büyüklüğü Açısından	81
3.2.2.4.3. Kredi Payının Büyüklüğü Açısından	84
3.2.2.4.4. Kârlılık Açısından	85
SONUÇ.....	88
KAYNAKLAR	90
ÖZGEÇMİŞ	94

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1:2019 Yılı İtibariyle Türkiye'de Bulunan Mevduat Bankaları Şube Bilgileri	9
Tablo 2: 2019 Yılı İtibariyle Türkiye'de Bulunan Kalkınma ve Yatırım Bankaları Şube Bilgileri	10
Tablo 3: 2019 Yılı İtibariyle Türkiye'de Bulunan Katılım Bankaları ve Şube Bilgileri.	10
Tablo 4: 1961-2000 Yılları Arası TBS Banka Sayısı	26
Tablo 7: Bankaların Sektör Payları(%).....	32
Tablo 8: 1998-2008 Yılları Arası TBS Banka Sayısı	64
Tablo 9: 2009-2018 Yılları Arası Şube Sayıları	75
Tablo 10: 2009-2018 Yıllar Arası Personel Sayıları	77
Tablo 11: Kamusal Sermayeli Bankalar Dönem Net Kârları (Bin TL).....	85
Tablo 12: 2009-2018 Yılları Arası Aktif Kârlılık Oranları	86
Tablo 13: 2009-2018 Yılları Arası Ortalama Özkaynak Kârlılığı	86

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Bankacılık Sektörü 1998 - 2008 Yılları Arası Şube Sayılarının Değişimi	65
Grafik 2: Kamu Bankalarının 1998 - 2008 Yılları Arası Şube Sayılarının Değişimi.....	65
Grafik 3: 1998 - 2008 Yılları Arası Banka Personel Sayıları	66
Grafik 4: 1998 - 2008 Yılları Arası Banka Personel Sayıları Açısından Kamu Bankalarının Sektör İçerisindeki Durumu	67
Grafik 5: 1998 - 2008 Yılları Arası Sektör ve Kamu Bankaları Aktif Toplamı (Milyon TL)	68
Grafik 6: 1998 - 2008 Yılları Arası Kamu Bankalarının Aktif Payı Açısından Sektör İçerisindeki Durumu	68
Grafik 7: 1998 - 2008 Yılları Arası Mevduat Payının Büyüklüğü (Milyon TL)	69
Grafik 8: Mevduat Açısından Kamu Bankalarının Sektör İçerisindeki Durumu	69
Grafik 9: 1998 - 2008 Yılları Arasında Toplam Nakdi Krediler (Milyon TL).....	70
Grafik 10: 1998 - 2008 Yılları Arasında Kamu Bankalarının Krediler Açısından Sektör İçerisindeki Durumu	71
Grafik 11:2009 - 2018 Yılları Arası Bankacılık Sektörü ve Kamu Bankalarının Aktif Kârlılıkları.....	72
Grafik 12: 2009 - 2018 Yılları Arası Bankacılık Sektörü ve Kamu Bankalarının Şube Sayıları	75
Grafik 13: Şube Sayısı Açısından Kamu Bankalarının Sektör İçerisindeki Durumu.....	76
Grafik 14: Sektör ve Kamu Bankalarında Şube Sayısının Değişimi	76
Grafik 15: 2009 - 2018 Yılları Arası Bankacılık Sektörü ve Kamu Bankalarının Personel Sayıları	78
Grafik 16: Kamu Bankalarının Personel Sayısı Açısından Sektör İçerisindeki Durumu	78
Grafik 17: 2009 - 2018 Yılları Arasında Personel Sayısındaki Değişim (%).....	79
Grafik 18: 2009 - 2018 Yılları Arası Bankacılık Sektörü ve Kamu Bankalarının Aktif Büyüklükleri	80
Grafik 19:Aktif Büyüklük Açısından Kamu Bankalarının Sektör İçerisindeki Durumu	80
Grafik 20: 2009-2018 Yılları Arası Aktif Büyüklük Değişimleri (%)	81
Grafik 21: 2009 - 2018 Yılları Arası Bankacılık Sektörü ve Kamu Bankalarının Mevduat Büyüklükleri (Bin TL).....	82
Grafik 22: Kamu Bankalarının Mevduat Açısından Sektör İçerisindeki Durumu	82
Grafik 23: 2009-2018 Yılları Arası Mevduat Değişim Oranları (%)	83
Grafik 24: 2009 - 2018 Yılları Arası Bankacılık Sektörü ve Kamu Bankalarının Kredi Büyüklükleri	84
Grafik 25: Kamu Bankalarının Krediler Açısından Sektör içerisindeki Durumu	84
Grafik 26: 2009 - 2018 Yılları Arası Kamusal Sermayeli Bankalar Dönem Net Kârları	85

KISALTMALAR LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

DİBS: Devlet İç Borçlanma Senetleri

FED: Amerikan Merkez Bankası

IMF: Uluslararası Para Fonu

İMKB: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

KİT: Kamu İktisadi Teşebbüsü

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme

SPK: Sermaye Piyasası Kurulu

TBB: Türkiye Bankalar Birliği

TBS: Türk Bankacılık Sistemi

TCMB: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

TKBB: Türkiye Katılım Bankaları Birliği

TMSF: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

GİRİŞ

Kamu bankaları, 1929 Büyük Buhran'ı sonrasında devletlerin ekonomi içerisinde ağırlığının artması, daha etkin şekilde çalışmaları neticesinde kurulmuş ve yıllar itibariyle finans sektörü içerisinde devletin payı artış yönünde seyretmiştir. Kamu bankaları ekonomik gelişmeye destek sağlamak, bankacılık sistemine öncülük etmek ve sistem içerisindeki sorunları ortadan kaldırmak gibi hedeflere sahip olmuştur.

Ülkemizde de kamu bankaları benzer sebepler ile ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet'in kuruluşu sonrasında özel sektör birçok konuda hedeflerini gerçekleştirme konusunda yetersiz kalmıştır ve bu durum devletin ekonomik gelişmenin sağlanması yönünde daha aktif olmasını gerektirmiştir. Finans sektörü içerisinde kamu bankaları birbirinden farklı amaçları gerçekleştirmek için kurulmuştur. Bu bankalar ekonomi içerisinde birbirinden farklı sektörlerin finansman ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamış ve her biri farklı alanlarda uzmanlaşmıştır. Cumhuriyet'in kuruluş yıllarından bu yana her ne kadar kapanmalar, birleşmeler neticesinde sayıları azalsa da kamu bankaları her zaman finans sektörü içerisinde önemli bir yere sahip olmuşlardır.

Ülkemizde yaşanan Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri kamu bankalarının hantal yapısını ortaya çıkarmış, bu krizler sonrasında bu bankaların yeniden yapılandırılması hususu iktisadi reformlar içerisinde ilk sıralarda kendine yer bulmuştur. Yaşanan bu krizler sonrasında kamu bankaları yeniden yapılandırılarak daha sağlam bir yapıya kavuşmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de 2007 yılında ortaya çıkan finansal sorunlar 2008 yılında küresel bir krize dönüşmüş ve bütün dünyada finans piyasaları ciddi manada tehlike altına girmiştir. Türk bankacılık sektöründeki yeniden yapılandırma uygulamaları neticesinde kamu bankaları krizin etkilerinden sınırlı bir şekilde etkilenmiştir.

Üç bölümden oluşan bu tezin birinci bölümünde bankacılık sisteminin tanımı, işlevleri, banka türleri, ülkemizde bankacılığın tarihi gelişimi, kamu bankalarının kuruluş nedenleri ve bu bankaların Türk bankacılık sektörü içerisindeki yeri irdelenmiştir.

İkinci bölümde öncelikle bankacılık sektöründe yeniden yapılandırma tanımı yapılmış, yeniden yapılandırma yöntemleri ve süreç incelenmiştir. Daha sonra Türk bankacılık sektöründe yeniden yapılandırma uygulamaları öncesindeki sorunlar irdelenmiş, 2001 yılı öncesi ve sonrasında yapılan yeniden yapılandırma uygulamaları incelenmiştir.

Üçüncü bölümde önce 2008 global finans krizine kadar olan dönem ve 2008 global finans krizi sonrası dönemlerde kamu bankalarının durumu değerlendirilmiş ve bankacılık sektöründeki yeniden yapılandırma uygulamaları neticesinde krizin etkileri tartışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK SİSTEMİ

1.1. BANKACILIĞIN TANIMI

Banka kavramının kelime anlamı olarak bankanın İtalyanca banco yani tezgah sözcüğünden geldiği öne sürülmekte olup sözcüğün bu anlamda kökenine bakıldığı zaman banka tanımının para ticaretine dayandığı görülmektedir. Bu haliyle banka para kazanmak için para satan kurum olarak nitelendirilebilir. Sadece sözlük anlamı üzerinden banka tanımı yapmak günümüzde yapılan bankacılık faaliyetlerini ifade etmesi açısından eksik olacaktır. Tam anlamıyla bankacılığın tanımının yapılması oldukça güç olmakla beraber bankacılık faaliyetlerini de içeren bir tanım yapmak gerekirse “banka, likidite ve sermaye ihtiyacını göz önünde tutarak, mevduat kabul eden, fon toplayan ve söz konusu bu kaynakları şahıslara ve devlete (devlet tahvilleri ve hazine bonoları yoluyla) kısa ve uzun vadeli kredi olarak aktaran, kâr maksimizasyonunu amaç edinmiş bir finansal araçtır” demek mümkündür(Tunay K. ve Batu, 1997:7). Ayrıca kavrama işletme olması açısından bakılacak olursa banka belirli bir sermaye ile kurulan, örgütlenmesi daha önceden belirlenen amaçlara göre yapılmış, belirlenen hizmetleri yerine getirerek gelir sağlamayı hedef tutan, hissedarları, borçluları ve alacaklıları olan bir işletme olarak nitelendirilebilir(Geylân, 1985:4). Bu haliyle bankalar hizmet üreten işletmeler arasında kendine yer bulmaktadır.

1.2. BANKACILIĞIN İŞLEVLERİ

Bankacılığın en temel işlevi bir “şey”in emanet ya da ödünç alınması ve yine ödünç verilmesi ya da saklanmasıdır. M.Ö. 2000’li yıllarda Babil’de bu işlevin yerine getirilmesi amacıyla bankacılık faaliyetleri başlamış olmakla beraber o dönem içerisinde tam bir kurumsallıktan bahsedilemez. Bu işlev bugün de bankacılığın temel işlevi olarak varlığını devam ettirmekle beraber günümüzde bankalar çok daha kurumsal hale gelmişlerdir(Artun, 1983:37). Bu haliyle günümüzde tasarruf sahipleri ile sermaye talep eden kişiler arasında gerekli köprünün kurulması bankaların en temel görevi olmaktadır. Tasarruf sahipleri ile sermaye ihtiyacına sahip olan kişiler arasında kurulan bağ ile

ekonomi içerisinde bulunan tasarrufların yeniden dağıtılması sağlanır. Ekonomi içerisinde hali hazırda bulunan kaynak fazlalığı bu sayede dağıtılarak üretime aktarılmış olmaktadır. Bu dağıtım şekli itibarıyla tasarruflar üretime yönlendirilmiş ve bankalar da aracılık fonksiyonunu yerine getirmiş olur.

Bankaların sunmuş olduğu vadesiz mevduat hizmeti kişilere ve firmalara ellerinde mevcut olan nakit mevduatı güven içerisinde saklama ve bu mevduatları ne zaman isterler ise harcamaları imkanı sağlar. Bankaların sağlamış olduğu mevduat hizmetinin yanında sunmuş olduğu kredi hizmetleri ise likiditenin ekonominin geneline yayılmasında önemli bir katkı sağlar(Şeref, 2010:9).

Bankalar tasarruf sahiplerinden topladıkları mevduatları kredi talebinde bulunan şahıs ya da firmalara kredi olarak aktarırken bir yandanda kredi talebinde bulunmuş olan bu kişi ve firmaların kredi verilebilir nitelikte olup olmadıkları hususunda da değerlendirme ve istihbarat yaparlar(Şeref, 2010:10). Bankaların kredi ile ilgili görevi sadece değerlendirme yapma ile bitmez aynı zamanda bankalar verdikleri bu kredilerin geri ödemelerinin takibi görevini de yapmak durumundadırlar. Kredi dolayısıyla oluşan borç ödeninceye kadar bankalar bu kredileri dolayısı ile kredi alan şahıs ve firmaları da takip eder.

Bankaların diğer bir işlevi ise ekonomi içerisinde kaynak kullanımının yönlendirilmesi ile alakalıdır, bankalar toplamış oldukları tasarrufları toplumsal, ekonomik ya da kültürel açıdan daha verimli olacak sektörlerle aktararak ekonomide kaynak kullanımı ile ilgili durumu etkilemiş olmaktadır. Bankalar kaynak kullanımını etkileyerek ekonomik kalkınmaya da bir şekilde katkıda bulunmuş olurlar. Bankaların kredi kullandırımı yapmadan önce kendileri için en risksiz olacak olan en kârlı en faydalı projelere kaynak aktarmaları gayet olağan bir durumdur. Ekonomi içerisinde bulunan tasarruflar verimli ve kârlı olacak şekilde bankalar tarafından değerlendirilmiş ve dağıtılmış olur. Tasarrufların en verimli şekilde kullanılması ile beraber ekonomik büyüme ve gelişmede bu durumdan olumlu olarak etkilenir(Akgüç, 1987:48). Bununla beraber bankalar kredi verirken izledikleri politikalar ile ekonomiye gelir ve servet dağılımına etkide bulunabilmektedir(Akbulak, Kavaklı ve Tokmak, 2004:20).

Bankaların diğ er bir işlevi ise uluslararası ticarete garantörlük görevinin üstlenilmesidir. Uluslararası ticarete taraflar, satılan malların ücretlerini tahsil etmek veya söz konusu malları zamanında teslim almak isterler. İhracatçı ve ithalatçı tarafta bulunan işletmeler iki taraf açısından karşılıklı bir güvensizlik içerisindedir. Yapılan her sözleşme yeni bir risk manasına gelir. Bankalar bu durumlarda ihracatçı tarafa ithalatçı tarafın ödemesiyle alakalı olarak bir güvence verirken aynı zamanda ithalatçı tarafa da ihracat yapan tarafın göndereceği malın niteliklerinin ithalatçı tarafın istediği kalitede ve nitelikte olması durumunu garanti eder. Bankanın garantörlüğünde oluşan bu uluslararası ticarete tarafların birbirine güveni sağlanmış ve dolayısı ile ticaretin gelişmesi de sağlanmış olur(Akbulak, Kavaklı ve Tokmak, 2004:21).

Bankalar diğ er işlevlerinin yanında farklı bir işlev olarak kaydi para yaratma işlevine de sahiptir. Banka müşterileri tasarruflarının güven içerisinde tutulması, ödemelerinde kolaylık sağlanması amacı ile bankalarda mevduat hesabı açarlar. Bankalar bu mevduat hesaplarına bağlı olarak müşterilerine çek verir ve bu sayede mevduat hesaplarının ödeme aracına dönüşmesini sağlar. Mevduat hesaplarının ödeme aracına dönüşmesi ile kaydi para yaratılmış olur. Bankalar aynı zamanda müşterilerine kredi kartı uygulamaları ile de kaydi para yaratmış olur. Kaydi paranın sağlanması ile beraber bankalar ödeme sistemlerinde etkinliği artırmada da rol oynarlar.

Ayrıca Merkez Bankalarının da ekonomik koşullara etkisi vardır. Bu bankalar ekonomi üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Gerek ekonomi içerisinde uygulanan para politikaları ile gerekse merkez bankalarının diğ er bankalara ödünç verme makamı olması neticesinde bu etkiler ortaya çıkar(Corrigan, 1982:17). Merkez Bankası'nın uygulamış olduğu para politikalarının etkili olabilmesi için bankacılık sisteminin gayet gelişmiş olması gerekmektedir. Gelişmiş bir bankacılık sistemi ile bu politikaların uygulanması ve etkinliği daha yüksek olmaktadır(Şeref, 2010:10).

1.3. BANKALARIN TÜRLERİ

1.3.1. Faaliyet Alanlarına Göre Banka Türleri

Banka türlerinin sınıflandırılmasında faaliyet alanlarına bakıldığında; merkez

bankaları, ticaret bankaları, yatırım bankaları, kalkınma bankaları ve katılım bankaları şeklinde bir sınıflandırma yapılabilir. Bu şekilde yapılan bir sınıflandırmaya göre banka türleri aşağıdaki gibidir.

1.3.1.1 Merkez Bankaları

Ülke içerisinde para politikalarının uygulanması açısından çok önemli role sahip olan Merkez Bankaları emisyon yetkisine sahiptirler, dolayısı ile para arzının kontrolü bu bankaların elindedir. Merkez Bankaları fiyat istikrarını sağlamak amacını da gözetirler. Para piyasasını da düzenleyen Merkez Bankaları aynı zamanda ülkede bulunan altın ve döviz rezervlerini de yönetir. Bu bankaların diğer bir fonksiyonu ise bankacılık sisteminin kontrolünde önemli bir rol oynamasıdır(Akbulak vd., 2004:82).

1.3.1.2. Mevduat Bankaları

Mevduat bankaları piyasa içerisinde bulunan mevduatları toplayarak, kredi veren bankalardır. Bu bankalar klasik bankacılık faaliyetlerini yerine getirirler. Mevduat bankalarının en temel fon kaynağı mevduat, öz kaynaklar ve kullanılan kredilerdir.

1.3.1.3. Kalkınma Bankaları

Kalkınma bankaları özellikle gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösterirler. Bu bankaların kurulmalarındaki esas etken gelişmekte olan ülkelerde olan yatırım sermayesini desteklemek ve bu sayede kalkınma için finansmanın sağlanmasına katkı sağlamaktır. Mevduat toplama yetkisine sahip olmayan kalkınma bankaları kaynaklarını genellikle hükümet tarafından sağlanan fon ve tahvil ihracı ile sağlarlar(Akbulak vd., 2004:82-83).

1.3.1.4. Yatırım Bankaları

Devletler ve firmalar zaman zaman fon ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla menkul kıymet ihraç etmek durumunda kalabilirler. Bu durumlarda yatırım bankaları hisse senedi ve tahvil gibi menkul kıymetlerin ihracında bu devlet ve firmalara aracılık eder(Yağcılar,

2010:13). Yatırım bankaları mevduat toplama yetkisine sahip değildir. Kredi olarak ve tahvil ihraç ederek oluşturdukları kaynakları yatırım ve proje kredileri olarak kullanarak ya da banka hesabına menkul kıymet satın alarak kullanırlar.(Akbulak vd., 2004:82).

1.3.1.5. Katılım Bankaları

Tasarruflarını faizsiz olarak değerlendirirken modern bankacılığın sunmuş olduğu hizmetlerden faydalanmak isteyen kişilere yönelik olarak ortaya çıkmış olan bankalardır. Katılım bankaları klasik bankalara alternatif olarak kurulmuş olup aynı zamanda müşterilerinin finansman ihtiyaçlarını kuruluş amaçları doğrultusunda karşılamayı da hedefleyen bankalardır(Coşkun, 2008:111).

1.3.2. Mülkiyetlerine Göre Banka Türleri

Banka türlerinin sınıflandırılması açısından mülkiyetleri de önemlidir. Mülkiyet açısından banka türlerine baktığımız zaman kamu, özel ve yabancı mülkiyetli bankalardan bahsedebiliriz. Bu ayrıma göre banka tanımları aşağıda verilmiştir.

1.3.2.1 Özel Sermayeli Bankalar

Sermayesi özel kişi ve kuruluşlar olan bankalar özel sermayeli bankaları oluşturur. Bu bankalar daha çok mevduat ve ticaret bankaları olarak faaliyetlerini sürdürürler. Ayrıca özel sermaye ile kurulmuş olan yatırım bankaları da mülkiyetlerine göre özel sermayeli bankalar arasındadır. Genellikle liberal ekonomilerde bu tip mülkiyete sahip bankaların varlığı yüksek orandadır(Aydın, 2004:56).

1.3.2.2. Kamu Bankaları

Kamu eliyle kurulmuş olan ve sermayesinin tamamı kamuya ait olan bankalar mülkiyetleri açısından kamu bankaları olarak nitelendirilir. Bu bankalar devlet tarafından kurulur ve faaliyetleri genellikle belirli alanlarda yoğunlaşmış olan bankalardır. Kuruldukları zamanlarda genellikle özel sektör tarafından kârlı olarak kabul edilmeyen

faaliyetler üzerinde yoğunlaşan bu bankalar günümüzde kâr elde etme hedefini de gözeterek bu doğrultuda çalışmaktadır(Aydın, 2004:56).

1.3.2.3. Yabancı Bankalar

Sermayesi o ülkenin uyruğunda olan kişi ya da kuruluşlara ait olmayan yabancı uyruklu kişi ya da kuruluşlara ait olan bankalar mülkiyetlerine göre yabancı bankalar olarak nitelendirilir. Bu bankaların merkezleri başka bir ülkede olabileceği gibi doğrudan yabancı sermaye ile o ülkede kurulmuş olabilir. Bu bankaların kurulabilmesi, kurulacağı ülkeden özel izinler alması durumunda mümkün olabilir(Aydın, 2004:56).

1.4. TÜRKİYE'DE BULUNAN BANKALARIN SINIFLANDIRILMASI

Ülkemizde yukarıda belirtilen işlemlere göre bankacılık sektörü incelendiğinde (Tablo 1), katılım bankaları hariç olmak üzere 47 bankanın faaliyette bulunduğu görülmektedir. Faaliyette olan bu bankalardan 34'ü mevduat bankalarıdır ve mevduat bankalarından 3'ü kamusal sermayelidir. 9 banka özel sermayeli, 21 banka ise yabancı sermayeli mevduat bankalarıdır. Yabancı sermayeli mevduat bankaları incelendiğinde ise bu bankaların 16'sı Türkiye'de kurulmuş, 5'inin ise Türkiye'de şube açmış olduğu görülmektedir.

Tablo 1:2019 Yılı İtibariyle Türkiye'de Bulunan Mevduat Bankaları Şube Bilgileri

Banka/Grup Adı	Banka Sayısı	Yurtiçi Şube*	Yurtdışı Şube*
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	3	3.682	32
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	-	1.742	23
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	-	992	6
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	-	948	3
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	9	3.909	28
Adabank A.Ş.	-	1	0
Akbank T.A.Ş.	-	779	1
Anadolubank A.Ş.	-	112	0
Fibabanka A.Ş.	-	69	0
Şekerbank T.A.Ş.	-	273	0
Turkish Bank A.Ş.	-	12	0
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	-	499	4
Türkiye İş Bankası A.Ş.	-	1.311	22
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	-	853	1
TMSF'na Devredilen Bankalar	1	1	0
Birleşik Fon Bankası A.Ş.	-	1	0
Yabancı Sermayeli Bankalar	21	2.702	10
Türkiye'de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Bankalar	16	2.695	10
Alternatifbank A.Ş.	-	49	0
Arap Türk Bankası A.Ş.	-	7	0
Bank of China Turkey A.Ş.	-	1	0
Burgan Bank A.Ş.	-	39	0
Citibank A.Ş.	-	3	0
Denizbank A.Ş.	-	710	1
Deutsche Bank A.Ş.	-	1	0
HSBC Bank A.Ş.	-	82	0
ICBC Turkey Bank A.Ş.	-	44	0
ING Bank A.Ş.	-	223	0
MUFG Bank Turkey A.Ş.	-	1	0
Odea Bank A.Ş.	-	46	0
QNB Finansbank A.Ş.	-	542	1
Rabobank A.Ş.	-	1	0
Turkland Bank A.Ş.	-	22	0
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	-	924	8
Türkiye'de Şube Açan Yabancı Sermayeli Bankalar	5	7	0
Bank Mellat	-	3	0
Habib Bank Limited	-	1	0
Intesa Sanpaolo S.p.A.	-	1	0
JPMorgan Chase Bank N.A.	-	1	0
Société Générale (SA)	-	1	0

Kaynak: Türk Bankalar Birliği (TBB)

Tablo 2: 2019 Yılı İtibariyle Türkiye'de Bulunan Kalkınma ve Yatırım Bankaları Şube Bilgileri

Banka/Grup Adı	Banka/Grup Adı	Banka/Grup Adı	Banka/Grup Adı
Kamusal Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	3	35	0
İller Bankası A.Ş.	-	19	0
Türk Eximbank	-	15	0
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş.	-	1	0
Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	6	18	0
Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	-	10	0
Diler Yatırım Bankası A.Ş.	-	1	0
GSD Yatırım Bankası A.Ş.	-	2	0
İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	-	1	0
Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	-	1	0
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	-	3	0
Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	4	4	0
BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	-	1	0
Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.	-	1	0
Pasha Yatırım Bankası A.Ş.	-	1	0
Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.	-	1	0

Kaynak: TBB

Kalkınma ve yatırım bankaları içerisinde 3 bankanın kamusal sermayeli, 6 bankanın özel sermayeli, 4 bankasında yabancı sermayeli olduğu görülmektedir.

Tablo 3: 2019 Yılı İtibariyle Türkiye'de Bulunan Katılım Bankaları ve Şube Bilgileri

Banka/Grup Adı	Banka Sayısı	Şube Sayısı
Türkiye Bankacılık Sistemi	6	1.108
Kamusal Sermayeli Katılım Bankaları	3	172
Vakıf Katılım Bankası A.Ş.	-	91
Ziraat Katılım Bankası A.Ş.	-	81
Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş.	-	0*
Özel Sermayeli Katılım Bankaları	3	936
AlbarakaTürk Katılım Bankası A.Ş.	-	231
KuveytTürk Katılım Bankası A.Ş.	-	399
Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	-	306

Kaynak: Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB)

Bu bankaların yanında ülkemizde 6 adet katılım bankası faaliyet göstermektedir. 2014 yılına kadar sadece katılım bankacılığı içerisinde sadece özel sermayeli katılım bankaları yer almakta iken daha sonra Ziraat Katılım Bankası A.Ş.'nin kurulması ile

beraber kamusal sermayeli katılım bankaları da sektör içerisinde kendisine yer edinmiştir. Şu anda 6 katılım bankasının 3'ü kamusal sermayelidir. Kamusal sermayeli olan Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş. 27.02.2019 tarihinde faaliyet iznini almış olmakla beraber şu anda sadece merkez şubesi ile hizmet vermektedir.

1.5. ÜLKEMİZDE BANKACILIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.5.1. Osmanlı Döneminde Bankacılık

Osmanlı İmparatorluğu'nun tanzimata kadar olan döneminde ne bankaya ne de bankacılığa benzer herhangi bir kuruluşa rastlanılmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında en büyük etken Osmanlı İmparatorluğu'nun sanayi devrimi döneminde Avrupa ülkelerinin gerçekleştirmiş oldukları devrimi gerçekleştirememiş olması olmuştur. Ayrıca Osmanlı'nın son dönemlerinde ekonominin dışa açık ve borçlu olması da bankacılık sektörünün gelişiminin önünde büyük bir engel teşkil etmiştir. Yine bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nda ekonomik durgunluğun olması da etkenlerden bir diğeridir(Akgüç, 1987:100).

Osmanlı İmparatorluğu'nda halkın büyük çoğunluğu tarımda istihdam edilmiş ve vergilerini mal olarak vermiştir. Ülkenin büyük kısmının para ekonomisine geçmemiş olması sebebiyle sarrafların devlet adına vergi toplaması durumu ortaya çıkmıştır. Türk toplumunun dinsel inançları ve toplum yapısı sebebiyle sarraflığı daha çok Ermeniler, Rumlar ve Yahudiler yapmışlar dolayısı ile kasaba ve şehirlerde yaşayan bu sarraflar ekonomik olarak güçlü konuma gelmişlerdir(Kuyucak, 1947:151-154). Osmanlı devletinin ekonomik olarak güçsüz duruma düşmesi sonrasında devlet Galata Bankerleri denilen sarraflardan borç almıştır ve bu borçların alınması ile birlikte Osmanlı'da bankacılık faaliyetlerinin başladığı kabul edilmiştir. Bununla birlikte Osmanlı'da gerçek anlamda ilk banka İstanbul bankası olarak kabul edilmektedir. Bu banka 1847'de tanzimat sonrasında iki Galata bankerinin görevlendirilmesi ile kurulmuştur(Parasız, 2000:109). İstanbul Bankası diğer adıyla Bank-ı Dersaadet 1852'de kapanmak zorunda kalmıştır(Günel, 2001:11-20).

İstanbul Bankasının kapanmasının ardından Reşit Paşa tarafından Osmanlı'da bir devlet bankası kurulması fikri ortaya atılmıştır. Reşit Paşa Fransa'da olduğu gibi banknot ihracı imtiyazına sahip bir devlet bankasının kurulmasını isteyerek Osmanlı Bankasının ilk temellerini atmıştır(AI, 1998:65). Islahat Fermanında da bu fikir doğrultusunda banka kurulması önerisi yer almış 1856 yılında İngiliz sermayesi ile Bank-ı Osmani kurulmuştur. Banka 1863 yılında Fransız sermayesinin katılmasıyla Bank-ı Osmani-i Şahane adını almıştır. Fransız sermayesinin katılması sonrasında Osmanlı Bankası'na banknot ihraç yetkisi verilmiş ve banka ülkemizin ilk emisyon bankası olmuş ayrıca devlet bütçesini de denetlemiştir. Devletin tüm gelirlerini toplayan Osmanlı Bankası devletin bütün ödemelerini de yapmıştır. Hükümet tarafından yurtiçinde ve yurtdışında çıkarılan tahvil ve bonoların satışı yine Osmanlı Bankası'nın tekelinde bulunmuştur. I. Dünya Savaşı zamanında banka devletin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşan banknot ihtiyacını karşılamamış, banknot ihraç etmemiştir. Hükümet bu durum sonrasında bankanın banknot ihracı ve devlet bankası olması yetkilerini kaldırmıştır. Bankanın banknot ihracı yetkisinin kaldırılması ile beraber hükümet para basımını kendisi yapmıştır. Osmanlı Bankası'nda bulunan Merkez Bankası yetkisi ise İtibarı Milli Bankası'na devredilmiştir(Ulutan, 1957:145-147).

Osmanlı bankasının kuruluşundan sonra ülke içerisinde Galata bankerleri tarafından kısmen yabancı sermaye ile işbirliği içerisinde yeni bankalar kurulmuştur. Borçlanma bankacılığı olarak nitelendirilen bu dönemde bankalar Osmanlı hazinesi için borç bulmuş ve bu borçların ödenmesi için aracılık yapmıştır(Artun, 1983:24). Bu dönemde faaliyette bulunan bankaların genel olarak hizmet süresi kısa olmuştur. Faaliyete bu dönemde geçen 13 bankadan 11 tanesi kısa zaman içerisinde tasfiye olmuştur(Çivi, 1985:95). Bu bankalara kısaca bakacak olursak;

1864 yılında Osmanlı bankası ve bazı bankerler tarafından Şirketi Umumiyei Osmaniye Bankası kurulmuş ve bu banka 1893 yılında tasfiye edilmiştir(Akgüç, 1987:106).

1868 yılında İtibarı Umumi-i Osmani Bankası kurulmuştur. Bu banka 1899 yılına kadar aktif olarak çalışmış ve daha sonra Osmanlı Bankası'na katılarak tasfiye olmuştur(Akgüç, 1987:106).

1865 yılında İngilizler tarafından kurulan Şirketi Maliye-i Osmaniye Bankası Amerika'daki iç savaştan dolayı hammadde sıkıntısı içinde bulunan İngiliz tekstil sanayine ham madde sağlamayı bunun için de Anadolu'da pamuk üretimini artırmayı amaçlamıştır. Banka kuruluşundan birkaç yıl sonra kapanarak işlerini Osmanlı Bankası'na devretmiştir(Artun, 1983:24).

1870'li yıllarda Osmanlı ekonomisindeki canlılık dolayısı ile yabancı bankalar kurulmuş ve faaliyet göstermiştir. Osmanlı bankacılığında bu dönem için yabancı sermayeyi destekleyen bankacılık dönemi de denilmektedir. Rus Bankası, İtalyan Şark Ticaret Bankası, Avusturya Şark Bankası gibi bankalar bu dönemde kurulmuşlardır(Ekren, 1986:173). 1870 Fransız-Alman savaşında Fransa'nın yenilmesi sonrasında bu ülkenin sermaye pazarının bir süreliğine Osmanlı borçlanmasına kapanması neticesinde Osmanlı İmparatorluğu'da yönünü sermaye piyasasının en etkin merkezlerinden olan Viyana'ya çevirmiş ve bu yıllarda kurulan yabancı bankalarda Avusturya kaynaklı mali sermaye egemen olmuştur. 1871 yılında Avusturya-Osmanlı Bankası, 1872 yılında da Avusturya-Türk Bankası Viyana'da faaliyete geçmiştir. Bu iki banka İstanbul'da faaliyet göstermiş fakat banka merkezleri Viyana'da bulunmuştur(Akgüç, 2007:8). 1873 yılında Viyana'da başlayan mali sarsıntının bir sonucu olarak önce Avusturya-Türk Bankası daha sonra da Avusturya-Osmanlı Bankası kapanmıştır(Akgüç, 1987:9). Viyana'da ortaya çıkan buhran sonrasında Osmanlı borçlarını ödemeyi durdurmuş ve bu durum küçük ölçekli bankaların piyasadan çekilmeleri durumunu ortaya çıkarmıştır(Ekren, 1986:173). Ayrıca 1870'li yıllarda Almanya'nın yeni bir emperyalist güç olarak piyasaya girmesi ve İngiltere'nin de dünya piyasalarını denetleme eğiliminden vazgeçmesi nedeniyle Osmanlı İmparatorluğu piyasası üzerinde Almanya'nın etkinliği bu dönemde artmıştır.

1880 öncesinde Osmanlı'da devlete borç vermek ve spekülatif hareketlerden faydalanmak isteyen, çoğu tek şube olarak kurulan bankaların varlığı sona ermiş bunun yerine Avrupa merkezli büyük bankalar piyasayı domine etmiştir. İmparatorluğun dışarıya aşırı borçlanması sonrasında yabancı sermayenin piyasaya girişinin Düyun-u Umumiye İdaresi ile daha güvenli hale getirilmesi bu büyük bankaların piyasaya girmesinde önemli bir etken olmuştur(Akgüç, 2007:9). 1880 sonrası dönemde Osmanlı İmparatorluğu içerisinde kurulan yabancı bankalar banka ya da şube olarak açılmış

olmasına bakılmaksızın imparatorluğa katkı sağlamaktan ziyade kendi ülkelerinin nüfus yoğunluğu olan bölgelerde faaliyetlerini yoğunlaştırarak, o bölgelerde daha çok yabancı yatırımlarını finanse etmiş ve azınlıklara hizmet götürmüştür(Aksoy, 1998:266).

Bu dönemden sonra Osmanlı İmparatorluğu içerisinde “Milli Bankacılık Dönemi”ne geçilmiştir. Milli Bankacılık Dönemi’nin ilk bankası 1888 yılında kurulan Ziraat Bankası olmuştur. Osmanlı’da kurulan yabancı bankaların tarım faaliyetlerinin finansmanları ile ilgili olarak hiçbir hizmet yapmaması ve o dönemde ülkede ulusal bir bankacılık sistemi kurulmasının mümkün olmaması sebebiyle geçim sıkıntısı çeken çiftçilere finansman sağlamak amacı ile kurulan memleket sandıkları hem ulusal bankacılığın hem de Ziraat Bankası’nın temellerini oluşturmuştur(Arıkın, 1989:15).

Memleket sandıkları Bulgaristan’ın Pirot kasabasında ilk kurulduğu dönemde karşılıklı yardımlaşma esasına dayanan imece geleneğinden esinlenmiştir. Daha sonraki dönemde çiftçiler varlıkları oranında sandığa buğday vererek sermaye sağlamaya çalışmışlardır. 1867 yılında "Memleket Sandıkları Nizamnamesi"nin yürürlüğe girmesiyle beraber Osmanlı İmparatorluğu’nun farklı bölgelerinde sandıklar faaliyete başlamıştır. İlerleyen yıllarda ortaya çıkan sorunlar ve bir takım kredi yolsuzlukları sonrasında bu sandıkların merkezi bir yönetime bağlanması ile bu sorunların giderilebileceği düşünülmüş ve 1883 yılında Menafi Sandıkları kurulmuştur. Menafi Sandıkları ile merkezi bir idare düzenlenmiş, kayıt ve muhasebe işleri daha etkin yürütülmeye başlanılmıştır. Aynı zamanda bu kayıtlar denetlemeye tabi tutulmuştur(Ertuğrul & Zaim, 1996:13). 15 Ağustos 1888 tarihine gelindiğinde Menafi Sandıkları’nın görevlerini yürütmek üzere Ziraat Bankası kurulmuş, faal olan Menafi Sandıkları’da banka şubelerine dönüştürülmüştür(Quataert, 1975:12).

Memleket sandıklarının kurucusu olan Mithat Paşa ayrıca memleket sandıklarının yanında halkın tasarruflarını toplayarak, tüketim kredisi vermeyi amaçlamış ve bu maksatla 1867’de Ruscuk’ta 1868’de İstanbul’da Emniyet Sandığı’nı kurmuştur. Kurulduğu zaman sermayesi olmayan bu sandık sermayesini topladığı mevduatlardan sağlamış ve bu sermayeden kredi vererek ticari bir banka gibi çalışmıştır. Dolayısıyla Emniyet Sandığı da Osmanlı İmparatorluğu içerisinde kurulan bir banka olarak nitelendirilmiştir(Artun, 1983:35).

Memleket Sandıkları ve Emniyet Sandığı ile başlayan ulusal bankacılık dönemi ulusal sermaye ile çoğunlukla tek şubeli olan yerel bankalar ile gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde 7 yabancı 2 azınlık bankası kurulmuş olmasına rağmen İstanbul Bankası (1911), Konya İktisadi Milli Bankası (1911), Adapazarı İslam Ticaret Pazarı (1913), Karaman Milli Bankası (1913), Emvali Gayrimenkule ve İkrazat Bankası (1914), Milli Aydın Bankası (1914), Emlak ve İkrazat Bankası (1914), Asya Bankası (1914), Akşehir Bankası(Akşehir İktisadi Osmanî Şirketi) (1916), Kayseri Milli İktisat Bankası (1916), Köy İktisat Bankası (1916), İtibar-ı Milli Bankası (1917), İktisadi Milli Bankası (1917), Manisa Bağcılar Bankası (1917), Konya Ahali Bankası (1917), Ticaret ve İtibar-ı Umumi Bankası (1918), Eskişehir Çiftçiler Bankası (1919), Adapazarı Emniyet Bankası (1919), Konya Türk Ticaret Bankası (1920), İktisat Türk Bankası (1920), Bor Zürra ve Tüccar Bankası (1922), Dersaadet (İstanbul) Küçük İstikraz Sandığı (1923) olmak üzere 22 ulusal banka kurulmuştur(Akgüç, 1987). Bu dönemde her ne kadar ulusal bankalar için gerekli ortam sağlanmış olsa da kurulan bankalar kısa ömürlü olmuştur(Akgüç, 1987). Cumhuriyet'in ilanı ile sona eren bu dönemde milli bankacılığın önemi açıkça anlaşılmıştır(Zarakolu, 1973:16).

1.5.2. Cumhuriyet Döneminde Bankacılık

1.5.2.1. Ulusal Bankacılık Dönemi

İzmir İktisat Kongresi sonrasında ekonomik gelişmenin sağlanmasında bankacılığın kendisine önemli bir yer edinmiş olması sebebi ile ulusal bankacılık sektörünün geliştirilmesi gereği ortaya çıkmıştır(Yağcılar ve Kalaycı, 2010:9). Cumhuriyet bankacılığının ilk dönemi olarak nitelendirilen bu dönemde ulusal bankacılığın geliştirilmesine büyük önem verilmiştir. Cumhuriyet döneminin ilk bankası, 1924 Ağustos'unda faaliyete geçen İş Bankası olmuştur. 1925 yılında Sanayi ve Maadin Bankası ülkemizde kurulan ilk kalkınma bankası olarak faaliyete geçmiştir(Parasız, 2000:109). Bu banka 1932 yılında Sanayi ve Kredi Bankasına dönüştürülmüştür. İstanbul Esnaf Bankası, esnaf cemiyetleri tarafından 1925'te kurulmuştur. 1926 yılında ise Emlak ve Eytam Bankası kurulmuştur. 1928 yılına gelindiğinde ülkede 57 bankanın faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir(Yetiz, 2016:111).

1.5.2.2. Özel Amaçlı Devlet Bankalarının Kurulduğu Dönem

İktisadi devletçilik stratejisi bankacılık sistemi üzerinde bu dönem içerisinde etkili olmuştur. Devletçi bir yapıyı benimsemeye başlayan Türkiye’de bu dönemde 1930’lu yıllarda 5 devlet bankası kurulmuştur. Bunlar, 1933 yılında kurulan Sümerbank ve İller Bankası, 1935’te kurulan Etibank, 1938’de kurulan Denizbank ile Halk Bankası’dır(Karluk, 2005:21). Bu bankalar özel amaçlı bankalar olarak kurulmuşlardır. Bu bankaların esas amaçları sanayi planlarında yer alan işletmelerin kurulması, işletilmesi ve finansmanlarının sağlanması olarak belirlenmiştir.

1.5.2.3. Özel Bankaların Geliştiği Dönem

1940 yılına kadar bankaların ve önemli girişimlerin büyük çoğunluğu devlet tarafından kurulmuştur. Bu bankalar, isimlerinden de anlaşılacağı üzere belli bir misyonu üstlenen sektör bankalarıdır. Fakat 1945 yılı sonrasında yatırımların artması, şehirlerin büyümesi gibi nedenlerle para ve kredi ihtiyacı yükselmiş dolayısıyla bankacılık alanına yapılan yatırımların getirisi yükselmiş ve buna bağlı olarak 1945-1960 döneminde 30 adet özel banka kurulmuştur. Örnek verecek olursak Yapı ve Kredi Bankası, Garanti Bankası, Akbank, Pamukbank bu dönemde kurulan bankalardan birkaçıdır. Vakıflar Bankası’da bu dönemde vakıf paralarını ve gelirlerini daha iyi yönetebilmek amacıyla 1954 yılında kurulmuştur(Karluk, 2005:21). Türkiye Bankalar Birliği’de bu dönem içerisinde 1958 yılında faaliyetlerine başlamıştır.

1.5.2.4. Planlı Dönem

1960-1980 arası dönemde gerek Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) gerekse özel sektör tarafından ithal edilmiş bulunan sanayi mallarının üretiminin sağlanmasına çalışılmıştır. Bu dönemde yeni yabancı banka ve bazı özel durumlar dışında yeni ticaret bankası kurulmasına izin verilmemiştir(Özdemir, 2005:51). Bu dönemde sadece 7 yeni banka kurulmuştur. Bunlar T.C. Turizm Bankası (1962), Sınai Yatırım ve Kredi Bankası (1963), Devlet Yatırım Bankası (1964), Türkiye Maden Bankası (1968) ve Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (1976), Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası (1964) ve Arap-Türk Bankası (1977)'dir. 1950'li yıllarda kurulan bankalardan çoğu 1960'lı yıllarda tasfiye

edilmiştir. Bu bankalar birbirinden farklı ekonomik sebepler neticesinde tasfiye edilmiş olup bu yıllarda mali sistemi etkileyen ciddi bir kriz neticesinde tasfiye oluşmamıştır(Karlık, 2005:11).

1.5.2.5. Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi

Bu dönemde bankacılık sektörü içerisinde yaşanan değişim daha çok yurtiçi tasarrufların artırılmasının istenmesi nedeniyle ortaya çıkmıştır(Çolak ve Eser, 2005:32). Bu dönemde “yapısal uyum ve dışa açık, piyasa ekonomisi güdümünde liberalizasyon” programı finansal kesimdeki reformların da belirleyicisi olmuştur(Köne, 2003:7). 1980 yılında mevduat ve kredi faizlerinin serbest bırakılması ile beraber bankacılık sektörünün büyüme ve gelişmesi için büyük bir adım atılmıştır. Faizlerin serbest bırakılması ile sektör içerisinde rekabetin artırılması hedeflenmiştir. Ayrıca tasarrufların artırılması da diğer bir hedef olmuştur(Binay ve Kunter, 1999:32-34). Fakat bu piyasalaşma süreci ile başlayan faiz yarışı neticesinde finans sektörü 1982 yılında kriz ile karşılaşmıştır. Kriz neticesinde ilk önce küçük bankerler iflas etmiş, daha sonrasında ise büyük bankerler ve kısmen küçük bankalar da iflas etmiştir(Köne, 2003:7). Bu olaylar neticesinde Merkez Bankası Ocak 1983’te faizlere sınır getirmiştir(Er, 2009:131).

Bu dönemde gerçekleştirilen bir diğer yenilik ise 3182 sayılı Bankalar Kanunu’nun 1985 yılında yürürlüğe girmesi olmuştur. Bankalar Kanunu ile beraber öncelikle uluslararası bankacılık standartları bankacılık sistemi içerisine dahil edilmiş, tek düzen hesap planı uygulamasına geçilmiş, mevduat sigorta fonu kurulmuş ve banka bilançoları dış denetime tabi tutulmuştur. Ayrıca donuk kredilere daha etkin karşılık uygulaması da bu dönemde getirilmiştir.(Özdemir, 2005:67)

1986 yılı ve sonrasında Merkez Bankası bünyesinde piyasalar oluşturulmuştur. İlk önce Bankalararası Para Piyasası bu yıl içerisinde kurulmuştur. Daha sonra 1987’de Açık Piyasa İşlemleri, 1988’de Döviz – Efektif Piyasası, 1989’da ise Altın Piyasası kurulmuştur.(Yağcılar ve Kalaycı, 2010:13)

1.5.2.6. Holding Bankacılığı ve Hazine Finansörlüğü Dönemi

Bankalar 1990'lı yıllarda yapısal açıdan daha farklı bir hale gelmiştir. Teknolojiye yapılan yatırımlar ve bu yatırımların bankacılık sistemine entegrasyonu sağlanmış, para ve sermaye piyasaları daha kurumsal hale getirilmiştir. Bu gelişmelerin yanında Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun bankaların kambiyo işlemlerine yönelmelerini ve dolayısı ile yurtdışından kaynak bulmalarını sağlamıştır(Günel, 2012:11-20). Bankalar sağladıkları fonları kamu iç borç senetlerine aktarmış, bu sayede kamunun fon ihtiyacı bankalar tarafından sağlanmıştır. Kamunun ihtiyaçlarını bu şekilde sağlaması devletin borçlarının sürdürülemez hale gelmesine sebep olmuştur(Özatay, 1996:44). Artan bütçe açığı ve cari açığının finansmanının Merkez Bankası kaynakları ile kapatılmaya çalışılması, siyasi iktidarın faiz düşürmek amacı ile ihale iptallerinin piyasada yarattığı güvensizlik ve belirsizlik, yüksek faiz ve yüksek enflasyon krizini de beraberinde getirmiştir(Celasun, 1998:4-7). 1994 yılı mali sektör ve bankalar açısından risklerin zarara dönüştüğü bir yıl olmuştur. Bu yılda bankacılık sisteminin toplam aktifleri 68,6 milyar dolardan 51,6 milyar dolara, özkaynakları ise 6,6 milyar dolardan 4,3 milyar dolara düşmüştür(Özdemir, 2005:50). Kriz sonrasında üç banka tasfiye sürecine girmiş olmasına rağmen krizin olumsuz etkileri kısa sürede atlatılmış, bankacılık sektörü 1994 yılından sonraki 3 yıl milli gelirin oldukça üzerinde bir hızla büyümüştür. Bu büyümenin en büyük sebebi kriz sonrasında ekonomide yapısal önlemler alabilecek uzun süreli bir hükümetin kurulamaması ve bankaların kamu açıklarının finansmanını kamu kağıtlarını alarak ve kolay kazanç elde ederek sağlamaları olmuştur. 2000 ve 2001'de yaşanan krizlerde bankaların açık pozisyonlarını artırmaları önemli bir sorun olmuş ve neticesinde bu bankalar Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'ye devredilmiştir.

1.5.2.7. Krizler, BDDK ve TMSF'nin Banka Patronluğu Dönemi

Bankalar 1999 yılına kadar riskli bir ortam içerisinde faaliyetlerini sürdürmeye devam etmişlerdir. Makroekonomik dengesizlikler bankaların Merkez Bankası'dan büyük tutarlarda ve yüksek maliyetler ile likit sağlamalarına sebep olmuştur. Likitide ihtiyaçlarını bu şekilde sağlayan bankaların bu dönemde mali yapıları da hızlı bir şekilde bozulmuştur(Yağcılar ve Kalaycı, 2010:10).

4389 sayılı Bankalar Kanunu ve bu Kanun'da değişiklik yapan 4491 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile beraber TMSF'nun bankalara el koyması düzenlenmiş ayrıca bu kanun Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)'nun da kurulmasını öngörmüştür. TMSF kanunun yürürlüğe girmesinden sonra 5 bankanın yönetimine el koymuş ve fon yönetimindeki banka sayısı 8'e yükselmiştir. Sonrasında 27 Ekim 2000 tarihinde yönetimine el konulan Etibank ve Bank Capital ile Aralık başında el konulan Demirbank ile Fon'un yönetimindeki banka sayısı 11'e çıkmıştır(Günel, 2012:16).

2000 yılında yaşanan sorunlar 2001 yılına gelindiğinde daha da ağır bir hale gelmiştir. Cari işlemler açığının büyümeye devam etmesi, döviz kurlarında çok artmış bulunan baskı finansal sistem içerisinde yeni bir krizin başlamasına sebep olmuştur. Finansal kesim içerisinde başlayan bu kriz reel kesime de yansımış ve Türkiye ekonomisinde büyük bir kriz yaşanmıştır. Kriz sonrasında ekonomi içerisinde bulunan sorunların giderilmesi ve bunun yanında finansal sistemin mali yapısının güçlendirilmesi amacı ile Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı yürürlüğe konmuştur(Çiğdem ve Ataman, 2013:65). Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ile öncelikle kamu finansman dengesi geliştirilmeye çalışılmıştır. Program dalgalı kur sistemi, şeffaflığa dayalı yapısal unsurlar ve enflasyon ile uyumlu hale getirilmiş gelir politikaları ile ilgili unsurlar barındırmıştır(Er, 2009:98).

Bu program dahilinde, kamu bankalarının görev zararları anapara ve faizleri ile kapatılmış, sermayelerini güçlendirmek amacıyla sermaye desteği yapılmıştır. Kamu bankalarının faaliyetlerinde verimliliğin esas alınması, bilançolarının şeffaf hale getirilmesi konusunda karar alınmıştır. Ziraat Bankası ve Emlak Bankası birleştirilmiş ve bu bankalara ait verimsiz olan şubeler kapatılmış, personel özel hukuk hükümlerine göre çalıştırılmış ayrıca fazla olan personel sayısı azaltılmıştır(Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2003:21).

Ayrıca daha güçlü özel bankaların oluşturulması sağlanılmaya çalışılmış, banka devir ve birleşmelerinin özendirilmesi amacı ile vergi ve benzeri teşvikler getirilmiştir. Aynı zamanda özel bankaların mali sektöre olan borçları yeniden yapılandırılarak ödeme planına bağlanmıştır(Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2003:21).

1.5.2.8 2003-2013 Bankacılıkta Yabancı Sermaye Dönemi

Kriz sonrasında yeniden yapılanan bankacılık sektöründe program hedeflerinin iyi tespit edilmesi ve disiplinli bir şekilde uygulanması ile program hedefleri büyük ölçüde gerçekleşmiştir. Kamu bankalarının yeniden yapılandırılması ile birlikte görev zararları Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) karşılığı tasfiye edilerek, mali bünyeleri güçlendirilmiş, özel bankalar sermayelerini güçlendirmiş, sermayesini güçlendiremeyen bankalar birleşmiş ya da TMSF'ye alınmıştır(Keskin, 2001:12). Bu dönemde bankacılık sektöründe yabancı sermayeli banka sayısının hızla arttığı görülmektedir. 2005 yılsonu itibariyle Türkiye'de 47 banka faaliyette bulunmakta olup bu bankalardan 13'ünün yatırım bankası, 14'ünün doğrudan yabancı sermayeli banka statüsünde olduğu geri kalan 18 ticari banka içinde Türk Ekonomi Bankası, Garanti Bankası, Yapı Kredi Bankası, Koçbank'ta eşit oranlarda yabancı ortak bulunduğu görülmüştür(Günel, 2012:17).

2007 yılının sonlarında ABD'de başlayan ekonomik istikrarsızlık Türkiye'yi de etkisi altına almıştır. 2008 krizi sonucunda finansal piyasalarda borç verilebilir kaynaklarda önemli ölçüde azalma olmuş ve risk algısı değişmiştir. Bu durumun sonucunda gelişmekte olan ülke piyasalarından sermaye çıkışı başlamıştır. Özel sektör ve bankalar uluslararası piyasalardan borçlanma konusunda zorluk çekmeye başlamışlardır. Birçok ülke ekonomisinde küçülme yaşanmış, ticaret hacmi daralmış ve işsizlik artmıştır(Tiryaki, 2012:76). Türk bankacılık sektörünün asgari %8 olması gereken sermaye yeterlik oranının bu orandan iki kat kadar yüksek olması ve yüksek riskli finansal ürünler barındırmaması nedeniyle sektörde müdahale ya da yeniden yapılandırma gibi önlemlere gidilmemiştir(Akbulut, 2010:2). Türk bankacılık sektörü, küresel krizin yaşandığı dönemde krizden etkilenmiş olan diğer ülkelere nazaran daha güçlü bir şekilde yoluna devam etmiştir. Bu gücü ve güveni sağlayan 2001 yılı sonrasında yapılan yeniden yapılanma olmuştur(Selçuk, 2010:11).

1.6. KAMU BANKALARININ KURULUŞ NEDENLERİ

Kamu bankalarının kuruluş nedenlerinden en önemlisi Keynesyen iktisadi düşünce ile beraber 1970'li yıllara kadar devletin ekonomik kalkınmaya öncülük etmesi ilkesinin benimsenmesi ve devletin bazı önemli sektörlerde mülkiyet sahibi olmasının

ekonomik kalkınma için ön koşul olduğu düşüncesinin ön plana çıkması olmuştur. Bu düşünce çerçevesinde devletin bankacılık sektöründe yer almasının finansal sektörün ve ekonominin gelişimine olumlu katkı sağlayacağı görüşü yaygınlık kazanmıştır. 1970 yılına gelindiğinde, her ülkenin 10 büyük bankasının sahip olduğu varlıkların yüzde 59'unun devlete ait olduğu görülmüştür(Yetiz, 2016:110).

Kamu bankalarına ihtiyaç duyulmasının nedenlerinden bir diğeri piyasa mekanizmasının etkin kaynak dağılımında yetersiz kalabileceği ve bazı grupların kredi tahsisinden yeterli pay alamadığı düşüncesi olmuştur. Bu uygulama ekonomik kalkınmaya devletin öncülük etmesinden çok piyasa mekanizmasındaki aksaklıkların giderilmesi amacını taşımaktadır. Özel bankaların dışsallıkların söz konusu olduğu, sosyal faydası yüksek, ancak karlılığı düşük olan projeleri finanse etmekte genellikle yetersiz kalması neticesinde kamu bankaları, endüstriyel projelere uzun vadeli fon sağlanması, küçük işletmelerin, ziraat, konut yapımı ve ihracat gibi ekonomik aktivitelerin finansmanında devletin devreye girerek piyasa mekanizmasındaki bu aksaklıkları gidermesinde yardımcı bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır(Uçarkaya, 2006:36).

Kamu bankalarının diğeri bir yararı finansal ve ekonomik istikrara katkıda bulunmalarıdır. Banka varlıklarının likiditesi düşük kredilerden ve yükümlülüklerinin de kısa vadeli mevduatlardan oluşması nedeniyle kırılgan bir yapıya sahip olmaları, olumsuz ekonomik gelişmeler sonucunda krizlerin gerçekleşmesi, ekonomide ve finansal sistemde büyük kayıplara yol açmaktadır. Bu nedenle finansal ve ekonomik istikrara ulaşılması amacıyla bankacılık sektöründe istikrarın sağlanması önem arz etmektedir. Bu olumsuzluklara karşılık, bankacılık sisteminde kamu bankalarının varlığı özellikle kriz dönemlerinde yatıştırıcı etkiye sahip olabilir. Kamu bankalarındaki örtülü mevduat garantisi söz konusu bankalara hücumu önleyebilir. Ekonomik gerileme dönemlerinde özel bankalar kredilerini azaltma eğilimine girebilmekte ve genişletici para politikasının etkinliğini azaltabilmektedirler. Bu durumda kamu bankalarının varlığı kredilerin artırılması yoluyla para politikasını daha etkin hale getirerek ekonominin resesyondan çıkmasına yardımcı olabilir. Kısaca, kamu bankalarının varlığı özellikle kriz dönemlerinde finansal ve ekonomik istikrara olumlu katkıları olan yapılardır. Kamu bankalarının sektörel etkilerinden bir diğeri ise büyük özel bankaların ekonomik yapı

içindeki mali ve politik gücüne tepki olarak, sektörde rekabeti oluşturma amacıyla ortaya çıkabilmektedir(Uçarkaya, 2006:41-45).

Piyasa mekanizmasındaki aksaklıklara devlet müdahalesi sübvansiyonlar, vergiler aracılığıyla doğrudan olmak yerine kamu bankaları aracılığıyla dolaylı olarak yapılabilir. Devlet politikalarının kamu bankaları aracılığıyla gerçekleştirilmesinin üç temel nedeni vardır. Birincisi politik nedenlerdir. Kamu bankalarının kuruluşu küçük bir maliyetle gerçekleştirilebilir ve böylece politik olarak daha az engelle karşılaşılabılır, bu durum yurt içi ve yabancı yatırımcılar tarafından olumlu karşılanabilir ve belirli sektörlerde açık taahhütlerde bulunma zorunluluğu ortadan kalkar. İkinci olarak finansal avantajlar söz konusu olabilir. Kamu bankaları çoğu zaman mevduat sahiplerine bazen açık bazen de örtülü garantiler vererek çoğu zaman hükümete kıyasla daha düşük maliyetle fon temin edebilmektedir. Son olarak kamu bankaları, idari engellerin en aza indirgenmesi amacıyla kamu bankalarına fon kullandırmayı tercih eden Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların tercihleri doğrultusunda kurulabilir(Uçarkaya, 2006:45-46).

Bankacılık sektörü içerisinde kamunun daha fazla pay sahibi olmasının bir diğer nedeni ise kriz sonrasında zayıf kalan bankaların kontrolünün devlet tarafından sağlanması olmuştur. Kriz ortamında bankacılık sektörünü destekleyecek, ayakta tutacak kaynaklar kamu tarafından arz edilebilir. Bankacılık sistemi içerisinde yaşanan ödeme güçlüğü problemini aşmak amacıyla hükümet kamu kaynaklarını kullanarak bankaların yeniden sermayelendirilmesini sağlamıştır. Krizin nedeninin özel bankalar olduğu fikri ile beraber bu bankaların kamulaştırılması ve devlet tarafından yönetilmesinin daha iyi olacağı düşüncesi de ortaya çıkmıştır(Andrews, 2005:37-40).

1.7. TÜRKİYE'DE KAMU BANKALARININ KURULUŞ NEDENLERİ

Ülkemizde kamu bankalarının kurulma nedenlerini sosyal, ekonomik ve siyasi nedenler olarak üç ana başlıkta inceleyebiliriz.

1.7.1. Sosyal Nedenler

Ülkemizde düşük faizle ve uzun vadeli olarak verilmesi gereken ihtisas kredilerinin büyük bir çoğunluğu kamu bankaları tarafından verilmiştir. Bu ihtisas kredilerinin kamu bankaları tarafından belirli meslek gruplarına ya da bölgelere düşük faiz ile verilmesi neticesinde bazı meslek grupları ya da bölgelerde gelir dağılımının olumlu olarak etkilenmesi hedeflenmiştir(Oskay ve Kubar, 2008:368).

Ayrıca bazı bölgelerde özel bankalar kâr hedeflerini yerine getiremeyecekleri için bu bölgelere hizmet götürmemiştir, bu noktada kamu bankaları yaygın şube ağıları sayesinde hem bölgeye hizmet götürmüş hem de örneğin tarım konusunda ihtisas kredilerinin bu bölgelere ulaşması sağlanarak bu bölgelerde ticari ilişkilerin büyümesinde, istihdam olanaklarının artırılmasında önemli bir görev yerine getirilmiştir.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra Türkiye savaştan çıkmış ve daha sonrasında Büyük Buhrandan ciddi manada etkilenmişti. Ülkede kişi başına gelir düşüklüğü, altyapının yetersizliği, sermaye kıtlığı, yetişmiş insan gücü eksikliği, müteşebbis yoksunluğu ve tecrübe eksikliği, yabancı sermayenin çekingenliği gibi olumsuz koşullar nedeniyle özel teşebbüsler ekonomiyi harekete geçiremiyordu(Kök, 1995). Bu dönemde Sanayi ve Maadin Bankası, Sümerbank ve Etibank hali hazırda kurulmuş olan ve kurulacak olan işletmelerin finansman ihtiyacını sağlayarak böylesine zorlu bir ortamda yatırım kararı almalarına ve ekonomik hayatın hareketlenmesine katkıda bulunmuşlardır(Aysan, 1973:51).

1.7.2. Ekonomik Nedenler

Ülkemizde devlet birçok işletme kurmak durumunda kalmıştır. Ülkemizdeki KİT'nin çoğunluğu devletin sanayide öncülük etme ve model yaratma amacının bir sonucu olarak kurulmuştur(Atasoy, 1993:268). Ülkemizde devlet tarafından 1925 yılında görevi; devletin elindeki kuruluşları devredilene dek yönetmek, yeni kuruluşlara ortak olmak, özel kesime kredi açmak olan Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. Sanayi ve Maadin Bankasının kurulması ile devletin özel kesimi doğrudan desteklemesi amacına yönelik bir kuruluş oluşturulmuştur. Bu banka daha sonra Devlet Sanayi Ofisi ve Sanayi

Kredi Bankası olarak iki ayrı kuruluşa ayrılmış, ancak her iki kuruluş da yaklaşık bir yıl sonra kaldırılarak yerine Sümerbank kurulmuştur(Okyar, 1979:335).

Türkiye’de kamu bankalarının ekonomik açıdan kuruluş nedenlerinden bir diğeri Cumhuriyetin ilk yıllarında özel kesimin sermaye açısından yetersiz durumda olmasıdır. O dönemde özel sermaye ile kurulan bankalar ülkenin ekonomisini harekete geçirecek ölçüde büyük sermayelere sahip değildi. Dolayısıyla devlet belirli amaçlar ile kamu bankaları kurmak durumunda kalmıştır.

Ülkemizde kurulan kamu bankaları aynı zamanda bazı sektör ve meslek gruplarına kredi sağlayarak devletin ekonomiye müdahalesinde bir aracı konumunda bulunmuştur. Devletin ekonomiye müdahalesinin yanında kamu bankaları birer Kamu İktisadi Teşebbüsü olarak kurulmuştur. KİT’ler kârlılık ve genel yarar aracı olarak kullanılırken, aynı zamanda elde edilen kârlar vergi için iyi bir alternatif oluşturmuştur(Eğilmez, 1997:35). Kamu bankaları daha önceki dönemlerde kâr amacından ziyade sosyal amaçla kurulmuş ve çalışmış olmakla beraber son yıllarda dikkate değer derecede kâr elde etmişlerdir.

1.7.3. Siyasal Nedenler

Türkiye’de kamu bankalarının kurulmasının siyasal nedeni ulusal bankacılığı geliştirmek olmuştur. Osmanlı döneminde yabancı bankalar daha çok kendi ülke vatandaşlarına hizmet ederken diğer yandan bu bankaların Osmanlı Devleti’nin borçlarını idare ettiği görülmektedir(Oskay ve Kubar, 2008:368). Bu dönemde tarımda çalışan nüfusu fazla olan ülkede tarım çalışanları ile sanayileşmeyi gerçekleştirecek girişimcilere finansal destek verecek milli bankalar bulunmamaktadır. Var olan bazı bankalar da gerekli sermayeden yoksun ve daha çok yerel banka niteliğindedir. 1923-1932 döneminde ekonomik kalkınmanın ve bunun yanında ulusal çıkarların korunmasının ulusal bankalar vasıtası ile gerçekleştirileceği görüşü hakim olmuş ayrıca ekonomik hayatın canlanması için bankacılık sektörünün geliştirilmesi gerekliliği benimsenmiştir. Devlet desteği olmadan ulusal bankacılığın gelişemeyeceği fikri de bu dönemde hakim olan diğer bir fikir olmuştur(Akgüç, 1987:15).

Ülkemizde kamu bankalarının kurulmasının siyasal nedenlerinden bir diğeri ise 1930'lu yıllarla beraber devletçilik ilkesinin benimsenmesi ve bu kapsamda devletin özellikle sanayi alanının finansmanı için banka kurması gerekliliğini duymuş olmasıdır.

1.8. KAMU BANKALARININ TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ

Türkiye'de kamu bankaları Cumhuriyet'in ilk yıllarında özel sektörde yeterli sermaye birikiminin oluşturulamadığı zor bir dönemde kurularak kalkınmanın finansmanının sağlanmasında çok önemli bir görev üstlenmişlerdir. O yıllardan günümüze kamu bankaları Türk Bankacılık Sektörü içerisinde devamlı olarak çok önemli görevler üstlenmişlerdir. Bu dönemler içerisinde bu bankalardan bir kısmı kapanmış, bazıları özelleştirilmiş başka bir kısmının nitelikleri değiştirilerek günümüze kadar faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. 1961-2019 yılları arasında Türk bankacılık sektörü içerisinde mevcut bankaların sermaye sahipliğine göre dağılımı, bankaların şube sayıları, personel sayıları ve sektör içerisindeki duruma bakacak olursak;

Tablo 4: 1961-2000 Yılları Arası TBS Banka Sayısı

Yıllar	Kamusal Sermaye	Özel Sermaye	Yabancı Sermaye	Mahalli Bankalar	TMSF Devr.	Kalkınma ve Yatırım	Toplam
1961	14	20	5	12	-	1	52
1962	14	22	5	9	-	1	51
1963	14	22	5	9	-	1	51
1964	12	23	5	6	-	2	48
1965	12	23	5	6	-	2	48
1966	12	23	5	5	-	2	47
1967	12	22	5	5	-	2	46
1968	12	22	5	5	-	3	47
1969	12	22	5	5	-	2	46
1970	12	22	5	5	-	2	46
1971	12	23	5	3	-	2	45
1972	12	22	5	3	-	2	44
1973	12	21	5	3	-	2	43
1974	12	22	5	2	-	2	43
1975	12	23	5	-	-	2	42
1976	13	23	5	-	-	2	43
1977	13	23	5	-	-	2	43
1978	13	24	4	-	-	2	43
1979	13	24	4	-	-	2	43
1980	12	24	4	-	-	3	43
1981	12	24	6	-	-	3	45
1982	12	24	9	-	-	3	48
1983	13	19	10	-	-	3	45
1984	12	19	13	-	-	3	47
1985	12	20	15	-	-	3	50
1986	8	24	17	-	-	6	55
1987	9	24	17	-	-	6	56
1988	8	25	19	-	-	8	60
1989	8	24	21	-	-	9	62
1990	8	25	23	-	-	10	66
1991	8	26	21	-	-	10	65
1992	6	31	20	-	-	12	69
1993	6	32	20	-	-	12	70
1994	6	29	20	-	-	12	67
1995	5	32	18	-	-	13	68
1996	5	33	18	-	-	13	69
1997	5	36	18	-	-	13	72
1998	4	38	18	-	-	15	75
1999	4	31	19	-	8	19	81
2000	4	28	18	-	11	18	79
2001	3	22	15	-	6	15	61
2002	3	20	15	-	2	14	54
2003	3	18	13	-	2	14	50
2004	3	18	13	-	1	13	48
2005	3	17	13	-	1	13	47
2006	3	14	15	-	1	13	46
2007	3	11	18	-	1	13	46
2008	3	11	17	-	1	13	45
2009	3	11	17	-	1	13	45
2010	3	11	17	-	1	13	45
2011	3	11	16	-	1	13	44
2012	3	12	16	-	1	13	45
2013	3	11	17	-	1	13	45
2014	3	11	19	-	1	13	47
2015	3	9	21	-	1	13	47
2016	3	9	21	-	1	13	47
2017	3	9	21	-	1	13	47
2018	3	9	21	-	1	13	47

Kaynak: TBB

Yıllara göre kamu ve özel banka sayısındaki gelişmeler incelendiğinde (Tablo 4) 1961 yılında 52 bankadan oluşan sektörün 1975 yılına kadar olan süreçte sayısında azalma olduğu ve 42 bankaya kadar düştüğü 1980'li yıllara kadar sektörün 43 bankadan oluştuğu fakat bu dönemden sonra mali sistemdeki büyüme ve 1985 yılında çıkarılan Bankalar Kanunu ile birlikte bankacılık sektörüne girişlerin kolaylaştırılmasının banka sayısında hızlı bir artışa sebep olduğu görülmektedir. 1999 yılına gelindiğinde Türk bankacılık sektörü içerisindeki banka sayısı 81'e kadar çıkmıştır. Fakat bu yıl içerisinde çıkarılan 4389 sayılı Bankalar Kanunu ve bu Kanun'da değişiklik yapan 4491 sayılı Kanun ile TMSF'nun bankalara el koyması hususunun düzenlemesinin ardından beş bankanın yönetimine daha el koyulmuştur. Daha önce 1997'de el konulan Türkbank ve 1998'de el konulan İnterbank ve Bank Ekspres'in yanına bu beş bankanın da eklenmesi ile beraber Fon'un yönetiminde olan banka sayısı 8'e çıkmıştır(Akyazan, 2006:155).

2000 yılında Demirbank, Etibank, Bank Kapital'in yönetimi de TSMF'na devredilmiş ve TMSF bünyesinde ki banka sayısı 11 olmuştur. 2000 yılında Kıbrıs Kredi Bankası ve Park Yatırım Bankası'nın bankacılık faaliyetlerinin durdurulması ile beraber banka sayısı 79'a düşmüştür. 2001 Şubat ayında yaşanan kriz sonrasında banka sayısı 61'e düşmüş ve bu sayı 2008 yılına gelindiğinde 46'ya inmiştir. Günümüze gelindiğinde katılım bankaları hariç olmak üzere sektörde 1 tanesi TMSF yönetiminde olmak üzere 47 banka olduğu görülmektedir.

1980 – 2000 yılları arası dönemde özel ve yabancı sermayeli banka sayısında ciddi bir artış var iken kamusal sermayeli banka sayısı kapanma, birleşme ve özelleştirmelere bağlı olarak sürekli olarak düşmüştür. 1980 yılında 12 olan kamusal sermayeli banka sayısı 2001 yılına gelindiğinde 3'e düşmüştür ve 2019 yılına geldiğimizde de bu sayıda mevduat bankaları açısından herhangi bir değişiklik olmamıştır.

2014 yılına kadar katılım bankacılığı içerisinde kamusal sermayeli bir banka yer almamıştır. 2014 yılı ve sonrasında katılım bankacılığı içerisinde kamusal sermayeli bankalar kendine yer bulmuştur. Günümüzde kamusal sermayeli 3 katılım bankası faaliyet göstermektedir.

Tablo 5: 1961-2018 Yılları Arası TBS Bankaların Şube Sayıları (Yurtdışı şubeler dahil)

Yıllar	Kamusal Sermayeli	Özel Sermayeli	Yabancı Sermayeli	Mahalli	TMSF Devredilen	Kalkınma ve Yatırım	Toplam
1961	797	843	61	14	-	1	1.716
1962	843	797	61	14	-	1	1.716
1963	907	847	64	7	-	2	1.827
1964	958	862	68	6	-	2	1.896
1965	995	897	68	6	-	2	1.968
1966	1.044	926	68	5	-	2	2.045
1967	1.121	1.014	68	5	-	2	2.210
1968	1.220	1.223	86	5	-	3	2.537
1969	1.337	1.486	102	5	-	2	2.932
1970	1.433	1.643	111	5	-	2	3.194
1971	1.492	1.800	113	3	-	3	3.411
1972	1.553	1.992	114	3	-	4	3.666
1973	1.616	2.269	114	3	-	5	4.007
1974	1.700	2.585	114	2	-	6	4.407
1975	1.752	2.715	114	-	-	6	4.587
1976	1.835	2.862	114	-	-	6	4.817
1977	2.009	3.094	109	-	-	6	5.218
1978	2.173	3.181	104	-	-	6	5.464
1979	2.353	3.285	104	-	-	6	5.748
1980	2.469	3.374	105	-	-	6	5.954
1981	3.545	2.569	123	-	-	7	6.244
1982	2.602	3.618	127	-	-	6	6.353
1983	2.817	3.345	113	-	-	6	6.281
1984	2.764	3.315	117	-	-	6	6.202
1985	2.817	3.325	120	-	-	6	6.268
1986	2.727	3.493	117	-	-	11	6.348
1987	2.898	3.404	104	-	-	11	6.417
1988	2.953	3.457	106	-	-	12	6.528
1989	2.972	3.501	106	-	-	14	6.593
1990	2.975	3.455	113	-	-	17	6.560
1991	3.027	3.325	108	-	-	17	6.477
1992	3.001	3.077	109	-	-	19	6.206
1993	3.008	3.105	108	-	-	20	6.241
1994	2.917	3.063	105	-	-	19	6.104
1995	2.875	3.240	104	-	-	21	6.240
1996	2.886	3.429	104	-	-	23	6.442
1997	2.915	3.764	116	-	-	24	6.819
1998	2.832	4.393	115	-	-	30	7.370
1999	2.865	3.960	121	-	714	31	7.691
2000	2.834	3.783	117	-	1073	30	7.837
2001	2.725	3.523	233	-	408	19	6.908
2002	2.019	3.659	206	-	203	19	6.106
2003	1.971	3.594	209	-	175	17	5.966
2004	2.149	3.729	209	-	1	18	6.106
2005	2.035	3.799	393	-	1	19	6.247
2006	2.149	3.582	1072	-	1	45	6.849
2007	2.203	3.625	1741	-	1	48	7.618
2008	2.416	4.290	2034	-	1	49	8.790
2009	2.530	4.390	2062	-	1	44	9.027
2010	2.744	4.582	2096	-	1	42	9.465
2011	2.909	4.944	1938	-	1	42	9.834
2012	3.079	5.100	2012	-	1	42	10.234
2013	3.397	5.341	2244	-	1	40	11.023
2014	3.500	5.455	2226	-	1	41	11.223
2015	3.681	4.299	3170	-	1	42	11.193
2016	3.702	4.132	2905	-	1	41	10.740
2017	3.677	4.013	2809	-	1	50	10.550
2018	3.718	3.963	2718	-	1	54	10.454

Kaynak:TBB

Yıllara göre bankaların şube sayılarına baktığımız zaman (Tablo 5) 1961-2001 arası dönemde banka şube sayıları genel olarak artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2001 senesi ile beraber yaşanan krizlerinde etkisi ile şube sayısı belirgin şekilde azalmıştır. Bu dönemde kapanan bankalar ve bankaların yeniden yapılandırılmaları şube sayısının azalmasının en büyük sebebi olmuştur. 2001 yılından sonra 2014 yılına kadar toplam şube sayısı yine artış eğiliminde olmuş 2014 sonrasında ise özel sermayeli ve yabancı sermayeli mevduat bankalarının şube sayılarını azaltmaları neticesinde şube sayısının azaldığı görülmüştür.

Şube sayısı açısından kamu bankalarına baktığımızda 1961 - 2000 yılları arasında şube sayıları bazı dönemlerde azalmış olmasına rağmen genel olarak artış eğiliminde olmuştur. 1961 yılında 797 olan kamu bankalarının şube sayısı Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri öncesinde 2865'e kadar yükselmiştir. 2001 yılında bankacılık sektörü içerisinde şube sayılarının büyük sayılarda düşmesine rağmen kamu bankalarında bu sayının daha az olmasının sebebi T. Emlak Bankası A.Ş.'nin 3 Temmuz 2001 tarih ve 4684 Sayılı Kanun ile T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'ne devredilmesi olmuştur. Fakat krizlerin sonrasında yeniden yapılandırma süreci ile birlikte kamu bankalarının şube sayısı 2002 yılında 2019'a 2003 yılında ise 1971'e gerilemiştir. 2004 yılında 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 4 ve 14/3. maddeleri gereği 19 Haziran 2002 tarihinde TMSF'ye devredilen Pamukbank A.Ş.'nin 12 Kasım 2004 tarihinde T. Halk Bankası ile birleştirilmesi kamu bankalarının esasen azalan şube sayısını görünürde artırıcı rol oynamıştır. 2005 yılı sonrasında ise kamu bankalarının şube sayıları tekrar artışa geçmiştir. 2014 yılı sonrasında sektör içerisindeki toplam şube sayısı azalmış olmasına rağmen kamusal sermayeli bankaların şube sayısı artış eğiliminde olmuştur. 2019 yılına gelindiğinde kamusal sermayeli bankaların 3714 şubesi bulunmaktadır.

2014 yılı ve sonrasında kamusal sermayeli katılım bankalarının sisteme dahil olmasından günümüze gelinceye kadar kamusal sermayeli katılım bankalarının şube sayısı 172'ye kadar çıkmıştır.

Tablo 6: 1961-2018 Yılları Arasında TBS Banka Personel Sayıları

Yıllar	Kamusal Sermayeli	Özel Sermayeli	Yabancı Sermayeli	Mahalli	TMSF Devredilen	Kalkınma ve Yatırım	Toplam
1961	14.310	15.862	1.691	82	-	110	32.055
1962	16.352	14.668	1.707	66	-	120	32.913
1963	16.499	15.737	1.677	36	-	159	34.108
1964	17.710	16.323	1.711	32	-	165	35.941
1965	18.543	17.365	1.807	33	-	208	37.956
1966	21.564	18.854	1.781	29	-	229	42.457
1967	24.184	20.884	1.753	32	-	247	47.100
1968	27.462	24.118	1.864	31	-	273	53.748
1969	30.299	28.040	1.879	37	-	279	60.534
1970	33.006	30.809	1.848	32	-	273	65.968
1971	34.362	32.949	1.973	13	-	306	69.603
1972	35.697	36.520	2.016	12	-	317	74.562
1973	39.037	41.590	2.107	19	-	324	83.077
1974	41.997	45.012	2.080	8	-	349	89.446
1975	45.015	48.839	2.145	-	-	359	96.358
1976	48.931	52.731	2.135	-	-	367	104.164
1977	54.341	56.680	2.154	-	-	389	113.564
1978	58.931	58.091	1.800	-	-	391	119.213
1979	61.076	59.216	1.818	-	-	379	122.489
1980	62.480	60.596	1.842	-	-	394	125.312
1981	61.977	62.152	2.034	-	-	401	126.564
1982	62.458	66.055	2.453	-	-	430	131.396
1983	69.196	61.203	2.603	-	-	453	133.455
1984	69.992	61.438	2.769	-	-	457	134.656
1985	72.214	62.490	2.652	-	-	449	137.805
1986	72.024	66.783	2.901	-	-	1.668	143.376
1987	78.390	66.045	2.721	-	-	1.839	148.995
1988	78.730	67.724	2.810	-	-	1.998	151.262
1989	80.141	68.041	2.929	-	-	1.956	153.067
1990	80.825	68.145	3.012	-	-	2.107	154.089
1991	81.214	66.555	3.011	-	-	2.121	152.901
1992	78.223	63.337	3.010	-	-	2.253	146.823
1993	76.553	62.764	2.408	-	-	2.258	143.983
1994	74.462	59.161	3.256	-	-	2.167	139.046
1995	72.699	63.010	2.985	-	-	6.099	144.793
1996	70.284	68.592	3.170	-	-	6.107	148.153
1997	69.218	76.601	3.799	-	-	5.246	154.864
1998	71.072	86.066	4.051	-	-	5.303	166.492
1999	72.007	76.386	4.185	-	15.980	5.430	173.988
2000	70.191	70.954	3.805	-	19.895	5.556	170.401
2001	56.108	64.380	5.395	-	6.391	5.221	137.495
2002	40.158	66.869	5.416	-	5.886	4.942	123.271
2003	37.994	70.614	5.481	-	4.518	4.642	123.249
2004	39.467	76.880	5.880	-	403	4.533	127.163
2005	38.046	78.806	10.610	-	395	4.401	132.258
2006	39.223	73.220	25.794	-	333	4.573	143.143
2007	41.056	75.124	36.707	-	325	5.322	158.534
2008	43.333	82.158	40.567	-	267	5.273	171.598
2009	44.856	82.270	39.676	-	261	5.339	172.402
2010	47.235	83.633	42.013	-	252	5.370	178.503
2011	50.239	89.047	37.047	-	243	4.842	181.418
2012	51.587	90.612	38.772	-	226	4.901	186.098
2013	54.466	93.367	44.154	-	229	5.244	197.460
2014	55.851	95.839	43.446	-	227	5.523	200.886
2015	58.211	74.756	62.646	-	225	5.366	201.204
2016	57.586	73.742	59.804	-	231	5.336	196.699
2017	58.502	73.460	56.079	-	225	5.238	193.504
2018	60.195	72.025	54.478	-	220	5.395	192.313

Kaynak:TBB

Türk bankacılık sektöründe istihdam edilmiş olan personel sayısına baktığımızda (Tablo 6) 1961 yılında toplam istihdam 32.055 kişi iken 1999 yılında bu sayı 173.988'e ulaşmıştır. 2000 yılından sonra bankacılık sektöründeki istihdamda ciddi bir azalma gerçekleşmiştir. İstihdamdaki bu azalış kamu ve özel bankacılık sektörlerinin her ikisinde birden görülmektedir. Zira 2000 yılında kamu bankaları bünyesinde istihdam edilen personel sayısı 70.191 iken, 2001 yılında bu sayı 56.108'e, 2002 yılında 40.158'e ve 2003 yılı sonu itibariyle de 37.994'e gerilemiştir. 2004 yılında kamu bankalarındaki istihdamın artış görünüşte artıştır. Kamu bankalarındaki personel sayısı azalırken özel sektör bankası olan Pamukbank A.Ş.'nin T. Halk Bankası A.Ş. ile birleşmesi bu sayıyı artırmıştır. Özel sektörde ise, 1998 yılında 86.066 personel istihdam etmekteyken 1999 yılında bu rakam 76.386'ya 2000 yılında 70.954 ve 2001 yılında ise 64.380 seviyesine kadar gerilemiştir. Yabancı sermayeli bankalarda istihdam edilen personel sayısı ise 2000 yılı sonrasında genel olarak artış eğilimindedir. Bankaların şube ve personel sayıları 2000-2003 döneminde gerilemiştir. Bu gerilemenin en büyük sebebi TMSF'ye devredilen, kapatılan bankalar ve kamu bankalarında uygulanan yeniden yapılandırma programlarıdır. Bankaların faaliyet giderlerini azaltma çabalarında diğer bir etkidir. 2003 yılının yarısından sonra şube ve personel sayıları yeniden artmaya başlamıştır. Buna rağmen personel sayısında 2008 yılına kadar bankacılık sektöründe toplam istihdam 2000 yılındaki düzeyine ulaşamamıştır. 2008 yılından sonra ise istihdam edilen personel sayısı 2015 yılına kadar artış eğiliminde olmuş, 2015 yılından sonra ise her ne kadar kamu bankalarının personel sayıları artmış olsa da özel sektörde personel sayısının azalışı daha fazla olmuş ve toplam istihdam azalmıştır.

Bankaların sektör içerisindeki pazar paylarını belirleyen üç önemli unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar toplam aktifler, toplam krediler ve toplam mevduattır. Bankacılık sistemi içerisinde bankaların 1961 yılından bugüne kadar bu üç unsur açısından sektör içerisindeki paylarını inceleyecek olursak (Tablo 7);

Tablo 5: Bankaların Sektör Payları(%)

Yıllar	Toplam Aktif			Toplam Kredi			Toplam Mevduat		
	Kamu	Özel	Yabancı	Kamu	Özel	Yabancı	Kamu	Özel	Yabancı
1961	65,1	27,5	4,4	69,1	22,5	4,1	43,7	50,7	5,5
1962	65,2	28,2	4,1	66,8	24,9	4,4	44	50,5	5,4
1963	64,4	28,9	4,3	65,6	26,5	4,7	43,9	50,6	5,4
1964	53,5	23,5	3,7	56,2	20,1	3,5	45,5	48,1	5,2
1965	51,8	24	3,4	55,1	21,5	3,3	43,1	50,5	5,2
1966	50,4	24	3,2	55,8	21,6	3	42,4	52	5,1
1967	54,5	25,5	3,2	53,4	18,7	2,5	44,2	50,8	4,9
1968	53,8	27	3,1	50,6	20,7	2,5	42,5	53	4,4
1969	52,1	29,2	3,1	44,3	25	2,8	39,9	55,4	3,9
1970	49,6	29,5	3	42	25,4	2,4	40,1	55,8	4
1971	48,5	32,7	3	41,6	27,9	2,9	40,6	55,2	4,2
1972	46,7	36,5	3,6	41,2	31,6	3,5	38,6	57	4,4
1973	46,8	37,2	2,7	41,7	33,6	2,6	39,4	57,1	3,4
1974	47,2	34,8	2,3	42,8	30	2	38,4	58,1	3,2
1975	42	36,9	2,9	40,4	32,4	2,4	35,3	60,4	3,5
1976	40,6	38,6	2,2	36,7	33	2	33,3	61,2	2,9
1977	40,8	38,8	2,3	36,7	31,5	1,7	35,1	61,8	2,5
1978	39,7	45,5	2,4	38,3	38,2	1,5	34,5	63,1	2
1979	41,1	45,1	2,5	41,4	37,2	1,5	35	62,7	2,1
1980	44,1	44,2	2,9	47,1	36,4	1,8	33,9	63,6	2,3
1981	42,5	47,2	2,9	45,7	40,5	1,6	32	65,5	2,4
1982	41,8	47,3	3,2	40,6	44	1,9	37,2	60,7	1,9
1983	47	42,2	3,7	44,2	40,9	2,4	42,2	55,6	2,2
1984	47,8	41,6	4,1	42,1	41	2,9	42,5	54,5	3
1985	47,6	43,6	3,6	46	41,5	3,4	43,5	53,8	2,7
1986	43,1	45,3	3,8	43,1	41,4	2,6	41,1	55,3	3,6
1987	44,2	44,9	3,1	48,1	37	2,5	41,4	54,9	3,7
1988	43,1	43,8	3,6	46,8	35,9	2,9	43,4	52,7	3,8
1989	45,4	42,3	3,1	47	36,3	3,2	47,1	49,9	3
1990	44,6	43,2	3,5	45,1	39,5	3,5	48,5	49,1	2,4
1991	42,3	45,8	3,3	43,1	41,6	3,4	46,3	51,7	2
1992	43,1	46	3,7	42,4	43,7	3	49,7	48,6	1,7
1993	36,9	52,3	3,8	35,5	51,2	2,8	43,6	54,9	1,6
1994	39,5	49,3	3	38,1	47,8	1,8	43,8	54,3	1,9
1995	37,7	52	2,9	39,2	47,9	1,9	43,3	54	2,7
1996	38,3	52,7	3	35,1	53,3	1,8	44,1	53,4	2,5
1997	34,6	55,4	4,7	34,7	54,4	2,7	39,9	56,7	3,4
1998	34,9	53,3	4,4	29,1	57,6	2,9	40,7	52,4	2,7
1999	34,9	49,5	5,2	28,2	55,1	2,9	39,8	46,4	2,7
2000	34,3	47,5	5,4	27	54,5	2,8	40,3	43,5	3,2
2001	32,4	56,3	3	21,5	61	3,3	32,4	61	2,1
2002	31,9	56,2	3,1	16,6	65,3	4	34,3	58,5	2,4
2003	33,3	57	2,8	18,2	67,1	4	37,5	57,3	2,2
2004	34,9	57,4	3,4	20,9	67,4	4,6	41,8	55	3,1
2005	31,4	59,7	5,2	20,6	67,5	6,8	37,7	57,4	4,8
2006	29,6	54,8	12,2	21,6	58,6	15,3	35,7	52,3	12
2007	29,2	52,3	15	22,5	54,6	18,8	35,8	49,7	14,4
2008	29,4	52,4	14,8	23,8	54,5	17,6	35,6	51,1	13,3
2009	31,3	51,8	13,5	27,2	51,6	16,9	36,9	50,2	12,9
2010	31	51,6	14,1	28,8	51,5	16	37,1	50,1	12,7
2011	29,4	53,3	13,6	27,8	54	14	34,4	52,3	13,3
2012	28,9	53,5	13,4	26,7	54,3	14,4	34,6	51,9	13,5
2013	29,5	50,8	15,3	27,8	51,8	15,2	34,3	50,7	14,9
2014	29,7	50,3	15,4	28,8	50,8	15,2	33	51,1	15,9
2015	30,1	38	26,9	30	38	26,4	33,5	39,5	26,9
2016	30,9	37,3	26,2	31,4	36,9	25,3	34	39,4	26,6
2017	32,6	36,5	25,1	33,1	35,5	24,4	35,9	38,4	25,7
2018	32,4	35,4	25,4	34,5	33,2	23,6	36,1	37	26,9

Kaynak: TBB

Toplam aktiflerin sektör paylarına göre değerlendirme yapıldığında Türkiye’de kamu bankalarının payının 2012 yılına kadar azalan bir seyir izlediği görülmektedir. Yine de 1961 yılında % 65,1 olan bu pay 2018 yılının sonuna gelindiğinde % 32,4’e kadar gerilemiştir. 1961 – 2018 dönemi incelendiğinde yabancı sermayeli bankalar ile özel sermayeli bankaların toplam aktifler açısından sektör içerisindeki paylarının ise ciddi manada arttığı görülmektedir. 1961 yılında özel sermayeli bankaların % 27,5 olan payı 2014 yılında % 50,3’e kadar artmış fakat sonrasında T. Garanti Bankası A.Ş. ve Tekstil Bank A.Ş.’nin yabancı sermayeli banka statüsüne geçmesi sonrasında bu oran %35,4’e kadar gerilemiştir. Yabancı sermayeli bankalara baktığımızda ise 1961 yılında % 4,4 olan pay 2018 yılı sonunda %25,4 seviyesine kadar yükselmiştir.

Toplam kredilerin gruplar arasında dağılımına baktığımızda 1960’lı yılların başında kamu bankalarının toplam krediler içerisindeki payının % 70’ler civarında iken 2002 yılına geldiğimizde bu oranın % 16,6’ya kadar gerilediği görülmektedir. Bu gerilemede 1990’lı yıllarda kamu bankalarının çoğunlukla devlet borçlanma senetlerine yatırım yapması ve daha sonrasında krizler ve yeniden yapılandırma ile birlikte kredilendirme faaliyetlerinin sınırlandırılmasıdır. Fakat 2002 yılından sonra kamu bankalarının krediler içerisindeki payı yükselmeye başlamış ve 2018 yılına gelindiğinde bu oran % 34,5’e kadar yükselmiştir. 1961 – 2018 arası dönemde özel sermayeli ve yabancı sermayeli bankaların toplam krediler içerisindeki paylarına baktığımızda ise bu payların genellikle artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 1961 yılında özel bankaların toplam krediler içerisindeki payı % 22,5 iken bu oranın 2005 yılında % 67,5’e kadar yükseldiği görülmekte iken 2015 yılında sermayedar değişikliği gerçekleşen iki bankadan dolayı 2014 yılında % 50,8 olan oran % 38’e gerilemiş ve sonraki yıllarda da düşerek 2018 yılında % 33,2 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sermayeli bankalara baktığımızda ise toplam krediler içerisinde bu bankaların payının 2004 yılına kadar en fazla % 4 seviyelerinde gerçekleşmiştir fakat yabancı sermayeli bankaların özel sermayeli bankaları satın alması sonrasında bu bankaların payı yükselmiş ve 2018 yılı itibariyle yabancı sermayeli bankaların krediler içerisindeki payı ise %23,6 olarak gerçekleşmiştir.

Mevduatın banka grupları arasındaki dağılımına baktığımız zaman 1961 – 2018 arası dönemde özellikle kamu ve özel sermayeli bankaların paylarının dalgalı bir seyir izlediği, kamu sermayeli bankaların 1961 yılında % 43,7 olan payının 2014 yılına

gelindiğinde % 33 seviyesine gerilediği, özel sermayeli bankaların 1961 yılında % 50,7 olan payının 2014 yılına gelindiğinde % 51,1 olduğu görülmektedir. Bu dönem içerisinde kamusal sermayeli bankaların payında yaşanan düşüşe karşılık yabancı sermayeli bankaların toplam mevduat içerisindeki payının 1961 yılında % 5,5 olan payın 2014 yılı itibari ile %15,9'a kadar yükseldiği görülmektedir. 2014 yılı sonrasında özel sermayeli bankalardan yabancı sermaye yönünde yaşanan geçiş ile beraber yabancı sermayeli bankaların toplam mevduat içerisindeki payının 2018 yılında %26,9'a kadar yükseldiği özel sermayeli bankaların payının ise %37'ye gerilediği görülmektedir. Kamusal sermayeli bankalar 2014 yılı sonrasında toplam mevduat içerisindeki paylarını artırmış ve 2018 yılında toplam mevduatın %36,1'i kamusal sermayeli bankalar bünyesinde toplanmıştır.

1960'lı yıllarda kamu bankaları sektör içerisinde büyük bir paya sahip olmuştur fakat ilerleyen yıllarda bu bankaların sektör içerisindeki payları düşmüştür. Bütün bu düşüşlere rağmen kamu bankaları hala sektör içerisinde önemli yere sahiptir

İKİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YENİDEN YAPILANDIRMA

2.1. YENİDEN YAPILANDIRMA TANIMI

Bir ekonomide bir bankanın iflası, mevduat sahiplerini, kreditorleri ve bankadan kredi kullananları olumsuz etkilediğinden, ekonomideki diğer işletmelerin iflasından daha çok etki yaratmaktadır. Bu süreçte, finansal açıdan sağlığı bozulan bir bankanın borçlarını ödeyememesi veya bankaya verilen kredilerin geri çağrılması finansal sistemde bulaşma etkisi yaratarak ödeme gücünü olmayan, finansal yapısı kuvvetli bankaları da derinden etkileyebilecektir. Bankalar parasal aktarım mekanizması ile bunun temel unsuru olan kredi kanallarının önemli araçları durumundadır. Bankacılık sisteminde ortaya çıkabilecek iflaslar veya diğer ciddi finansal sıkıntılar, kredi akışını olumsuz şekilde etkileyeceğinden, finansal sistemde kredi daralmasına ve buna bağlı olarak ekonomik faaliyetlerin gerilemesine sebep olabilecektir. Yeterli kaynağın bulunamaması, sürdürülebilir bir büyüme için gerekli olan sanayi, ticaret ve hizmetler sektöründeki yatırımların yapılmasına engel olacağından bu durumda ekonomik büyüme de olumsuz etkilenecektir. Bu noktada geçici veya kalıcı nitelikte finansal sağlığı bozulan ve sistemik riske dönüşerek, finansal sistemi, finansal istikrarı ve ekonomik yapıyı olumsuz etkileyebilecek banka veya bankaların sorunlarının giderilmesi, diğer bir ifadeyle yeniden yapılandırılmaları büyük önem arz etmektedir(Küçükbuçakçı, 2004:117).

Kavram olarak yeniden yapılandırma banka mali bünyesinin güçlendirilmesi, bankanın değerinin ve gücünün artırılması olarak tanımlanır. Yeniden yapılandırmanın öncelikli amacı bankaların varlığının sürdürülebilir, kârlılığın istikrarlı olmasını sağlamaktır. Bankaların genel ekonomi içerisinde faaliyet paylarının artmasını sağlamakta yeniden yapılandırmanın hedeflerinden bir diğeridir. Bu süreçte ilk olarak sistemdeki sorunların doğru bir şekilde tespit edilmesi gereklidir. Daha sonraki aşamada geçici ödeme gücüne düşen, ancak faaliyetlerine devam edebilecek durumda olan bankalarla mali bünyesi sağlam olan bankaların ayrıştırılması gerekmektedir. Geçici mali sorunlara sahip olanların mali bünyelerinin güçlendirilmesi, faaliyetlerine devam

edemeyecek düzeyde sorunlara sahip olan bankaların ise mümkün olduğu kadar kısa sürede sektör dışına çıkarılması rehabilitasyon sürecinin diğer aşamalarını oluşturmaktadır.(Özince, 2002:84)

Banka yeniden yapılandırma programları, başta mevduat sahipleri olmak üzere, banka sahip ve yöneticileri, bankadan kredi kullanmış olanlar ve bankaya kredi kullandıranlardan oluşan geniş bir kesimi yakından ilgilendirmektedir. İyi düzenlenmeden ve ileride karşılaşılabilecek riskler öngörülmeden yapılan yeniden yapılandırma uygulamaları daha da yüksek maliyetlere neden olabilmektedir(Küçükbüçakçı, 2004:121).

2.2. YENİDEN YAPILANDIRMA UYGULAMA YÖNTEMLERİ

Banka yeniden yapılandırma uygulama yöntemleri üç ana başlık halinde sınıflandırmaya tabi tutulabilir. Bunlara bakacak olursak;

2.2.1. Finansal Yeniden Yapılandırma

Finansal yeniden yapılandırma finansal desteğin doğrudan mali transferler ile yapılması yoluyla bankaların mali yapılarında meydana gelen sorunların çözülmeye çalışılması yoludur. Hükümetler ve merkez bankaları bir takım finansal araçları kullanarak bankaların aktif kalitelerinin iyileştirilmesi, bilançolarının geliştirilmesini sağlayarak bankaların ödeme güçlerinin artmasını ve krizin aşılmasını sağlamaya çalışır. Mali bünyesi sorunlu bankaların zararları öncelikle bu bankaların karşılıklarından daha sonra da sermayelerinden karşılanmaya çalışılır, sermayenin yeterli olmaması halinde banka dışından ilave sermaye desteği söz konusu olmaktadır. Bir kamu bankasının sorunlu olması durumunda hükümetler doğrudan kamu desteğini kullanırlar. Hükümetler bu desteği tahvil ihracı yoluyla ya da sermaye benzeri kredi verilmesi yoluyla yapabilir. Hükümetler sermaye desteğinin yanında bu bankalara kamu fonlarını aktararak likidite durumlarının iyileşmesine katkıda bulunabilir. Bunun yanında likidite sıkıntısı bulunan bankaya hükümet tarafından kredi kullanılması da söz konusu olmaktadır. Hükümetler bankaların mali yapılarını güçlendirmek amacıyla vergi muafiyetleri de sağlayabilir. Hükümetlerin bankaları doğrudan desteklemediği durumlarda bu görevi Merkez Bankası

bir takım önlemler alarak yerine getirmeye çalışır. Merkez Bankaları geçici likidite sıkıntısı yaşayan ama ödeme gücü olan bankalara teminat karşılığı kredi vererek bu likidite sıkıntısını çözmeye çalışır. Bankacılık sistemi içerisinde güvenin yeniden sağlanması amacıyla devlet bankalarının topladıkları mevduatları geri ödeyeceklerine dair garanti verebilir, bu durumda bankalar daha çok mevduat toplayarak likidite durumlarını düzeltebilirler(Uçarkaya, 2006:33).

2.2.2. Operasyonel Yeniden Yapılandırma

Bankaların kurumsal olarak daha iyi yönetilmesine yönelik önlemlerden oluşur. Bankaların daha kârlı ve faaliyetlerinin daha etkin olması hedeflidir. Bu yeniden yapılandırma uygulamasında bankaların kurumsal anlamda daha iyi yönetilerek daha kârlı ve etkin bir şekilde faaliyet göstermesine ilişkin önlemler yer almaktadır. Operasyonel yeniden yapılandırmada amaç yönetim ve etkinliğin geliştirilmesidir. Bunun için bankalarda mevcut yönetim yerine yeni ve daha aktif bir yönetim, bu yönetimin yanına yetişmiş ve daha etkin personel tesis edilmeye çalışılır ve aynı zamanda itibarlı yabancı bankaların sisteme girişlerine kolaylık sağlanarak sektör içerisinde rekabetin artması, rekabet ile birlikte sektör içerisinde verimlilik ve kalitenin de artması sağlanmaya çalışılır(Uçarkaya, 2006:37).

2.2.3. Yapısal Yeniden Yapılandırma

Yapısal yeniden yapılandırma ile bankaların faaliyette buldukları ortamdaki rekabet düzeyinin iyileştirilmesi amaçlanır. Bu yapılandırma yönteminde sorunlu bankanın yönetimine Merkez Bankası ya da mevduat sigorta fonu gibi bir kamu kuruluşu tarafından el konularak bankanın aktifleri kamu desteğiyle tasfiye edilebilir. Bankaların rekabet yetkinliğini kazanabilmesi ya da artırabilmesi için bankalar birleşerek maliyetlerini düşürerek daha etkin olabilir. Bankalar ayrıca faaliyetleri sınırlandırılarak küçültülebilir. Verimsiz bir şekilde faaliyet gösteren kamu bankalarının özelleştirilmesi de bu yapılandırma yöntemi içerisinde söz konusudur.

2.3. YENİDEN YAPILANDIRMA SÜRECİ

Yeniden yapılandırma operasyonlarına başlamadan önce kamunun yapması gereken bazı faaliyetler bulunmaktadır. Bunlar arasında iflasın, iflas etmiş veya edecek olan bankaların tespiti, zararların tutar ve sebeplerinin araştırılması başta gelmektedir. Bu sürece, sorunların temelinde hatalı banka yönetimlerinin mi, yoksa ekonomi politikalarının mı daha etkili olduğunun belirlenmesi ve ortaya çıkacak olan maliyetin kimler tarafından ödeneceğine ve operasyonda hangi yöntemin uygulanması gerektiğine karar verilmesi ile devam edilmektedir(Erdönmez ve Tülay, 2001:23). Bankaların yeniden yapılandırılmasında kamu otoritesi ve banka sahiplerinin bir takım ek maliyetlere katlanmak durumunda olduğu açıktır. Kamu otoritesi bankaların zararlarını finanse etmek için bir yandan mali transferler ile bütçeden harcama yapmakta iken bir yandan ise zarar eden bankaların vergi ödememesi neticesinde gelirlerinde de azalma ile karşılaşmaktadır.

Bankaların yeniden yapılandırılmasında kullanılacak yöntemler ülkelerin şartlarına, finans sisteminin nispi büyüklüğüne, bankacılık sektörünün sorunlarının niteliğine, siyasi otoritenin tercihlerine ve kamu maliyesine bağlı olarak değişebilmektedir. Genel olarak, ülke şartlarına uygun bir yeniden yapılandırma yönteminin seçimi, kamuya yükleyeceği muhtemel maliyetler nedeniyle oldukça güçlü bir siyasi desteği gerektirecek bir karar niteliğindedir. Bankaların yeniden yapılandırılması, ciddi boyutlarda kamu müdahalesini ve bireysel banka bazında uygulanacak stratejik yöntemlerin dikkatli şekilde belirlenmesini gerektiren, uzun vadeli ve yeterince karmaşık bir süreç olarak kabul edilmektedir. Bunun nedeni, bu sürecin, hem yeniden yapılandırma işleminin ülkenin ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi açısından hem de uygulanması ve amaca ulaşması açısından uzun sayılabilecek bir süreyi gerektirmesidir. Nitekim, iyi düzenlenmeden ve karşılaşılabilecek riskler öngörülmeden yürütülen yeniden yapılandırma uygulamalarının maliyetleri hiç bir şey yapılmaması durumunda meydana gelecek zarardan daha fazla olabilmektedir(Erdönmez ve Tülay, 2001:22-27).

Sağlıklı bir ekonomik ortamın varolduğu, istikrar içinde bir büyümenin yakalandığı, enflasyonun ve kamu kesimi açıklarının düşürüldüğü, piyasa ekonomisi koşullarının güçlendirildiği bir yapı banka yeniden yapılandırması için gereklidir. Ancak,

banka yeniden yapılandırma programları çoğu zaman bu koşulların olmadığı ortamlarda uygulanmaktadır. Bu programların başarısı ise seçilen yöntemin uygulanmasındaki kararlılığa bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Alternatif yeniden yapılandırma yöntemleri arasında uygulama açısından genel kabul görmüş ve kesin üstünlüğü bulunan bir yöntemin mevcut bulunmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle, yeniden yapılandırma uygulamasında, uygulamaya ilişkin kararların içinde bulunulan duruma göre alınması, hukuk sisteminin, sorunlu aktiflerin yönetimine yönelik kurumsal düzenlemelerin ve bu işlevleri gerçekleştirebilecek vasıflı insan kaynaklarının düzenlenerek aralarında koordinasyon sağlanması çok önemlidir(Küçükbaşakçı, 2004:137).

Banka yeniden yapılandırma sürecinin başarıya ulaşması amacıyla bu süreçte yer alacak kurumlar ve bankalar arasında üst düzeyde bir koordinasyonun sağlanması gerekmektedir. Bankaların daha ihtiyatlı gözetim ve denetimlerinin yapılması ile yeni zarar oluşumunu engelleyici önlemlerin alınması çok önem arz eden bir konudur. Yeniden yapılandırılan bankanın düzenli aralıklarla mali raporlamalar yapması ve yetkili otorite tarafından yapılacak yerinde denetim ve gözetim faaliyetlerini kabul etmesi operasyonların iyi bir şekilde işleyişinin kontrol edilmesinin yakından izlenmesi açısından önem taşımaktadır. Yeniden yapılandırma kapsamındaki bankanın kredi sınırları, açık pozisyon, asgari sermaye yeterliliği oranı gibi yasal düzenlemelere uymaması halinde, uzun vadeli aktiflerin likidite edilmesi, uzun vadeli plasman yapılmaması, kâr payı dağıtımının durdurulması, yeni şube açılmaması gibi yaptırımları da içeren birtakım önlemler alınabilmelidir(Küçükbaşakçı, 2004:141). Ayrıca bankaların yeniden yapılandırılması sürecinde sorunlu kredilerin yeniden yapılandırılmasına da önem verilmesi gerekmektedir.

Banka yeniden yapılandırma programlarında esas amaç bankaların daha zengin olmasından ziyade daha etkili ve daha modern bir yapıya kavuşturulmasıdır.

2.4. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE YENİDEN YAPILANDIRMA UYGULAMALARI

2.4.1. Yeniden Yapılandırma Öncesi Bankacılık Sektörünün Genel Durumu Ve Sorunları

Türk bankacılık sistemi içerisinde 1980’li yıllara kadar mali sistemin tamamını etkileyecek büyüklükte bir krizin oluşmadığı fakat bankaların farklı ekonomik sebepler neticesinde faaliyetlerini durdurduğu görülmektedir.

24 Ocak 1980 Kararları bankacılık sektörü içerisine rekabet kavramını getirmiştir. Önceki dönemlerde, rekabetin olmadığı ve bunun da etkisiyle iktisadi etkinliğin sürekli olarak göz ardı edildiği bankacılık sektöründe, rekabet bu tarihten sonrasında piyasa içerisinde daha fazla ön plana çıkmıştır(Çolak, 2000:27).

4 Haziran 1981 tarihinde banka faizleri, 1 Temmuz 1981 tarihinde tüm faizlerin serbest bırakılması ile finansal serbestleşme yolunda ilk adımlar atılmıştır. 70 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)’nın kabul edilmesi sonrasında bankacılık sektörüne girişin kolaylaştırılması sağlanmıştır. Atıl kaynakların ve kayıt dışı ekonomideki paranın bir kısmının sektöre çekilmesi amacı ile “Mevduat Sertifikası” banka mevzuatına girmiştir.

Banka sayısının artması, bankaların aktif büyüklüğünün yükselmesi ve faiz oranlarının piyasada belirlenmesi bu yapılanmanın oluşumunda çok önemli bir etkidir. 1980 öncesinde negatif reel faiz yaşayan Türkiye’de, faizlerin serbest bırakılması ile birlikte bankalar mevduat çekebilmek için rekabete açılmışlardır. Böylece artan faizlerle birlikte atıl tasarruflar finansal tasarrufa dönüşmüştür. Bankalar arasındaki rekabet özellikle faiz arttırımına yol açmıştır.

Sisteme girişin serbestleşmesi sektör içerisindeki rekabeti artırmış ve rekabetle birlikte sektör içerisinde banka başına düşen pay azaltmıştır. Mevduat Sertifikaları bankerler tarafından repo işlemleri ile değerlendirilmiştir. Bankerler, fon piyasalarıyla banka arasında aracılık işlemlerini gerçekleştirmiştir(Yıldırım, 2004:30).

Bankerlik kuruluşlarının arasındaki faiz savaşının bir süre sonra “Ponzi Finansmanı” biçimine kayması kaçınılmaz olmuştur. Ponzi finansmanı, borç olarak alınmış paraların faizini ödemek için daha yüksek faiz üzerinden borçlanmak zorunda kalınmasıdır. Ponzi finansmanı piramit biçiminde finansman olarak da adlandırılmıştır.(Göktaş, 2008:430) Bu piramit içerisinde net kâr negatiftir. İşletmeler sürekliliği sağlayabilmek için bu faizi sürekli olarak yükseltmek durumunda kalırlar. Bu sistem bir süre sonra ister istemez çökmektedir. 1982 yılında gerçekleşmiş bulunan bankerler krizi bu durumun bir örneği olmuştur. Bu kriz birçok bankanın mali bünyesini zayıflatmıştır. Banker iflaslarının ve serbest faiz politikasının sonucu bankaların zaafiyete düşmelerine sebep olmuştur(Öztaş, 2011:27). 1982 yılında gerçekleşen kriz neticesinde bankalar arasındaki mevduat dağılımı değişmiştir. Özel bankalarda bulunan mevduatlar kriz dönemi içerisinde ve sonrasında kamu bankalarına yönelmiştir(Afşar, 2004:61).

1989 yılında bankacılık sektörünün uluslararası piyasalarda kendisine yer ve kaynak edinmesinin yolu açılmıştır. Kambiyo rejimi bu dönemde tamamen serbest hale gelmiş ve para piyasaları ile döviz piyasası kurulmuştur(Afşar, 2004:61). Bu durum yatırımcıların dövize yönelmesine ortam yaratmıştır.

Ekonomi körfez krizi ile birlikte ilk defa dış etkilier sebebi ile bir kriz yaşamıştır. Kuveyt’in işgal edilmesi sonrasında petrol fiyatları artmıştır. Bu durum enflasyonun artmasına sebep olmuş ve mali sektörde bu durumdan etkilenmiştir(Yıldırım, 2004:34). Irak’a yapılan askeri müdahale sonrasında kriz tavan yapmış ve mali sektörde likitide sorunu başedilemez hale gelmiştir. Bankalarda bulunan mevduat mudiler tarafından çekilmiş ve Merkez Bankası çekilen dövizler için yurtdışından döviz getirmek durumunda kalmıştır(Eğilmez ve Kumcu, 2002:98).

1980’lerde başlayan iç borçlanma ve bu borçlanmanın yükü 1990’lı yıllarda faizlerin artmasına, vadelerin kısılmasına sebep olmuştur. 1994’te kamu borçlanma faizlerini düşürme çabaları kurlarda dalgalanmayı getirmiş. Bu durum devalüasyon ile birlikte bankacılık krizini de getirmiştir. Bu dönemde mevduat önce devlet tahviline yönelmiş daha sonrasında ise mevduatın yönü döviz olmuştur. Merkez Bankası’nın döviz rezervinin yeterli olmaması krize müdahale etmesini engellenmiştir. Yaygınlaşan kriz

tüm ekonomiyi tehdit eder hale gelmiş ve 1995'te mevduat sigorta limitlerindeki sınırın kaldırılması krizin aşılmasını sağlamıştır(Eğilmez ve Kumcu, 2002:100).

Kriz halihazırda kötü yönetilmekte olan ve güçsüz mali bünyeye sahip olan bankaların iflas sürecini hızlandırmıştır. Krizle beraber bankacılık sektörünün varlıkları üzerinde büyük bir düşüşe sebep olmuş, bununla beraber aktif ve pasif yapıda değişikliğe uğramıştır(Yıldırım, 2004:28). 1994 krizi sonrasında banka kurulmasının daha kolay hale gelmesi finansal sistemin kırılmasını da artırmıştır(Yıldırım, 2004:37). Diğer yandan bankalar, kendilerini kısa vadeli döviz kredileri ile fonladıklarından 2000'li yıllara yaklaşırken bilançolarında kur ve faiz riski ile karşı karşıya kalmışlardır(Erdoğan, 2002).

1998-1999 yıllarında öncelikle bankalarda verilen kredilerin kalitesi bozulmuştur. Bankalar bu dönemde kredilerini tahsil edememiştir. Bankalar daha az kâr elde eder hale gelmiş ve sektörde yoğunlaşma mevduat yönünde artmıştır(Yıldırım, 2004:40). 1994 yılında yaşanan krizin aşılması yolunda büyük bir işleve sahip olan TMSF 1998-1999 yıllarında yaşanan problemlerin en önemli sebeplerinden biri olmuştur(Çolak, 2000:29).

1999 seçimleri sonrasında gerek ekonomik gerek sosyal alanlarda yapısal reformlar için yeni adımlar atılmıştır. Bankalar Kanunu 18 Haziran 1999 tarihinde parlamento tarafından kabul edilmiştir. Bu kanunla beraber Türk bankacılık sektörünün uluslararası kriterlere uygun olarak çalışması hedeflenmiştir. Bankacılık Kanunu ile getirilen standartlar BDDK tarafından uygulamaya konulmuştur(Erdönmez, 2002:67).

Uluslararası Para Fonu (IMF) ile yapılması planlanan stand by anlaşması kapsamında bankacılık sistemi içerisinde yasal düzenlemelerin yapılması ve uygulamaların başlaması bu dönemde devam etmiştir. Bankaların uluslararası muhasebe standartlarına uyması ve şeffaflık ile ilgili düzenlemeler gelmiş, kamu bankalarının yeniden yapılandırılması, özelleştirme konularında hazırlıklar bu dönemde başlamıştır(Keskin, 2001:29).

Uluslararası Para Fonu (IMF) ile yapılan görüşmeler sonucunda 23 Kasım 1999'da, 2000 yılının Ocak ayından itibaren geçerli olmak üzere "stand by" anlaşması imzalanmıştır. Merkez Bankası enflasyonu önleme ve istikrara yönelik olarak para ve kur

politikalarını açıklamıştır. Fon kapsamında bulunan bankalarda yolsuzluklar için gerekli incelemeler başlatılmış fakat faaliyetine devam eden bankaların risklerine müdalede yavaş davranılmıştır. 2000 yılı sonuna doğru ekonomideki belirsizliklerin artması ve programda sapmaların meydana gelmesi, bankacılık sisteminde biriktirilen risklerin realize edilmesine sebep olmuştur(Erdoğan, 2002:219).

Gecelik faizler kasım ayı içerisinde yükselme eğilimine, borsa ise düşüş eğilimine geçmiş yabancılar döviz alarak piyasadan çekilmiş ve bu durum faizlerin artmasına sebep olmuştur. Kamu kağıtlarının değeri düşmüş elinde DİBS tutan bankalar zor durumda kalmıştır(Keyder, 2001:46). Para bulamayan zor durumdaki bankalar ellerinde bulunan DİBS'leri piyasaya sürmüş ve bu durum DİBS faizlerinin yükselmesine sebep olmuştur. Sektör içerisindeki bankalar bankalar arası piyasada açtıkları limitleri iptal etmişlerdir. Limitlerin iptal edilmesi yabancı para talebinin artmasına sebep olmuş ve döviz çıkışının artması ile beraber repo faizleri de %250 gibi oranlara ulaşmıştır(Mangir, 2006:465).

Bu durum TMSF'da bulunan bankalar ile beraber kamu bankalarının da zor bir duruma sokmuş, portföylerinde kamu kağıdı bulunan bankalar zarar etmiştir. Bankacılık sistemi içerisindeki bütün bankalar likitide riskinden olumsuz olarak etkilenmiştir. Eurobondların da değerinin düşmesi ve bu kağıtların iadesinin istenmesi ile beraber bankalar döviz talebinde bulunmuşlardır.

Merkez Bankası piyasaları fonlamayı durdurmuş ve yalnızca döviz karşılığında ek likidite sağlayıcı hususunu belirtmiştir. Fakat bu karar piyasadaki likidite yoksunluğu sebebi ile uygulanamamıştır. Merkez Bankasının kriz başlangıcından sonra sattığı döviz miktarı 6 milyar dolara ulaşmıştır. Hazine Bonusu faizleri %200'e gecelik faizler %1000-2000 seviyesine çıkmış, repo faizleri 1994 krizindeki oranları bile aşmıştır. Mevduat, tüketici kredileri ve kredi kartı faiz oranları yükseltilmiştir.

6 Aralık 2000 tarihinde Demirbank TMSF kapsamına alınmış, Park Yatırım Finansman Bankası'nın da faaliyet izni kaldırılmıştır. Açıklanan kararlar ile yabancı kredilerin devlet güvencesine alınacağı bildirilerek yeni bir döviz krizi önlenmeye çalışılmıştır. TMSF'na aktarılan bankalar ise özel bankaların borçlarının ve yükümlülüklerinin kamulaştırılması anlamına gelmektedir. Kamu bankalarının 25 trilyon

görev zararları bulunurken, bu bankaların görev zararları 20 katrilyon civarındadır. Devlet, TMSF bankalarının, geniş halk kesimlerinin desteklenmesinden kaynaklanmayan borçlarını üstlenmiş durumdadır(Kozanoğlu, 2002:417). TMSF'na aktarılan bankalardan, Demirbank'ın HSBC'ye, Sümerbank'ın OYAK'a, Bank Ekspres'in de Tekfen'e satılması haricinde banka satışı gerçekleşmemiştir. Bu bankaların satış ve tasfiyeleri 25 milyar \$'lık yük getirmiştir(Erdönmez, 2002:75).

Kasım ayında yaşanan krizin etkilerinden kurtulabilmek için IMF'den destek alınmıştır. Bunun yanında sektörün yeniden yapılandırılması için bazı politik adımlar atılmıştır. Ancak söz konusu yapılandırmalardan sorumlu otoriteler hızlı hareket edememiş, başta kamu bankalarının yapılandırılması olmak üzere pek çok uygulamada geç kalınmıştır. Yapısal reform içerisinde yer alan birtakım gecikmeler mali piyasa içerisinde güven sorunu yaratmış ve sektör daha da kırılğan hale gelmiştir. 2001 yılının başında, piyasadaki güven eksikliği devam etmiş ve bankalararası piyasadaki gecelik faizler istenilen seviyelere gerileyememiştir. Yüksek faiz oranları krizin sona ermediğini gösteren en önemli unsur olmuştur(Keskin vd., 2009:87).

Kasım 2000'de yaşanan sistemik kriz, uygulanmakta olan ekonomik programın sürdürülebilirliğini şüpheli hale getirdiğinden sektördeki bankalar, açık pozisyonlarını kapatmak için döviz alımına gitmişlerdir. Kasım 2000 krizine yol açan bilançolardaki likidite riski birikimi, kur riskine dönüşerek Şubat 2001 krizine yol açmıştır(Erdoğan, 2002:225).

Şubat ayında siyasi gerilimin de yükselmesi ile devletin üstündeki baskı artmıştır. 19 Şubat 2001 tarihinde Milli Güvenlik Kurulu Toplantısı sırasında yaşanan gerginlik ise, mali piyasalardaki endişeyi panik havasına dönüştürmüştür. Yatırımcılar daha büyük bir hükümet krizi beklentisiyle TL pozisyonlarını likide çevirerek dövize yönelmişlerdir. Devam eden yüksek döviz talebinin karşılanmasında uygulamadaki kur politikası ile daha fazla zarar edilmemesi için 22 Şubat 2001 tarihinde kur politikasından vazgeçilmek zorunda kalınmıştır. Bu dönemde dalgalı kura dönülmüştür. Bu durumun en büyük nedeni uygulanan politikalar ile ekonomik durumun uyumsuz olması olmuş ve ortaya büyük bir zarar çıkmıştır. Zararı karşılamak için vergilerin artırılması, harcamaların azaltılması

yoluna gidilmiş, bu durumda Hazine yüksek maliyetler ile borçlanmıştır. Mali sektörde yaşananlar kredi hacmini daraltmış, ekonomiyi küçültmüştür(Turan, 2011:56).

Yaşanan son iki krizden sonra bankaların fonlama zararları artmıştır. Bu durumun yanında ellerinde bulunan menkul kıymetlerde değer kaybetmiştir. Dalgalı kur bankaların ciddi manada kambiyo zararı ile karşılaşmasına sebep olmuştur. Finansal sektörün yaşadığı yapısal değişim ve faiz oranlarının yükselmesi kredilerin geri dönüşlerini azaltmış, bankaların kredi plasmanı bu durumdan dolayı zor hale gelmiştir(Turan, 2011:56).

Türkiye ekonomisi, Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri sonrasında bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması konusunda önemli adımlar atmak durumunda kalmıştır. Sektörün yapısal sorunlarının çözülmesi ve sağlıklı bir yapıya kavuşması için kapsamlı bir programın bir an önce düzenlenmesi gerekliliği ve ertelenmemesi gerektiği bu krizler sonrasında tamamen ortaya çıkmıştır(Akçakoca, 2001:413).

Türk bankacılık sisteminin Avrupa bankacılık standartlarına uygun hale getirilmesi bu dönemde hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda denetim, kredi derecelendirme, risk yönetimi gibi alanlarda BASEL Bankacılık Denetim ve Gözetim Komitesi'nin koyduğu esaslar çerçevesinde düzenlemeler yapılmasına karar verilmiştir(Basel Bankacılık Komitesi, 2004:112). 1988 yılında yayınlanan Basel 1 Sermaye Uzlaşısı ile bankaların riskleri ile sermaye tabanı arasında bir ilişkinin oluşturulması ve bu sayede sağlam alt yapısı bulunan mali sistemler aracılığı ile risk yönetiminin etkin ve verimli bir şekilde yapılması hedeflenmiştir(Parasız, 2001:121). 2001 öncesinde Türk bankacılık sisteminin eksiklikleri ve bunların giderilmemesi neticesinde ortaya çıkan kriz sonrasında uygulamaya konulan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ile beraber bankacılık sistemi Basel 1 ilkelerine uyumlu hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu açıdan bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılmasında Basel 1 Sermaye Uzlaşısı'nın etkisinin olduğu açıktır.

2001 yılı öncesinde yeniden yapılandırma işlemleri tasfiyeye dayanıyordu ve bu banka tasfiyeleri planlı olarak değil tasfiye olunacak bankaya el konularak o bankanın

aktif, pasif ve personeli ile beraber bir kamu bankasına devredilmesi şeklinde gerçekleşiyordu(Türkiye Bankalar Birliği, 2014:78).

Kamu bankaları ile ilgili yapılandırma işlemleri 4603 Sayılı Kanun çerçevesinde başlamıştır. Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı ile Mayıs 2001 tarihinden sonrada bu çalışmalara devam edilmiştir(Bumin, 2009:26).

4603 Sayılı Kanun ve Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı kamu bankalarının hem finansal hem de operasyonel olarak yeniden yapılandırma uygulamalarına başlanmasını sağlamıştır. Bu uygulamalar ile kamu bankalarının modern bankacılık ve uluslararası rekabet gerekliliklerini sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu işlemler kamu bankalarının özelleştirilmeleri yolunda önemli bir adım olarak nitelendirilmiştir(Bumin, 2009:26).

2.4.2. Türk Bankacılık Sisteminde 2001 Yılı Öncesi Dönemde Yapılan Yeniden Yapılandırma Uygulamaları

2001 yılı öncesinde Türk bankacılık sistemine bakıldığında yeniden yapılandırma olarak isimlendirilmemiş olmasına rağmen bankacılık sisteminin gelişimine bakıldığında yapılan değişikliklerin, getirilen değişimlerin yeniden yapılandırma olarak nitelendirilmesi mümkündür. Bu dönemde bankacılık sistemi içerisinde bu dönemde yeniden yapılandırma olarak nitelendirebileceğimiz değişimlerin siyasal iktidara sıkıca bağlı olduğu ve iktidarın değişmesi ile birlikte bankacılık sisteminde bu durumdan ciddi anlamda etkilendiği görülmektedir. 2001 öncesinde yapılan yeniden yapılandırma uygulamalarını bir ayrıma tabi tutmak gerekir ise operasyonel ve yapısal açıdan yapılan yeniden yapılandırma uygulamaları olarak ayrılabilir.

2.4.2.1. Türk Bankacılık Sisteminde 2001 Yılı Öncesi Dönemde Yapılan Operasyonel Yeniden Yapılandırma Uygulamaları

Türk bankacılık sistemi içerisinde operasyonel olarak yapılan yeniden yapılandırma uygulamaları yasal düzenlemeler aracılığı ile yerine getirilmiştir. Türk bankacılık sistemine getirilen ilk yasal düzenleme Osmanlı İmparatorluğu döneminde

tefeciliğin önüne geçerek bankacılık faaliyetlerini belli bir nizam içerisinde yürütmek amacıyla konulan yasa olarak değerlendirilebilir(Buğra, 1995:229). Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan ilk operasyonel yeniden yapılandırılması olarak değerlendirebileceğimiz düzenleme ise Ziraat Bankası'nın Anonim şirket statüsüne geçirilerek özel hukuk hükümlerine tabi kılınmasıdır. Bu durumun gerçekleşmesinde 1929 yılına kadar olan dönemin nispeten liberal sayılabilecek bir ekonomi anlayışına sahip olunması yatmaktadır(Kazgan, 1997:84). 1929 bunalımı sonrasında ise ekonomide tamamen devletçi bir zihniyete geçilmesi ile birlikte misyon sahibi devlet bankaları zorunlu hale gelmiştir(Karlık, 2005). 1930 yılında Merkez Bankası'nın kurulması da önemli bir yeniden yapılandırma olarak nitelendirilebilir.

7129 Sayılı Bankalar Kanunu'nun 1958 yılında yürürlüğe girmesi ile birlikte bankalar kredi faaliyetleri açısından serbestliğe kavuşmuş ve neticesinde holding bankacılığı ortaya çıkarak yaygınlaşmaya başlamıştır. Her ne kadar kanunun çıkış amacı bankaların sermayelerini halka açmak ve bununla beraber toplumun daha büyük kesiminin banka kredilerinden faydalanmasını sağlamak olsa da amaçlanan hedeflere ulaşamamış, 1985 yılına gelindiğinde 3182 sayılı yeni bankalar kanunu ile holding iştirak kredilerine bir sınır getirilmesi durumu ortaya çıkmıştır(Parasız, 2005:161).

1980 yılına kadar daha çok devlet kontrolünde kısıtlı olarak çalışan sektör bu yıldan sonra gerçek anlamda liberalleşme doğrultusunda ilerleme göstermeye başlamıştır. 1980'li yıllarda bankacılık sektörü içerisinde yasal, yapısal ve kurumsal değişikliklere gidilmiştir(Türkiye Bankalar Birliği, 1981:251). 1981 yılında faiz oranlarının serbest bırakılması ile beraber mevduat ve kredi faizlerinde ciddi manada bir yükseliş görülmüştür. Yine bu dönemde Sermaye Piyasası Yasası çıkarılarak, Sermaye Piyasası Kurumu oluşturulmuştur. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)'nun oluşturulması İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)'nin faaliyete geçmesine bir adım olmuştur. Bu yıllarda teknolojik gelişmelerinde hızlanması ile beraber bankacılık sistemi içerisinde bir canlılık ortaya çıkmıştır.

2.4.2.2. Türk Bankacılık Sisteminde 2001 Yılı Öncesi Dönemde Yapılan Yapısal Yeniden Yapılandırma Uygulamaları

Türk bankacılık sistemi içerisinde teşkilat yapısı açısından ilk yeniden yapılandırma uygulaması da Osmanlı döneminden gelmektedir. Mithat Paşa tarafından kurulan Ziraat Sandıklarının daha verimli olarak çalışabilmesi için 1883 yılında birleştirilmesi sonrasında 1888 yılında Ziraat Bankası nizamnamesinin yürürlüğe girmesi ve Ziraat Bankası'nın bir devlet müessesesi olarak kurulması teşkilat yapısı açısından bir yeniden yapılandırma olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine Osmanlı İmparatorluğu döneminde Cumhuriyet kurulmadan önce 1911 – 1923 yılları arasında ulusal sermayeli 21 banka kurulmuştur(Karlık, 2005:27).

Bankacılık sektöründe yapısal yapılanma açısından Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarına bakıldığında bu dönemde bölgesel anlamda küçük ve mahalli bankaların kurulması yeniden yapılandırma olarak değerlendirilebilir. 1923 – 1944 dönemi arasında şube bankacılığının yaygın olmaması neticesinde ortaya çıkan boşluğu kendilerine fırsat olarak gören bölgesel girişimciler bu bankaları kurmuşlardır. Fakat Büyük Buhran ile beraber bu bankalar tasfiye olarak yerlerini daha büyük sermayeye sahip olan çok şubeli kamu bankalarına bırakmışlardır. Bu dönemde kurulan mahalli bankaların sermayelerinin yetersiz olması bankacılık faaliyetlerinin ve bölgesel yatırımların kamu bankaları tarafından finanse edilmesi durumunu ortaya çıkarmıştır(Parasız, 2005:167).

Büyük Buhran sonrasında ekonomide devletçilik akımı ortaya çıkmış ve bankacılık sektöründe bu durumdan doğrudan etkilenmiştir. Bu dönemden İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönem içerisinde devletçilik akımı devam etmiş İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdiği dönemlerde ise devletçilik akımı yerini daha liberal bir akıma bırakmıştır. Dolayısı ile bu dönemde Türkiye'de özel bankaların yayılması durumu ortaya çıkmıştır.

1950 yılında siyasi iktidarın el değiştirmesi ile beraber yeni girişimciler ortaya çıkmış ve kısa bir dönem içerisinde 25 yeni banka kurulmuştur. Yapısal açıdan bakıldığında ilk defa özel bir kalkınma bankası bu dönemde kurulmuştur. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Türkiye'nin ilk yatırım ve kalkınma bankası olarak Dünya Bankası

desteği ile birlikte Merkez Bankası ve ticari bankaların ortaklaşa çalışmaları ile kurulmuştur(Dolun ve Atik, 2006:41).

1960'lı yıllara gelindiğinde bankaların özellikle kamu bankalarının şube sayılarını hızla artırdığı ve bu dönemin şube bankacılığının geliştiği bir dönem olduğu görülmektedir. şubeciliğin artması ile beraber mahalli bankaların büyük bir kısmı tasfiye sürecine girmiştir. Bu dönemde siyasal iktidarın el değiştirmesi sonrasında kalkınma ve yatırım bankalarının devlet bankaları olabileceği ticaret bankalarının ise özel sektör eliyle işletilmesi fikri benimsenmiştir. 1980 yılına kadar olan süreç içerisinde devletin bankacılık sistemine girişleri engellemesi neticesinde bankalar şube sayılarını artırmış mahalli bankalar neredeyse tamamen tasfiye olmuştur(Emen, 1990:8).

1980 – 1990 yılları arasında iktidar değişikliği ile beraber bankacılık sisteminde de birtakım değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bu dönem bankacılık sisteminin liberalleşmeye başladığı, özel girişimlerin ön plana çıktığı ve aynı zamanda yabancı sermayenin de teşvik edildiği bir dönem olmuştur. Sermaye Piyasaları Kurumu ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası bu dönemde açılmıştır. Kamu bankaları 1980 yılından itibaren yeniden yapılandırma sürecine tabi tutulmuştur. Bu dönemde yeniden yapılandırma işlemleri tasfiyeye yönelik olup 1980 yılında başlayan bu dönemin sonuna gelindiğinde bankacılık sistemi içerisinde sadece iki kamu bankası kalmıştır(Akgc, 2007:14).

2.4.3. Türk Bankacılık Sisteminde 2001 Yılı Sonrası Dönemde Yapılan Yeniden Yapılandırma Uygulamaları

2.4.3.1. Türk Bankacılık Sisteminde 2001 Yılı Sonrası Dönemde Yapılan Operasyonel Yeniden Yapılandırma Uygulamaları

2001 yılı sonrasında Türk bankacılık sektörü içerisinde yapılan düzenlemeler içerisinde belkide en önemlisi Merkez Bankası'nın bağımsızlığının yasal bir güvence altına alınmasıdır. 25/04/2001 tarihinde yayımlanan 4651 sayılı kanun ile beraber TCMB'nın esas görevinin fiyat istikrarını sağlamak olduğu belirtilmiştir. Bu fiyat istikrarını sağlamak amacıyla uygulanacak politikaların TCMB tarafından belirleneceğini ayrıca bu amaç çerçevesinde hükümetin politikalarının destekleneceği de belirtilmiştir.

Hükümet politikalarının desteklenmesinde sınır fiyat istikrarıdır eğer fiyat istikrarının sağlanması konusunda bir çelişki ortaya çıkar ise öncelikli olarak Merkez Bankası'nın fiyat istikrarını sağlama yönünde hareket etmesi gerekliliği durumu ortaya çıkmıştır(Delice, 2015:36-39).

2001 yılı sonrasında bankacılık sisteminde yapılan bir diğer değişiklik ise Özel Finans Kurumları'nın düzenlenmesi ile ilgilidir. Özel Finans Kurumları önce düzenleme, denetim ve gözetim açısından Bankalar Kanunu kapsamına alınmış daha sonrasında ise Katılım Bankası olarak faaliyetlerini sürdürmeleri doğrultusunda karar alınmıştır(Apak ve Açıköz, 2011:79).

1999 yılında Bankalar Kanunu'nda yapılan değişiklik ile BDDK'nun kuruluş süreci başlamış olmakla beraber o dönem içerisinde yaşanan krizlerinde etkisiyle BDDK'nun faaliyete geçmesi 2000 yılının ikinci yarısını bulmuştur. BDDK'nun kurulması ile beraber bankacılık sistemi içerisindeki gözetim ve denetim yetkisi bu kurula devredilmiştir. BDDK'nun kurulması sonrasında daha önce Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) tarafından idare edilen Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun idaresi de BDDK'na verilmiştir.

Yine BDDK'nun kurulması ile beraber 1988 yılında yayınlanmış olan Basel 1 standartlarına Türk bankacılık sektörü içerisindeki bankalar tarafından uyulması durumu ortaya çıkmıştır. Basel 1 standartları ile beraber gelen en önemli düzenleme bankaların sermaye yeterlilik oranlarının %8 olarak uygulanmasıdır. Sermaye yeterlilik oranı toplam sermayenin kredi riskine oranıdır. Fakat sadece bu yeterlilik oranı bankacılık sektörünün hızı içerisinde zamanla yetersiz kalmış ve 2004 yılına gelindiğinde Basel 2 standartları yayınlanmıştır(Arslan, 2007:53).

Basel 2 riski üç ayrı alana bölmüştür. Bunlar kredi riski, operasyonel risk ve piyasa riski'dir. Bunlardan kredi riski tanımı ile sermaye yeterliliği oranı hakkında hükme yer verilmiş ve daha önceki standartlarda yer alan %8 oranı minimum oran haline getirilmiştir. Operasyonel risk ile denetim unsurları hakkındaki uygulamalar standartlara bağlanmıştır. Piyasa riski ise piyasa riskinin ölçülmesi, yönetilmesi ve piyasa disiplininin bu duruma göre sağlanması ile ilgilidir(Aras, 2007:11).

Türk Bankacılık Sistemi Basel 2 kriterlerine 2008 yılından itibaren geçmiş bulunmaktadır(Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2011:7).

2.4.3.2. Türk Bankacılık Sisteminde 2001 Yılı Sonrası Dönemde Yapılan Yapısal Yeniden Yapılandırma Uygulamaları

2001 yılından sonra yeniden yapılandırma sürecinde krizlerinde etkisi ile beraber birçok banka tasfiye edilmiştir. Sadece 2001 yılına bakıldığında bu yıl içerisinde 15 bankanın kapatılarak birleştirildiği ya da devredildiği görülmektedir. 2000 ve 2001 yıllarındaki krizler sonrasında Türk bankacılık sisteminin fiilen işlerliğini kaybettiğini, bunun neticesinde finans sektörünün reel sektörün varlığı için tehdit oluşturduğu görülmektedir. Sistemin bu halden çıkarmak amacıyla tüm bankacılık sektörünü kapsayan yeniden yapılanma ile sorunların üzerine gidilmiştir(Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2011:8).

Türk ekonomisi ve bankacılık sektörü içerisinde kamu bankaları yıllarca çok önemli roller üstlenmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında faaliyetlerine başlayan kamu bankaları ilerleyen yıllar itibariyle bankacılık sektörü içerisinde oldukça yüksek düzeyde paylara sahip olmuştur. Ekonomik kalkınma sürecinde devletin elinin bulunması amacı ile kurulan kamu bankalarının 1959 - 1964 arası dönem içerisinde sektördeki payı %64,2 düzeyine kadar yükselmiştir. Fakat bu dönemden sonra kamu bankalarının bankacılık sektörü içerisindeki payı düşüşe geçmiş ve 1991 - 1997 arası dönemde sektör içerisindeki pay %38,9'a kadar gerilemiştir. Bu kamu bankaları ile ilgili yapılandırma işlemleri başlamadan önce ise kamu bankalarının sektör içerisindeki payı %29,5 seviyesinde gerçekleşmiştir. Kamu bankaları yapılandırma işlemleri öncesinde sektörde mevduat payının %35'ine sahip iken krediler içerisinde aldıkları pay oldukça düşük bir düzeyde kalmış ve %20 seviyesinde gerçekleşmiştir. Kamu bankaları bu dönemde klasik bankacılık faaliyetlerinin yanısıra belirli kesimlerin desteklenmesi amacı ile de görev yapmıştır(Bumin, 2009:30) Bankalar kendilerine verilen görevler çerçevesinde sübvansiyonlu krediler kullandırmıştır fakat bu kredilerden kaynaklı alacaklarını tahsil edemeyen kamu bankaları 1990'lı yıllardan itibaren büyük zararlar ile karşı karşıya kalmıştır(T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, 2004:11) Kamu bankalarının bu zararlar neticesinde sermaye yapıları olumsuz olarak etkilenmiş ve sermaye açığı ortaya çıkmıştır.

Bu bankalar ortaya çıkan açığı mevduat ve bankalararası para piyasalarına yüksek faiz ödeyerek finanse etmeye çalışmış, bu durum bankaların gelir gider dengesini de olumsuz olarak etkilemiştir. Ayrıca kamu bankalarının yönetim sorunları ve zararları karşılamak yönündeki müdahaleleri bu bankaların mali bünyelerinin bozulmasına sebebiyet vermiştir (T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, 2001:20). Bütün bu olanlar kamu bankalarının finansal ve operasyonel açıdan yeniden yapılandırılmasını zorunlu hale getirmiş ve gerekli yasal düzenlemeler ile yapılandırma işlemleri başlamıştır.

2.4.4. Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması Hakkındaki Yasal Düzenlemeler

Bankacılık sektöründe yaşanan krizler sonrasında kamu bankaları ile ilgili olarak bir takım yasal düzenlemelere gerek duyulmuş ve yapılandırma süreci içerisinde çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler aşağıda belirtilmiştir.

2.4.4.1. 4603 Sayılı Kanun

Bu kanun 25 Kasım 2000 tarihinde ve 24241 Sayılı Resmi Gazete’de 4603 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun” olarak yayımlanmış olup Kanun’un amacı Türkiye Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketinin çağdaş bankacılığın ve uluslararası rekabetin gereklerine göre çalışmalarını ve özelleştirmeye hazırlanmalarını sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılmaları ile hisse satışlarına ilişkin düzenlemelerin ve hisselerin tamamına kadarının özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilere satışının gerçekleştirilmesidir.

Kanun’a göre bankaların yeniden yapılandırılmasına ilişkin usul ve esaslar Bankalar Kurulunca belirlenecektir. Yeniden yapılandırma ve özelleştirme işlemlerinin süresinin yeniden yapılandırma işlemlerinin tamamlanmasını müteakiben bankaların hisse satış işlemleri 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun hükümleri çerçevesinde sonuçlandırılacağı ifade edilmiştir. Buna göre yeniden

yapılandırma işlemlerinin bu Kanun'un yürürlüğe girmesinden itibaren üç yıl içinde tamamlanması gerektiği ve süre uzatımına ihtiyaç duyulması halinde Bakanlar Kurulu'nun bu süreyi bir defaya mahsus olmak üzere yarısı kadar uzatabileceği belirtilmiştir.

4603 Sayılı Kanun sonrasında Ziraat Bankası, Halk Bankası, Emlak Bankası anonim şirket ünvanı almış bununla beraber bu bankalar özel hukuk hükümlerine ve Bankalar Kanunu'na tabi kılınmışlardır. Yeniden yapılandırma sürecinde oluşan görev zararlarının Hazine Müsteşarlığı tarafından karşılanacağı ve kamu bankaları için görev zararı ortaya çıkaracak olan bütün kararname ve kanunların bu süreç içerisinde iptal edileceği de Kanun ile beraber karara bağlanmıştır. Kamu bankalarına görev verilebilmesi için kaynak ayrılması şartı da getirilmiştir.

Kanun ile beraber bu kamu bankalarında çalışan ve emeklilik süresi gelmiş olan personel ile ilgili olarak Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte emekliliğe hak kazanmış olan personelin Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde emekli olmaları halinde emekli ikramiyelerinin %30 fazlası ile ödeneceği, emeklilik hakkını 2002 yılı sonuna kadar kazanacak olanların ise bu hakkı kazandıkları tarihten itibaren 3 ay içerisinde emekli olmaları halinde bu durumdan istifade edecekleri belirtilmiştir(Çankaya, 2001:133).

2.4.4.2. 2000/1698 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

2000/1698 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile T.C. Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş. ve Türkiye Emlak Bankası A.Ş.'nin yeniden yapılandırılmaları ile ilgili usul ve esaslar belirlenmiştir. Bakanlar Kurulu Kararı ile bu kamu bankalarının yeniden yapılandırılmaları için yeniden yapılandırma komisyonları kurulmuş ve bu komisyonlar kısa süre içerisinde çalışmalarına başlamıştır. Türkiye Emlak Bankası A.Ş.'nin yeniden yapılandırma süreci için kurulan komisyon bankanın bankacılık faaliyeti dışında kalan mal varlıklarının, iştiraklerindeki hisse paylarının, ticari gayrimenkullerinin tamamen bir kamu kuruluşuna devredilmesi yönünde karar vermişlerdir(Çankaya, 2001:133).

2.4.4.3. 2001/2202 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

03/04/2001 tarihinde 2001/2202 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın yayımlanması ile beraber 13/12/2000 tarihinde yayımlanan 2000/1698 sayılı karar yürürlükten kalkmıştır.

Bu karar ile beraber bankaların yeniden yapılandırılmalarına yönelik her türlü işlemin yürütülmesinde bankaların genel kurullarında belirlenecek olan yeni yönetim kurulları yetkili olarak atanmışlardır. Bu yönetim kurulları tarafından hazırlanacak olan yeniden yapılandırma ve özelleştirmeye hazırlık planlarının ilgili bankaların genel kurullarında onaylanmalarından sonra Bakanlar Kurulu'na sunulması gerekmektedir.

Yine bu Karar ile beraber 2000/1698 sayılı Karar ile devredilmesi kararlaştırılan Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi'nin, bankacılık faaliyetleri dışında kalan mal varlıkları ve bu konuda faaliyet gösteren iştiraklerindeki hisse payları ve ticari gayrimenkulleri ile ihtiyaç fazlası gayrimenkulleri tüm hak ve yükümlülükleri bilanço değerleri üzerinden Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'na devredilmiştir(Çankaya, 2001:134).

2.4.4.4. 2001/2312 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

18/04/2001 tarihinde yayımlanan 2001/2312 sayılı Bakanlar Kurulu ile kamu bankaları için görev zararı alacağı doğuran tüm kararnameler yürürlükten kaldırılmış ve bu kararlardan doğan görev zararlarının tasfiyesi sağlanmıştır.

2.4.4.5. 4684 Sayılı Kanun

20/06/2001 tarihinde yürürlüğe giren 4684 sayılı Kanun ile daha önce Kanunlar vasıtasıyla kamu bankalarına verilmiş olan görev zararlarının tasfiyesini temin ederek bu bankalara görev veren kanunlar yürürlükten kaldırılmıştır. Bu kanunların yürürlükten kaldırılmasının yanında oluşmuş olan görev zararı alacakları tasfiye edilmiştir.

Bu kanunla beraber personel ile ilgili de bir takım değişiklikler ortaya çıkmıştır. Kamu bankalarının yönetim kurulları tarafından bu bankalarda çalışacak olan personel sayısının belirlenerek bu sayının üzerindeki personelin özelleştirme kanunu çerçevesinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarına transfer edilmeleri kararlaştırılmıştır. Ayrıca 4603 sayılı kanun ile emekli olacaklar için çerçevesi çizilen ve emeklilik süresi gelenlerin belirli süreler içerisinde emekli olmaları karşılığında %30 fazla ikramiyeye hak kazanmalarını sağlayacak olan karardan yararlanma süreleri iki ay daha uzatılmıştır. Fakat bu haktan yararlanma süresi iki ay daha uzatılmasına rağmen %30 olan fazla ikramiye oranı %25'e düşürülmüştür.

Daha önce yayımlanan ve yürürlüğe giren kanun ve kararlar ile Toplu Konut İdaresi'ne devredilme süreci devam eden T. Emlak Bankası A.Ş. ile ilgili olarak bu bankanın devredilecek olan aktifleri ve kanuni takibe uğramış olan alacakları ve bunlar için ayrılan karşılıklar hariç olmak üzere, kalan tüm aktif ve pasiflerinin düzenlenecek olan bir protokol doğrultusunda T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'ne devredilmesi ile ilgili düzenlemede yapılmıştır. Bu devir işlemi ile beraber T. Emlak Bankası A.Ş.'nin bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme yetkisi sona ererek tasfiye sürecine girmiştir. Devir işlemleri neticesinde aktif pasif farkından dolayı oluşacak olan zararlar T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'ne Hazine Müsteşarlığı tarafından sermaye olarak verilmiştir(Erdönmez, 2003:47).

2.4.5. Türkiye'de Kamu Bankalarında Yapılandırma Uygulamaları

Türk bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması amacıyla İMF ve Dünya Bankası ile yürütülen makroekonomik politikalarında etkisi ile Mayıs 2001'de BDDK tarafından "Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı" hazırlanarak kamuoyuna sunulmuştur(Bakkal ve Alkan, 2011:87).

Program esas olarak dört temel düzenleme üzerine yoğunlaşmıştır. Bunlar;

1. Kamu bankalarının finansal ve operasyonel açıdan yeniden yapılandırılması

2. TMSF bünyesinde bulunan bankaların devir, birleşme, satış ya da tasfiye yöntemleri ile çözümlenmesi

3. Yaşanan krizler sonrasında sektör ile beraber olumsuz olarak etkilenen özel bankaların yapılarının güçlendirilmesi

4. Sektörde gözetim ve denetimin güçlendirilmesi ve aynı zamanda sektörün daha rekabetçi daha etkin bir yapıya kavuşmasını sağlayacak düzenlemelerin getirilmesi olarak sıralanmıştır(Erdoğan, 2002:230-232).

Kamu bankaları kuruluşlarından itibaren geçen süreç içerisinde gerek organizasyon yapısı gerekse sunduğu ürünler ve hizmet yapısı itibariyle çağın gereklerine uyum sağlama konusunda geride kalmıştı. Aynı zamanda teknolojiye de gereken uyum sağlanamamıştı. Verimli ve etkin olarak çalışmayan kamu bankaları mali sisteme de olumsuz olarak etki etmekteydi. Bütün bu olumsuzlukların düzeltilmesi ve kamu bankalarının verimli, etkin olarak çalışabilmesi için yeniden yapılandırma programının hızlı ve etkin bir biçimde uygulanması büyük önem taşımaktaydı.

Kamu bankalarının yeniden yapılandırma ve özelleştirmeye hazırlanması için yetki verilen yeni yönetim kamu bankalarının en kârlı banka olma, sektör içerisindeki iyi personelin çalışmak istediği bankalar olma, sektör içerisine yenilikler getirme, dengeli ve sağlam şekilde büyüme, sosyal sorumluluğun yanında güvenilir banka olma, teknolojik altyapıyla beraber etkin ve verimli çalışma gibi amaçlar çerçevesinde yeniden yapılandırma çalışmalarına başlamıştır.

Yeniden yapılandırma çalışmalarının planlanması ve bu çalışmalar için bir yol çizilmesi amacıyla Ağustos 2001'de T. Halk Bankası A.Ş. ve T.C. Ziraat Bankası A.Ş. için konferanslar düzenlenmiştir. Bu konferanslarda yeniden yapılandırılan bankaların yeni hedeflerinin belirlenmesi için kamu bankalarının yöneticileri, bürokratlar, teknoloji şirketleri ve parlamenterlerin fikirlerinden faydalanılmıştır. Kamu bankalarının 2001 yılına kadar olan durumu incelenerek eksik, yanlış olan durumlar saptanmıştır. Konferansın sonucunda kamu bankalarının örgütlenmelerinde siyasi etkenlerden dolayı sorunlar olduğu, insan kaynakları politikalarında siyasi etkenlerden etkilendiği,

teknolojik yatırımların yetersiz olduğu dolayısı ile yazılım, donanım, iletişim altyapısında birçok eksikliğin olduğu konularında görüş birliğine varılmıştır. Ayrıca 4603 sayılı Kanun'un yayımlanmasından önce bu kamu bankalarının mali yapılarının ciddi manada bozulduğu konusunda da bir görüş birliği söz konusu olmuştur.

Bu durumlar göz önünde bulundurularak yeniden yapılandırma konusunda yapılması gerekenler daha iyi tespit edilerek kararlaştırılmıştır. Konferanslar neticesinde personelin eğitiminin sürekli hale gelmesi, müşteri odaklı hizmet anlayışının getirilmesi, teknolojik altyapının kuvvetlendirilmesi ve bu altyapının verimli ve etkin bir biçimde kullanılmasının sağlanması, piyasaya yeni ürünler sunulması, hizmet kalitesinin yükseltilerek daha büyük bir müşteri portföyü oluşturulması, sürekli bir değişim içerisinde olunması ve çağın gereklerine ayak uydurulması gibi hedefler belirlenmiştir.

Ayrıca konferansta bulunan T. Halk Bankası A.Ş. ve T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'nin Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme (KOBİ)'leri ve tarımsal kesimi destekleme yönündeki sosyal amacına yönelik olarak bu faaliyetlerin devam etmesi kararına varılmıştır. Ayrıca müşterileri mağdur etmeden şube ve personel sayısının ideale çekilmesi, müşteri memnuniyetini ön planda tutan müşteri odaklı olarak çalışan yeni konseptte sahip şubelerin oluşturulması da kararlaştırılmıştır.

Yeniden yapılandırma sürecinde kapanan T. Emlak Bankası A.Ş. personelinin T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ile birleşme sonrasında sorun yaşamaması, olumsuzluklarla karşılaşmaması için gerekenler yapılmıştır. T.C. Ziraat Bankası A.Ş. bünyesinde gerek üst düzey görevlere gerekse diğer görevlere çok sayıda atama yapılmış ve bu atamalar neticesinde gayet başarılı sonuçlar ortaya çıkmıştır.

2.4.5.1. Hukuksal Yeniden Yapılandırma

Kamu bankalarının mali bünyeleri görev zararlarının gerekli zaman zarfı içerisinde ödenmemesi, ekonomik etkinlik ile çatışan müdahaleler, bu bankaların esas görevlerinin dışında verilen görevler ve banka yönetimindeki zayıflıklar neticesinde bozulmuştur. Ortaya çıkan finansman açıklarının kısa vadeli olarak ve yüksek maliyet ile karşılanması neticesinde zararlar giderek artmıştır. 2000 ve 2001 krizleri sonrasında

kamu bankalarının mali bünyeleri daha da kötü hale gelmiştir. Mali sektör içinde istikrarsızlık unsuru olarak görülen kamu bankaları daha da bozulmuş olan mali bünyeleri sebebi ile aracılık işlevlerini yerine getiremez hale gelmiştir. Bu sorunların çözülmesi için kamu bankalarının yeniden yapılandırılması işlemleri Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı çerçevesinde başlatılmıştır(Küçükbaşakçı, 2004:157).

2.4.5.2. Finansal Yeniden Yapılandırma

Ülkemizde kamu bankalarının yeniden yapılandırılması sürecinde faizlerin indirilmesi, kısa vadeli borçların tasfiyesi ve bilançonun daha şeffaf hale getirilmesi hedeflenmiştir. Finansal yeniden yapılandırma içerisinde bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için;

Öncelikli olarak kamu bankalarının faiz oranlarının özel bankaların uyguladıkları faiz oranlarına çekilmesi hedeflenmiştir. Kamu bankalarının faiz oranları daha düşük seviyeye çekilerek bu bankaların kaynak maliyetinden oluşan zararlarının azalması ve edilen bu zararın önlenmesi için büyük bir adım atılmıştır.

Kamu bankalarının kaynak maliyetlerinden zarar etmelerinin önlenmesi için yapılan uygulama neticesinde 2000 yılının sonunda %70 olan kamu bankalarının faiz oranları 2001 yılı sonu itibariyle %57'ye çekilmiştir. 2000 yılı sonu itibariyle özel bankaların faiz oranları %58 olarak gerçekleşmiştir. 2001 yılı sonunda kamu bankaları ile özel bankaların faiz oranları birbirine eşit hale gelmiştir. Faiz oranlarının eşit hale gelmesi ve 2000 yılı sonunda %12 olan faiz farkının kapanması ile kamu bankalarının faiz tasarrufu 2 katrilyon TL civarında gerçekleşmiştir.

Kamu bankalarının finansal yeniden yapılandırılmasında aktif pasif yönetimi için yapılan bir uygulama olarak kısa vadeli borçların tasfiyesi oldukça önemlidir. Şöyle ki kısa vadeli borçların tasfiyesi ile beraber kamu bankalarının faiz riskinin daha dengeli bir hale getirilmesi amaçlanmış ve bunun sayesinde yeni bir finansal krizin oluşması durumuna karşı önlem alınmıştır. Şubat 2001'de kamu bankalarının bilançoları içerisinde kısa vadeli borçların payı %37 iken aynı yılın içerisinde tasfiye edilen borçlar sayesinde

Aralık 2001 tarihine gelindiğinde bu oran %10 seviyesine gerilemiştir(Boyacıoğlu, 2003:531).

Finansal yeniden yapılandırma içerisinde bulunan bir diğer uygulama ise kamu bankalarının bilançolarının şeffaflaştırılması olmuştur. Kamu bankalarının bilançolarının şeffaf hale getirilmesi için ilk önce bu bankaların görev zararları Devlet İç Borçlanma Senetlerine dönüştürülmüştür. Ayrıca bu zararların oluşmaması için kamu bankalarının sürekli olarak zarar ile çalışmalarına sebep olan faaliyetleri sona erdirilmiş ve diğer bankacılık işlemlerinden olan getirilerinin piyasa faiz oranları seviyesine getirilmesi sağlanmıştır. Kamu bankalarının bilançolarının şeffaf hale getirilerek daha anlaşılabilir daha gerçekçi hale gelmesi yolunda atılan bir diğer adım ise reeskontların ilgili dönemde ödenmesi olmuştur. Kamu bankalarının bilançolarında kredi portföylerinin gerçekte ne durumda olduğunun tespitinin sağlanması için de problemlili kredilere karşılık ayrılarak portföylerin gerçek durumlarına ulaşılmış ve daha verimli analizlerin yapılması için yol açılmıştır

Finansal yeniden yapılandırma kamu bankalarının krizin etkilerinden kısa zaman içerisinde kurtulabilmeleri açısından çok önemli rol oynamıştır. Finansal yeniden yapılandırma sonrasında oluşan durum kamu bankalarının organizasyonel ve operasyonel yeniden yapılandırma çalışmalarına daha çok ağırlık vermelerini sağlamış aynı zamanda bu bankaların sektör içerisindeki yerlerinin sağlamlaşmasına da önayak olmuştur(Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2002:21).

2.4.5.3. Organizasyonel ve Yönetimsel Yeniden Yapılandırma

Kamu bankalarının yeniden yapılandırılması sadece finansal anlamda değil bankaların organizasyon yapısı içerisinde de değişimlerin gerçekleşmesini sağlamak amacıyla da yapılmıştır. Kamu bankalarının bankacılık sektörü içerisinde bir yandan ticari bankacılık işlemlerini gerçekleştirirken bir yandanda kamusal anlamda birtakım işlemleri gerçekleştirdikleri için bazı sorunlarla başbaşa kalmak durumunda kalmıştır. Bu sorunların en önemlisi kamu bankalarında hantal bir organizasyon yapısının oluşması olmuştur(Erdoğan, 2002:238).

Kamu bankalarının organizasyon açısından tek problemi hantal yapı olmamıştır. Aynı zamanda bu hantal organizasyon yapısı ile birlikte bulunan klasik yönetim anlayışı, görev ve yetki dağılımının etkin ve verimli olmamasıda diğer bir problem olarak ortaya çıkmıştır. Klasik yönetim anlayışı bankaların hantallıktan bir türlü kurtulamamalarında önemli bir sebep iken görev ve yetki dağılımının verimli olmaması yüzünden kamu bankaları operasyonel açıdan da verimsiz hale gelmiştir.

Kamu bankalarının bir diğer sorunu ise genel müdürlük birimlerinin organizasyon açısından dağınık durumda bulunması ve şubeler ile genel müdürlük birimleri arasında iletişimin kaliteli bir şekilde ve doğrudan sağlanamaması sebebi ile şube performanslarının düşük olması olmuştur. Genel müdürlük birimleri ile şubeler arasında iletişimi sağlayan bölge müdürlükleri de şubelerin performanslarına olumlu bir katkıda bulunmamıştır. Kamu bankaları bu organizasyon yapısı içerisinde personel istihdamı açısından da aşırı bir yüke maruz kalmıştır.

Organizasyon yapısı içerisinde kamu bankalarının şubelerinin önemli bir kısmı kâr amacından ziyade kamusal amaçlar doğrultusunda hizmet görmüş ve bu şubelerden zarar edenler ise siyasi yaklaşımlar sebebi ile kapatılamamıştır.

Kamu bankalarının yeniden yapılandırma süreci ile beraber daha çağdaş bankacılık hedeflerine ulaşabilmesi için organizasyon açısından bir takım prensipler ortaya konularak bu sorunların giderilmesi hedeflenmiştir. Kamusal bankalarda ilk önce yönetim anlayışının değiştirilmesi amacıyla hareket edilmiştir. Sorumlulukların daha iyi tanımlanmış olduğu, saydam, daha adil ve kurallara uyan bir yönetim anlayışı benimsenmiş ve BDDK tarafından görev ve yetkilerin net olarak tanımlandığı daha çağdaş bir organizasyon yapısının kamu bankalarında uygulanması birtakım zorunluluklara bağlanmıştır. Krize kadar olan dönem içerisinde çağdaşlıktan ve saydamlıktan uzak bir anlayış ile yönetilen kamu bankalarının yeni yönetim anlayışı çerçevesinde çağdaş bankacılığın gerektirdiği bir yapıya kavuşturulması sağlanmaya çalışılmıştır.

Kamu bankalarının organizasyon yapısı özellikle pazara odaklanmış ve kâr merkezli bir yaklaşım benimsenmiştir. Kamu bankalarının organizasyon yapısı içerisinde

kara dayalı bir iş bölümüne geçilmiş ve bu bankaların kurumsal yapısı stratejik kâr birimleri, destek birimleri ve kontrol birimlerine ayrılmıştır. Yeniden yapılandırma çalışmaları ile beraber organizasyon yapısı aşağıda belirtilen beş birime bölünmüştür(Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2002:22). Bunlar pazarlama, şube dışı kâr merkezleri, destek hizmetleri, mali kontrol – pazarlama, risk yönetimi olmuştur.

Bu birimlere bakıldığında pazarlama biriminin eskinin aksine müşteri beklentilerini dikkate alarak kaynakları daha etkin kullanan bir birim olarak yenilediği görülmüştür. Krediler birimide kredi süreçleri içerisinde kaynakları etkin kullanarak bankanın hedeflerini gerçekleştirmekte etkin rol oynamıştır. Şube dışı kâr merkezleri bankaların yurtiçi ve yurtdışı piyasalarda itibarlarını yükseltmek için kredibilitesini yükseltmeyi amaçlamıştır. Destek hizmetleri ise yeniden yapılandırma sürecinde ve sonrasında banka politikaları ile içerideki müşterilerin uyumunu sağlamak amacıyla ayrılan bir birim olmuştur. Destek hizmetleri birimi ayrıca operasyonel işler için kendi içerisinde uzmanlıklarına göre ayrılmıştır. Risk yönetimi birimi denetim ve kontrol mekanizmalarının sağlıklı bir şekilde işlenmesini sağlamak bu sayede bankanın verimliliğini artırmayı hedefleyerek çalışmıştır.

Yeniden yapılandırma ile birlikte kamu bankalarında şubelerin de önemi artmıştır. Bankaların genel organizasyon yapılarının değişmesi ile paralel olarak şubelerin organizasyon yapılarında da değişikliğe gidilmiş, şubeler daha müşteri odaklı pazar içerisinde pay sahibi olmayı hedefleyen birimler haline gelmiştir. Yeniden yapılandırma ile beraber şubeler merkez şubeler, kurumsal şubeler, girişimci şubeler ve bireysel bankacılık şubeleri olarak bir ayrıma tabi tutulmuştur. Merkez şubeler iş hacimleri ve konumu dikkate alınarak kurulmuş buna karşı kurumsal şube girişimci şube ayrımında müşteri ciroları etkili olmuştur. Kurumsal şubeler yıllık ciroları 40 milyon doları aşan firmalara hizmet verirken girişimci şubeler ise yıllık ciroları 2 - 40 milyon dolar arasında gerçekleşen ticari firmalara hizmet vermek amacıyla kurulmuştur. Şubelerin bu şekilde yapılandırılması ile beraber bir şube içerisindeki birimler arası karmaşıklık ortadan kaldırılarak şubelerin ve birimlerin kendi görevleri ile ilgili olarak uzmanlaşması, daha kaliteli hizmet vermesi sağlanmıştır.

Yeni organizasyon yapısının kurulması ile beraber kamu bankalarında öncelikli olarak aktif pazarlama faaliyetleri yürürlüğe konulmuş müşteriler segmentasyona tabi tutulmuş ve bununla beraber hedef pazarlar çıkarılarak satış stratejileri gerçekleştirilmiştir. Kamu bankaları bir yandan yeni müşteriler bulma amacıyla çalışırken diğer bir yandan mevcut müşterileri korumaya ve giden müşterileri de yeniden kazanmaya çalışmıştır. Kamu bankaları bu süreç içerisinde uzmanlık alanları ile ilgili alanlara yoğunluk vermeyi unutmamışlardır. T.C. Ziraat Bankası A.Ş. tarımsal bankacılık faaliyetlerine devam ederken bir yandanda bireysel ve ticari bankacılık faaliyetleri ile ilgilenirken T. Halk Bankası A.Ş. KOBİ'ler üzerinde çalışmalara ağırlık vermiştir.

Organizasyonel yeniden yapılandırma ile beraber şubelerde yapılan değişikliklerden bir diğeri ise müşteri odaklı çalışmaya daha uygun yapıda olan banko vezne uygulamasına geçilmesi olmuştur. Daha önceki uygulamada serviste işlem yapılarak bankoda ödeme sağlanırken yeni uygulama ile beraber bankolarda her türlü işlemin gerçekleşmesine olanak tanınmıştır. Bu uygulama ile beraber müşteri sadece bir bankoda bütün işlemlerini gerçekleştirmiş ayrıca vezne önünde beklemeyerek vakit kazanmıştır. Müşteri odaklı olarak ortaya konulan bu uygulama yanında şubelerin dizaynında da bir takım değişiklikler yapılmıştır. Şubeler içerisinde personelin kullanım alanları daraltılarak müşteriler için daha fazla bekleme holü alanı ortaya çıkarılmış, yeni şube tasarımları ile müşteri memnuniyetinin artması sağlanmaya çalışılmıştır.

Kamu bankalarında personelin yeniden yapılandırma sonrasında imaj açısından yenilenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Kamu bankalarında personelin çağdaş bankacılık anlayışına uyum sağlaması, müşterilere verilen hizmetin kalitesinin artırılması amacıyla banka içi eğitimler düzenlenmiştir. Banka personelinin müşterilere karşı güleryüzlü ve aynı zamanda yardımcı bir tutum içerisinde çalışmalarını desteklenmiştir. Ayrıca banka personelinin kılık kıyafet yönetmelikleri yeniden düzenlenerek daha profesyonel bir görüntü içerisinde müşteri karşısına çıkması hedeflenmiştir.

Yeniden yapılandırma uygulamaları ile beraber ilk önce banka şubelerine aktif ve pasif kalemler için ciro hedefleri verilmeye başlanılmıştır. Bu hedefler doğrultusunda üç aylık dönemler itibari ile performans toplantıları yapılmaya başlanılmış bu sayede şube, bölge başkanlığı ve genel müdürlük birimleri bir araya gelerek şubelerin ve bankanın

durumu karşılıklı olarak değerlendirilmiştir. Pazarlama açısından gelen bir diğer yenilik ise şube personeline de bir takım performans hedeflerinin verilmiş olmasıdır.

Kamu bankaları organizasyonel yapılandırma ile beraber daha kârlı faaliyetlere yönelmiş, bu bankaların kredi politikalarında dolayısıyla bu düşünce etrafında şekillenmiştir. Yeni yapı içerisinde pazarlama birimlerinin özellikle krediler birimleri ile daha uyumlu bir şekilde çalışması sağlanmıştır. Krediler birimleri ise bankacılık bilgisi yüksek, çağdaş bankacılığa uyum sağlamış, uzman personellerden oluşturulmuştur. Bu sayede kredi birimlerinin daha sağlıklı çalışması sağlanmıştır.

Kamu bankalarında yeniden yapılandırma süreci öncesinde verilen krediler sadece firmaların talebi üzerine düzenlenmiş, kredi tahsisi sağlıklı bir şekilde oluşturulmuştur. Yeni vizyon ile beraber kamu bankalarında kredi politikalarının daha sağlıklı hale gelmesi sağlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİDEN YAPILANDIRMA UYGULAMALARI SONRASI KAMU BANKALARI

3.1. 2008 GLOBAL FİNANS KRİZİ ÖNCESİ KAMU BANKALARININ DURUMU

3.1.1. Kamu Bankalarının Sayısı Açısından

Tablo 6: 1998-2008 Yılları Arası TBS Banka Sayısı

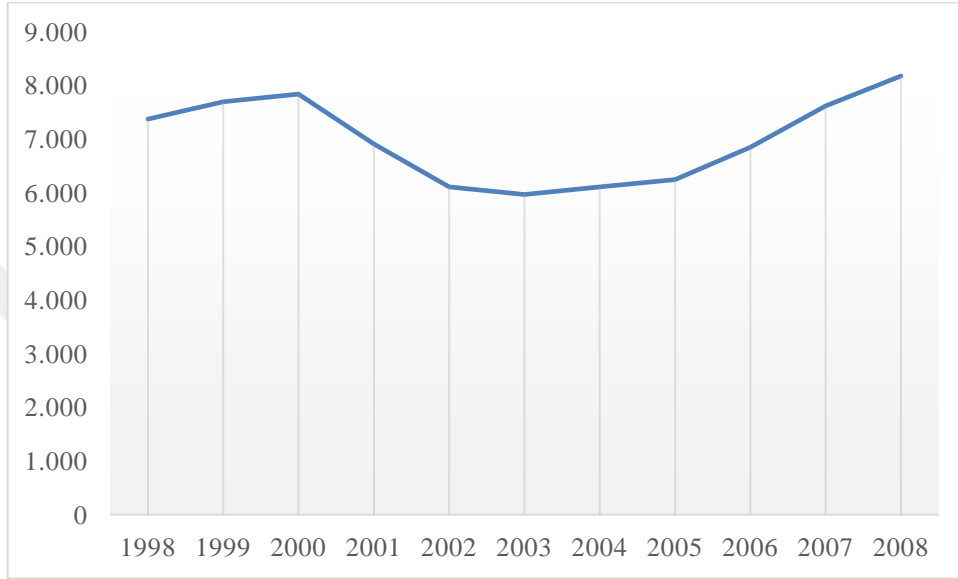
Yıllar	Kamusal Sermayeli	Özel Sermayeli	Yabancı Sermayeli	Mahalli Bankalar	TMSF Devr. Bankalar	Kalkınma ve Yatırım	Toplam
1998	4	38	18	-	-	15	75
1999	4	31	19	-	8	19	81
2000	4	28	18	-	11	18	79
2001	3	22	15	-	6	15	61
2002	3	20	15	-	2	14	54
2003	3	18	13	-	2	14	50
2004	3	18	13	-	1	13	48
2005	3	17	13	-	1	13	47
2006	3	14	15	-	1	13	46
2007	3	11	18	-	1	13	46
2008	3	11	17	-	1	13	45

Kaynak: TBB

Türk bankacılık sektörü içerisinde yer alan bankaların kriz öncesi ve krizden sonra uygulanan yeniden yapılandırma programı sonrasında sayılarına baktığımız zaman (Tablo 8) krizinde etkisi ile beraber banka sayısının sert bir şekilde düştüğü görülmektedir. Yeniden yapılandırma öncesi ve sonrası olarak değerlendireceğimiz dönem için baktığımızda kriz öncesinde 4 olan kamu bankası sayısı yeniden yapılandırma sonrasında T. Emlak Bankası A.Ş.'nin tasfiye edilerek T.C. Ziraat Bankası A.Ş. bünyesine bağlanması ile 3'e düşmüştür. Bu sayı günümüze kadar değişmemiştir.

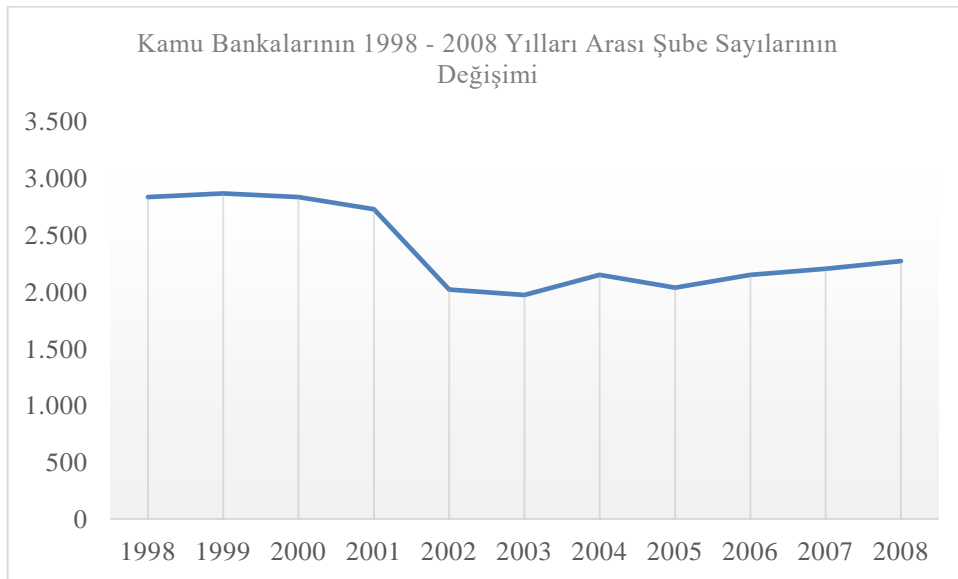
3.1.2. Kamu Bankalarının Şube Sayısı Açısından

2000 ve 2001 krizleri öncesi ve sonrası dönemde Türk bankacılık sisteminde toplam banka şube sayılarına baktığımız zaman kriz sonrasında şube sayısının ciddi anlamda düştüğünü rahatlıkla görebiliriz.

Grafik 1: Bankacılık Sektörü 1998 - 2008 Yılları Arası Şube Sayılarının Değişimi

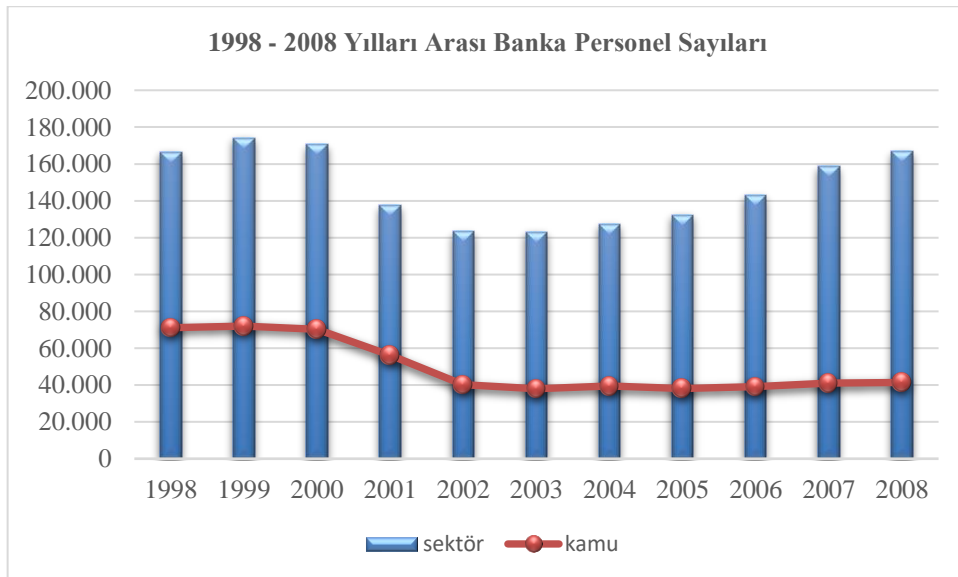
1999 yılında sektör içerisinde toplam şube sayısı 7.691 iken bu sayı 2002 yılına gelindiğinde 6.106'ya kadar düşmüştür. Yeniden yapılandırma ve sonrası dönemde ise şube sayılarının artma eğiliminde olduğu görülmektedir.

Grafik 2: Kamu Bankalarının 1998 - 2008 Yılları Arası Şube Sayılarının Değişimi

Kamu bankaları açısından şube sayılarına baktığımızda ise özellikle 2002 ve 2003 yıllarında şube sayılarının ciddi manada azaldığı görülmektedir. Şöyleki bankacılık sistemi içerisinde şube sayısındaki düşüşün en önemli kısmı kamu bankalarının şube sayısının düşmesi ile gerçekleşmiştir. Fakat 2004 yılı itibariyle şube sayısının arttığı ve 2005 yılı hariç olmak üzere artış eğiliminin devam ettiği de açıktır. Bu dönem içerisinde kamu bankalarından T. Vakıflar Bankası A.Ş.’nin şube sayısında önemli değişiklikler olmamakla beraber T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve T. Halk Bankası A.Ş.’nin şube sayıları 2002 ve 2003 yıllarında ciddi oranda azalmıştır. 2001 yılında 1504 şubeye sahip olan T.C. Ziraat Bankası A.Ş.’nin şube sayısı 2002 yılında 1503’e sonraki yıl ise 1148’e gerilemiş, 2001 yılında 899 şubeye sahip olan T. Halk Bankası A.Ş.’nin şube sayısı ise 2002 yılında 546’ya 2003 yılında ise 527’ye düşmüştür. Sonraki yıllarda T.C. Ziraat Bankası A.Ş.’nin şube sayısı krizler öncesi dönemdeki sayısına yaklaşırken T. Halk Bankası A.Ş. bünyesinde bulunan şube sayısında daha az bir artış olmuştur. T. Halk Bankası A.Ş.’nin şube sayısının artmasının esas sebebi yeniden yapılandırma döneminde Pamukbank’ın T. Halk Bankası A.Ş.’ne devredilmesinden kaynaklanmaktadır.

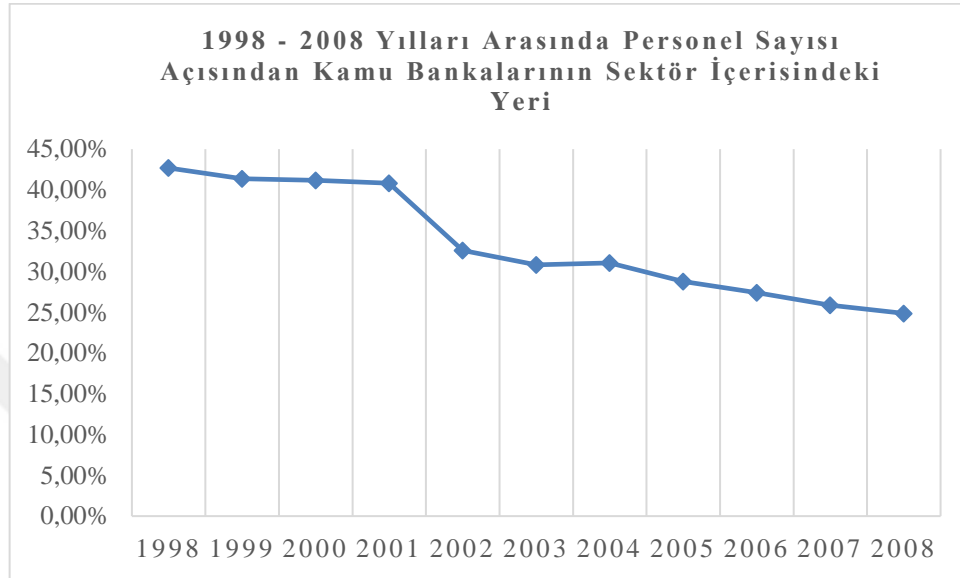
3.1.3. Kamu Bankalarının Personel Sayısı Açısından

Grafik 3: 1998 - 2008 Yılları Arası Banka Personel Sayıları

Türk bankacılık sektörü ve sektör içerisinde kamu bankalarının personel sayısı açısından yerine baktığımızda 1998 yılında bankacılık sektörü içerisinde 166.492 kişinin istihdam edildiği görülmektedir. Bu sayı 2001 yılından sonra düşmüş ve 2003 yılına

gelindiğinde 123.249 kişi sektörde istihdam edilmiştir. 2008 yılına gelindiğinde ise sektörde toplam çalışan sayısı 166.822 kişidir.

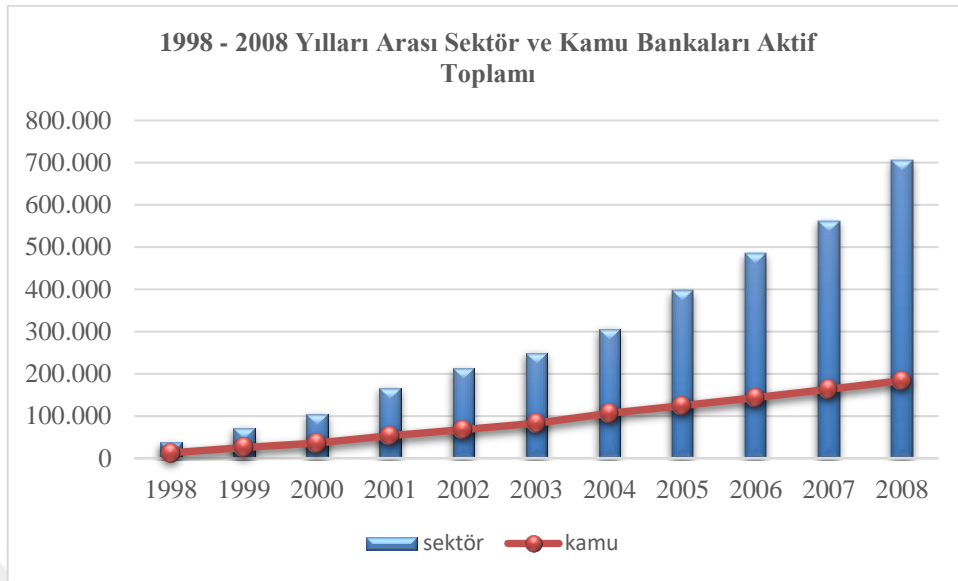
Grafik 4: 1998 - 2008 Yılları Arası Banka Personel Sayıları Açısından Kamu Bankalarının Sektör İçerisindeki Durumu

1998 yılında bankacılık sektöründe çalışan personelin %42'sinin kamu bankalarında çalıştığı görülmektedir. Fakat ilerleyen yıllarda duruma baktığımızda personel sayısında kamu bankalarının hem personel sayısı açısından hem de sektör içerisindeki yeri açısından bir azalma trendine girdiği tespit edilmiştir.

3.1.4. Mali Açından Kamu Bankalarının Durumu

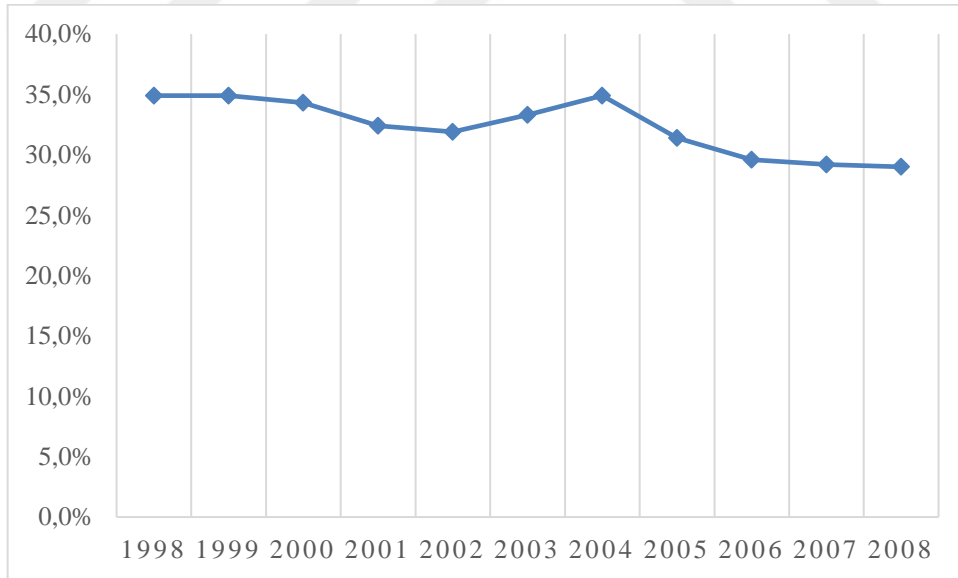
3.1.4.1. Aktif Payının Büyüklüğü

Bankacılık sisteminin aktif büyüklüğü verilerine bakıldığında sistemin aktif toplamının devamlı bir büyüme eğiliminde olduğu görülmektedir. Bankacılık sistemi içerisinde kamu bankalarının aktif büyüklüğünün gelişimi de aynı yönde olmakla beraber kamu bankalarının bankacılık sektöründeki aktif payının yıllar itibariyle daha çok düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir.

Grafik 5: 1998 - 2008 Yılları Arası Sektör ve Kamu Bankaları Aktif Toplamı (Milyon TL)

Aktif toplamı açısından sektör ve kamu bankalarına ait tutarlara bakıldığında 1998 yılında bankacılık sektörünün aktif toplamı 3.682.949.000 TL iken bu tutarın 12.865.583.000 TL'si kamusal sermayeli mevduat bankalarına ait iken 2008 yılında sektörün aktif toplamı 708.870.774.000 TL'ye kadar yükselmiş ve bu tutarın 207.701.884.000 TL'si kamusal sermayeli mevduat bankalarına ait olmuştur.

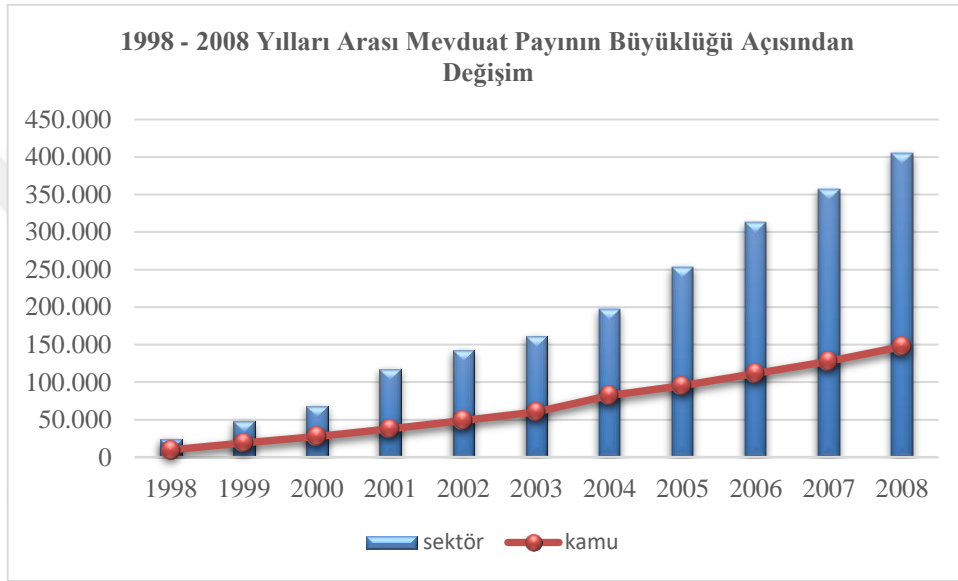

Grafik 6: 1998 - 2008 Yılları Arası Kamu Bankalarının Aktif Payı Açısından Sektör İçerisindeki Durumu

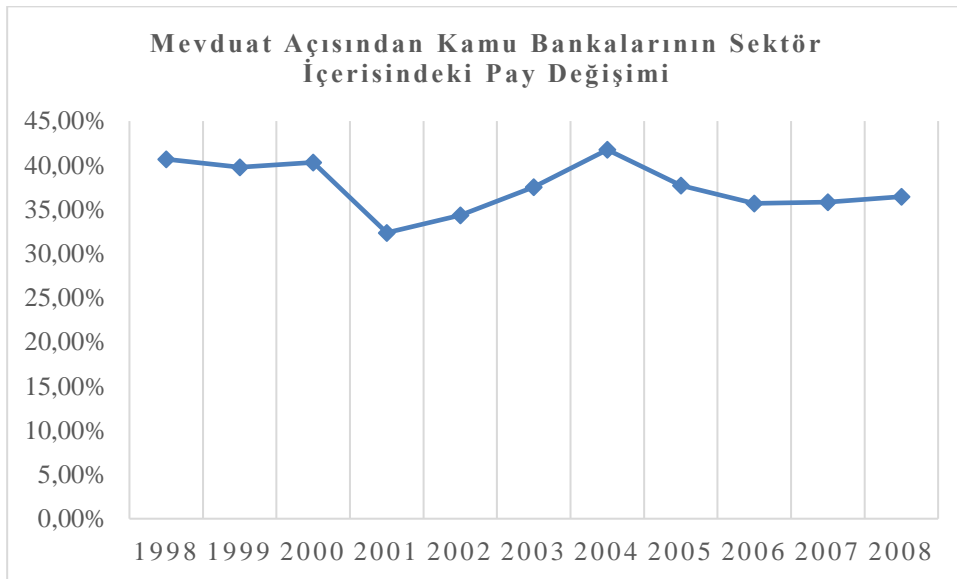
1980'li yıllarda bankacılık sektörünün toplam aktifleri içerisinde kamu bankalarının aktif payı %50'ler civarında seyrederken bu oran 1998 yılında %35'lere inmiş daha sonra ise 2008 yılına gelindiğinde %30'un altına düşmüştür.

3.1.4.2. Mevduat Payının Büyüklüğü

Mevduat payının büyüklüğü açısından kamu bankalarının mevduatını sektör ile kıyaslamak dikkate almamız gereken bir husus bu bankaların mevduatının bir kısmının kamu mevduatı olmasıdır. Kamu bankalarının mevduatının büyüklüğünden ziyade mevduat payının değişimi mevduat sahibi kişilerin kamu bankalarını tercihlerini gösterecektir.

Grafik 7: 1998 - 2008 Yılları Arası Mevduat Payının Büyüklüğü (Milyon TL)

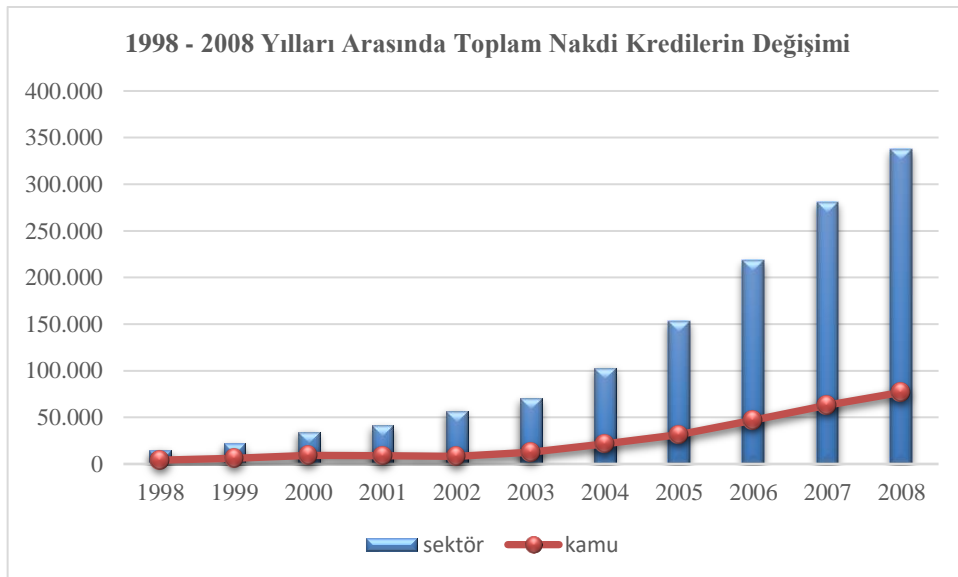

Grafik 8: Mevduat Açısından Kamu Bankalarının Sektör İçerisindeki Durumu

1980'li yıllarda toplam mevduatın %50 kadar bir kısmına sahip olan kamu bankalarının sektör içerisindeki mevduat payı kriz öncesinde %40,68 olarak tespit edilmiştir. Daha sonraki dönemde gelen 1994, 2000 ve 2001 krizleri ve kamu bankalarının tasfiyesi ile beraber mevduat payının seyrinin düşüşe geçtiği açıktır. 2001 yılında kamu bankalarından birinin kapatılması sonrasında kamu bankalarının payı 2001 yılı içerisinde %40,33'ten %32,36'ya düşmüştür. Fakat yeniden yapılandırma ile beraber halk mevduatını kamu bankalarına tekrar yönlendirmeye başlamış ve her ne kadar sektör içerisindeki payı 1980'ler ve öncesi dönem kadar yüksek olmasa da kamu bankaları mevduat toplama yönünden yeniden yapılandırma ile beraber en azından düşüş trendini kırmıştır. 2008 yılında sektörde bulunan toplam 453.484.686.000 TL mevduatın 161.274.826.000 TL'si kamusal sermayeli mevduat bankalarında.

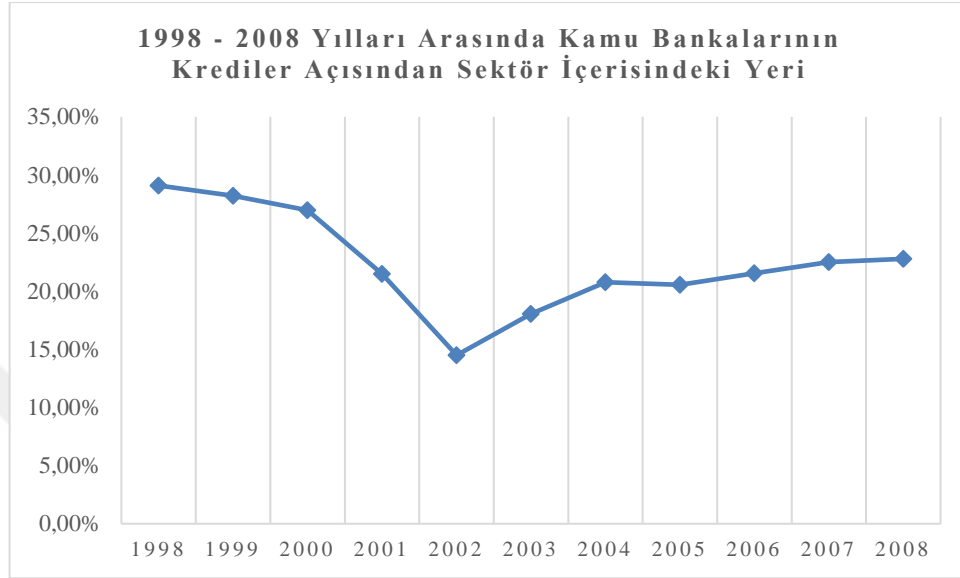
3.1.4.3. Kredi Payının Büyüklüğü

Türk bankacılık sektörü içerisinde kamu bankalarının kredi performansı açısından değerlendirilmesinde de öncelikli olarak 1980'li yıllara bakacak olursak sektör içerisinde verilen kredilerin %45 oranında bir kısmının kamu bankaları tarafından tahsis edildiği görülmektedir.(Türkiye Bankalar Birliği)

Grafik 9: 1998 - 2008 Yılları Arasında Toplam Nakdi Krediler (Milyon TL)

2008 yılına geldiğimizde bankacılık sektöründe kullanılan kredilerin toplam tutarı 366.900.914.000 TL ve kamu bankaları tarafından kullanılan kredilerin tutarı ise 87.174.791.000 TL olarak gerçekleşmiştir.

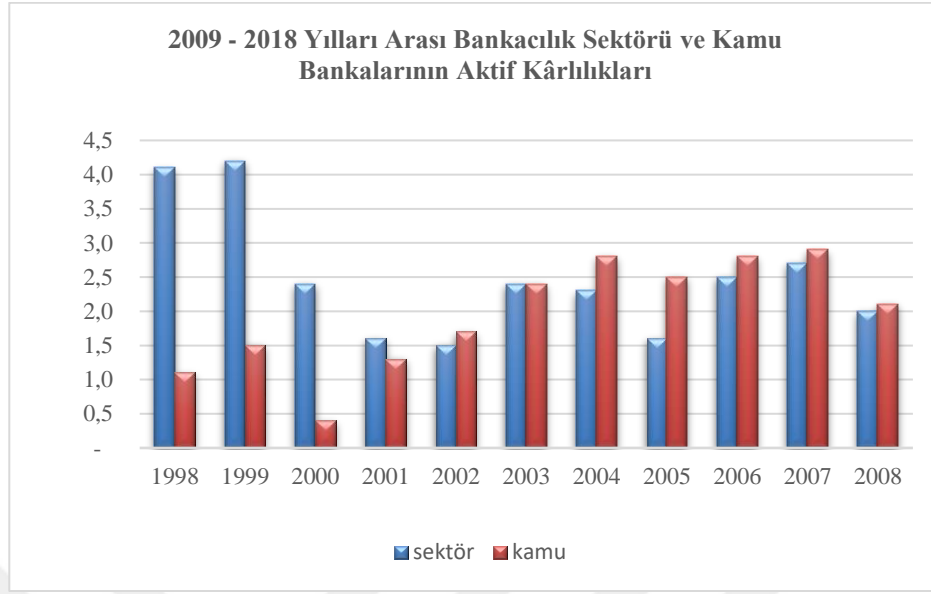

Grafik 10: 1998 - 2008 Yılları Arasında Kamu Bankalarının Krediler Açısından Sektör İçerisindeki Durumu

Kamu bankalarının sektör içerisindeki kredi payı yıllar itibariyle azalmış ve 2002 yılına gelindiğinde %15'in dahi altına düşmüştür. Kriz döneminde kamu bankaları kredi müşterilerine sahip çıkamamış bunun yanında kredi riskinin değerlendirilmesindeki problemler bu durumun oluşmasında sebeplerden bir diğeri olmuştur. 2002 yılından sonra ise yeniden yapılandırma sonrasında oluşan yeni yapısında etkisiyle kamu bankalarının sektör içerisinde kredi payıda artış eğilimine geçmiştir.

3.1.4.4. Aktif Kârlılığı Açısından Kamu Bankaları

Aktif kârlılığı yada diğeri bir kavramla aktif getirisi olarak nitelendirilen bu oran ile bankanın aktiflerini ne ölçüde verimli kullandığını ifade eder. Bu açıdan kamu bankalarının yıllar içerisindeki seyrini sektör ile beraber kıyaslayacak olursak;

Grafik 11:2009 - 2018 Yılları Arası Bankacılık Sektörü ve Kamu Bankalarının Aktif Kârlılıkları

Kamu bankalarının aktif kârlılığı açısından kriz döneminde yaşanan bu krizlerden sektörden daha az etkilenmiş olduğu düşünülebilir. 1999 – 2002 arası dönemde sektör eksi oranlara sahipken kamu bankalarının sadece 2000 yılında zarar etmiş olduğu görülmektedir. 2000 yılında kamu bankalarının gelir gider tablolarının toplamına bakıldığında gelirlerin bu yıl içerisinde giderleri karşılamadığı ve sürdürülen faaliyetler için ödenmesi gereken vergi ile beraber toplam 185.316.000 TL zarar edildiği görülmektedir. 2002 yılı sonrasında ise sektörün kendini topladığını ve sektör ile kamu bankalarının kârlılıklarının aktiflere oranı açısından benzer bir seyir gösterdiğini söyleyebiliriz.

3.2. 2008 GLOBAL FİNANS KRİZİ ve SONRASINDA KAMU BANKALARININ DURUMU

2000'li yılların başlarında dünya ekonomilerinde ortaya çıkan yavaşlama belirtilerinin ardından öncelikli olarak ABD ve sonrasında Avrupa merkez bankaları uyguladıkları para politikaları gereği faiz oranlarını düşürme yoluna gitmişlerdir. Piyasada bulunan nakit bolluğu ve faiz oranlarının düşmesi piyasalarda varlık fiyatlarının yükselmesini ortaya çıkarmıştır. Bu durumdan faydalanmak isteyen bankalar ise kısa vadeli ve düşük faizle borçlanarak bunları öncelikle konut kredisi olmak üzere uzun vadeli kredi olarak piyasaya plase etmişlerdir. Ayrıca bu bankalar konut kredilerine talebi

artırmak için kredi koşullarını da daha esnek hale getirmiş, ürün çeşitlerini artırmış ve bu sayede tüketicilerin daha büyük bir kısmına kredi kullandırmışlardır(Aktaş vd., 2005:36).

Mortgage sistemine benzer şekilde yapılan kredi sistemi ile bankalar kredibilitesi yüksek olan bireylerin konut finansmanının sağlanmasından ziyade kredibilitesi daha düşük olan daha düşük gelir grubundaki bireylerin konut sahibi olmaları için finansman sağlamaya yönelik olarak çalışmışlardır(Aktaş vd., 2005:36). Faizlerinde düşük olması ile beraber orta ve alt gelir grubunda bulunan bireyler değişken faizli olan bu kredileri kullanmışlardır. Fakat düşük gelir grubunda bulunan bireylere verilen bu krediler bankaların mali yapısının daha riskli bir hale bürünmesine sebep olmuştur.

ABD Merkez Bankası'nın (Federal Reserve System; FED) 2004 yılının ikinci çeyreği ile beraber faiz artırımlarına başlaması neticesinde öncelikli olarak özellikle konutlara olan talebin azalması ile beraber konut fiyatlarında süregelen artış trendi yerini durgunluğa bırakmış daha sonrasında ise konut fiyatlarında düşüş eğilimine girilmiştir. Şöyleki ABD emlak fiyatları 2007 yılı ortasından 2008 ortalarına kadar geçen süre içerisinde %16 değer kaybetmiştir(Eğilmez ve Özkal, 2008:14). Bu gelişmeler ile beraber zaten faizlerin artması sonucunda kredileri geri ödemelerini yapamayan bireyler konutlarını satarak dahi kredi borçlarını ödeyemeyecek duruma gelmişlerdir.

Konut piyasasında ve kredilerin geri dönüşünde yaşanan bu sıkıntılar öncelikli olarak bu kredileri veren bankaları zor duruma sokmuştur. Kredi veren bankalar faizlerin artmasından önceki dönemde kredilerin geri ödemelerini menkul kıymetleştirerek kısmen yada tamamen bir yatırım bankasına satmaktaydı fakat kredi geri ödemelerinde yaşanan sorunlar ile beraber menkul kıymetleştirme sekteye uğramış dolayısı ile sadece bankalar değil bu bankaların verdikleri kredilerin finansmanını sağlayan yatırım bankaları da bu durumdan olumsuz olarak etkilenmiştir.(Yılmaz ve Gaygusuz, 2009:20) Yatırım bankaları yatırımcıların varlığa dayalı menkul kıymetlere olan güvenlerini kaybetmeleri ve hazine kağıtlarına yönelmeleri ile beraber bu varlığa dayalı menkul kıymetler üzerinden gelir elde edememeye başlamış daha sonrasında ise likidite sorunları ile karşılaşmıştır. İlk başlarda likidite sorunu olarak başlayan bu problemler finansal kuruluşların ilk önce zarar etmelerine daha sonrasında ise iflas durumu ile karşı karşıya kalmalarına yol açmıştır. Bu durumun en büyük örneği ABD'nin en büyük yatırım

bankalarından biri olan Lehman Brother'ın iflas başvurusunda bulunmasıdır. Lehman Brothers'ın iflas başvurusunda bulunması sonrasında ABD'de finans kuruluşlarını olumsuz olarak etkilemiştir.

ABD'de finansal piyasaları derinden etkileyen bu sorunlar kredi piyasalarını işlemez hale getirmiş, borsaların çökmesine sebep olmuş ve uluslararası finans piyasalarını etkileyerek 2008 yılının Eylül ayına gelindiğinde küresel bir kriz haline gelmiştir. Öncelikli olarak gelişmiş ülkeleri etkileyen bu kriz ilerleyen dönemde gelişmekte olan ülkelerde de kendini hissettirmiş, bu ülkelerin borsalarında değer kayıplarının oluşmasına, gelen yabancı sermaye akımlarının durmasına sebep olmuştur. Uluslararası piyasaların bu şekilde etkilenmesi sonrasında öncelikli olarak ABD ve Avrupa Birliği Merkez Bankaları ve hükümetleri tarafından kurtarma paketleri açıklanmış ayrıca değişik önlemlerde alınmıştır(Erdönmez, 2009:77).

3.2.1. 2008 Global Finansal Krizin Türk Ekonomisine Etkileri

Ülkemizde başgösteren 1994 ve 2001 krizleri finans piyasalarında başlayarak daha çok mali sektörü etkileyen krizler olmuştur. Fakat 2008 yılında ülkemizde de etkileri hissedilen 2008 global krizi özel sektörün yüksek tutarlarda döviz borcuna sahip olması ve kriz neticesinde ihracat rakamlarının olumsuz olarak etkilenmesi ile daha çok reel sektörü etkilemiştir.

Türkiye ekonomisi 2002 – 2007 yılları arasında sermaye hareketlerinin serbestleşmiş olması ile beraber yüksek getirili piyasalara yönelme refleksi ile beraber yatırımcıların Türkiye'ye yönelmesi, dolayısı ile likitide bolluğu, 2001 krizi sonrası alınan tedbirler ve uygulanan ekonomi politikası ile ekonominin olumlu bir sürece girmiş olması gibi nedenler ile bir yükseliş trendi içerisine girmişti. 2001 krizi sonrasında IMF'nin 7 yıllık süreç içerisinde Türkiye'ye yapmış olduğu 43,5 milyar dolar tutarlı destek ile beraber TL'nin değerlenmesi ve ekonomideki olumlu durum neticesinde Türkiye'ye yabancı sermaye girişi hızlanmış ve ekonomide daha hızlı bir seyir ile büyümesine devam etmiştir. Fakat 2007 yılından itibaren Türkiye'nin büyüme, cari açık, bütçe açığı, enflasyon gibi ekonomik göstergeleri olumsuz bir seyir izlemeye başlamıştır(Eğilmez ve Özkal, 2008:61).

3.2.2. 2008 Global Finans Krizi Sonrasında Kamu Bankalarının Durumu

3.2.2.1. Kamu Bankalarının Sayısı Açısından

Kamu bankalarının sayısı açısından bu döneme baktığımızda önceki dönem ile bir farklılık bulunmamaktadır. Yeniden yapılandırma sonrası Türk bankacılık sistemi içerisinde 3 olan banka sayısı değişmemiştir.

2008 sonrasında kamusal sermaye katılım bankacılığı alanında da faaliyet göstermeye başlamıştır. Günümüzde kamusal sermayeli 3 katılım bankası faaliyet göstermektedir.

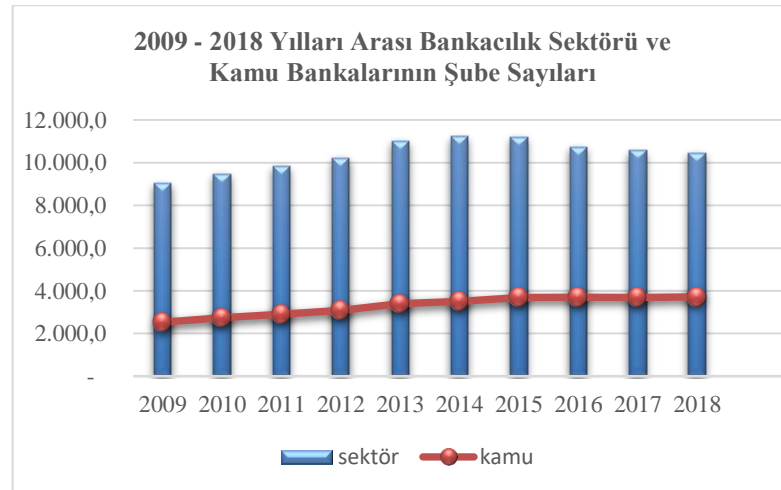
3.2.2.2. Kamu Bankalarının Şube Sayısı Açısından

2009 yılı ve sonrası itibari ile kamu bankaları şube sayısı açısından sürekli bir artış içerisinde olmuştur.

Tablo 7: 2009-2018 Yılları Arası Şube Sayıları

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sektör	9.027	9.465	9.834	10.234	11.021	11.223	11.193	10.740	10.550	10.454
Kamu	2.530	2.744	2.909	3.079	3.397	3.500	3.681	3.702	3.677	3.718

Kaynak:TBB

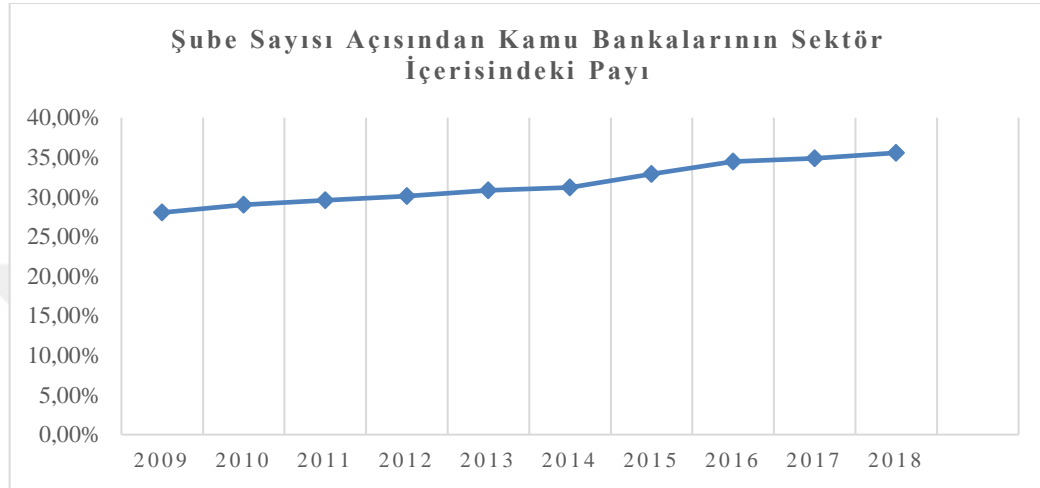

Grafik 12: 2009 - 2018 Yılları Arası Bankacılık Sektörü ve Kamu Bankalarının Şube Sayıları

2009 yılında toplam 9.027 şube var iken bu sayı 2018 yılı sonunda 10.454 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında 2.530 şubeye sahip olan kamusal sermayeli mevduat

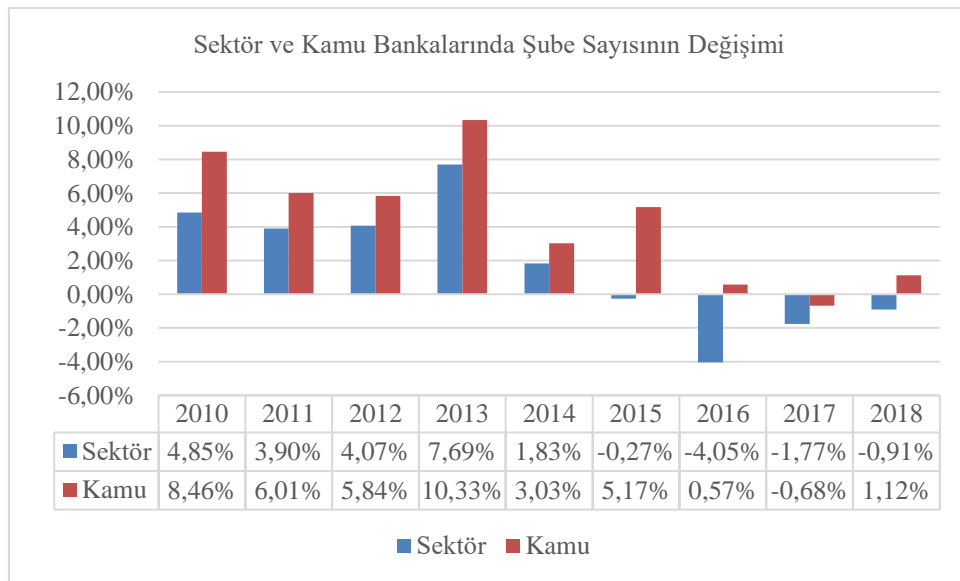
bankalarının şube sayısı 2018 yılı sonunda 3.718 olmuştur. Bu sayıya kamusal sermayeli katılım bankaları dahil değildir.

2014 yılı ve sonrasında faaliyet göstermeye başlayan kamusal sermayeli katılım bankaları 2018 yılı sonunda toplam 171 şubeye sahip olmuştur.

Grafik 13: Şube Sayısı Açısından Kamu Bankalarının Sektör İçerisindeki Durumu

Şube sayısı açısından kamu bankalarının bankacılık sektörü içerisindeki payına baktığımız zaman 2009 yılında tüm banka şubelerinin %28,03'ünün kamu bankalarına ait olduğunu ve bu oranın yıllar itibariyle devamlı arttığı görülmektedir. 2018 yıl sonuna gelindiğinde ise tüm banka şubelerinin %35,57'si kamu bankalarına ait olduğu görülmektedir.

Grafik 14: Sektör ve Kamu Bankalarında Şube Sayısının Değişimi

Şube sayısı açısından sektör ve kamu bankalarındaki değişimi karşılaştırdığımız zaman sektör ile aynı çizgide büyümeye sahip olan kamu bankalarının büyüme oranlarının sektör ortalamalarının üstünde olduğu görülmektedir. 2009 yılı sonunda şube sayısı açısından bankacılık sektörü %2,70 büyüme sağlarken kamu bankaları %4,72 büyümüştür. 2010 yılında büyüme oranları arasındaki fark daha da artmış bankacılık sektörü %4,85 büyüme sağlarken kamu bankalarında bu oran %8,46 olarak gerçekleşmiştir. İlerleyen yıllar itibariyle sektörde şube sayısı azalırken dahi kamusal sermayeli bankaların şube sayısını artırdığı görülmektedir. 2016 yılında ekonomik büyüme hızının yavaşlaması ile beraber bankacılık sektörünün aktif büyümesinin ivme kaybetmesi ve bankaların operasyon maliyetlerini düşürme çabaları sebebi ile şube sayısı sektör genelinde azalmıştır. 2018 yıl sonuna gelindiğinde şube sayısı açısından sektörde %0,91 oranında azalma var iken kamusal sermayeli bankaların şube sayısı bir önceki yıla göre %1,12 oranında artmıştır.

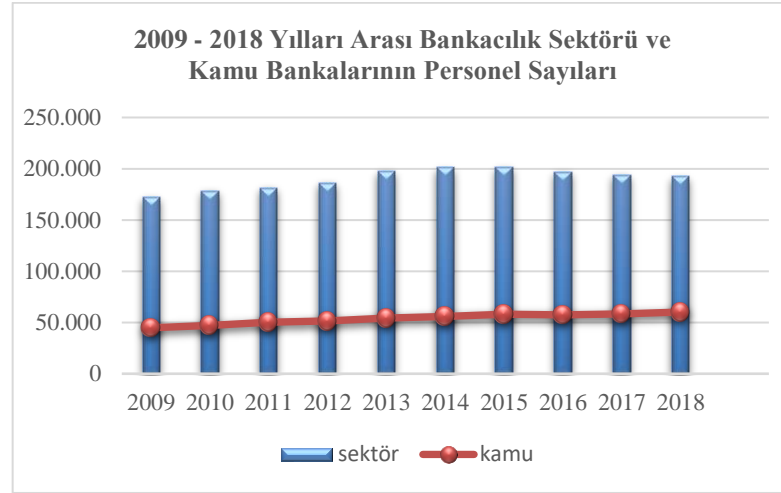
3.2.2.3. Kamu Bankalarının Personel Sayısı Açısından

Kamu bankalarının personel sayıları açısından 2009 yılı ve sonrasında bakıldığında 2016 yılına kadar sayının arttığı 2016 yılında personel sayısının azaldığı fakat sonrasında yine personel sayısı açısından artış yönünde eğilime geçildiği görülmektedir.

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sektör	172.402	178.503	181.418	186.098	197.460	200.886	201.204	196.699	193.504	192.313
Kamu	44.856	47.235	50.239	51.587	54.466	55.851	58.211	57.586	58.502	60.195

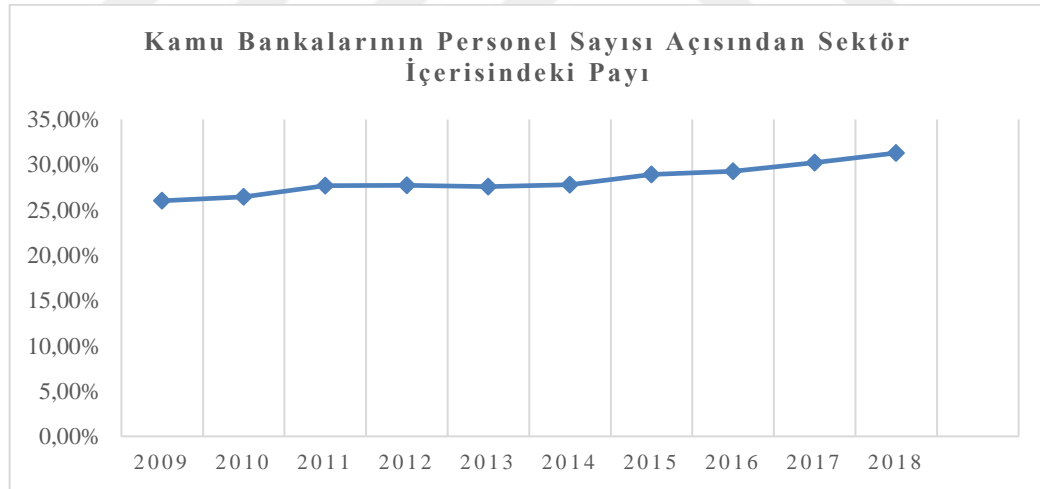
Kaynak: TBB

Kamu bankaları açısından bakıldığında 2003 yılı itibariyle başlayan personel sayısındaki artış sürecinin 2008 global krizi sonrasında dahi ara vermeden devam ettiği açıkça ortadadır. 2008 yılı sonunda kamu bankalarının personel sayısı 41.478 iken 2009 yılında bu sayının 44.856'ya çıktığı ve 2018 yılı sonuna gelindiğinde kamu bankalarında 60.195 kişinin istihdam edildiği görülmektedir.

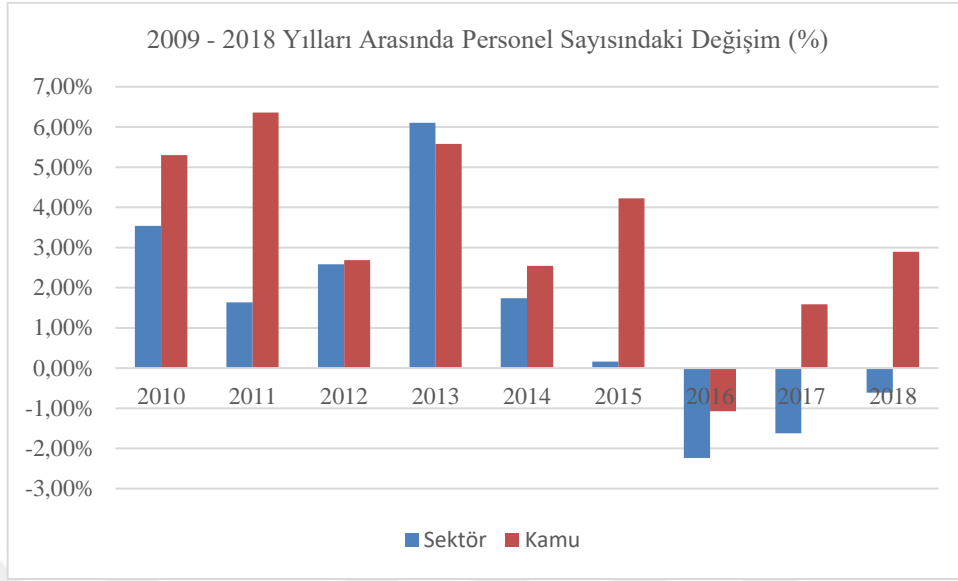
Grafik 15: 2009 - 2018 Yılları Arası Bankacılık Sektörü ve Kamu Bankalarının Personel Sayıları

2009 - 2018 yılları arasında sektördeki toplam çalışan sayısı 19.911 kişi artmış iken sadece kamusal sermayeli bankalardaki artış 15.339 kişi olarak gerçekleşmiştir. Kamusal sermayeli bankalar hem personel eksikliklerini tamamlamak hemde yeni açılan şubelerin personel ihtiyaçlarını karşılamak için sektörden daha fazla oranda personel alımı yapmıştır.

Grafik 16: Kamu Bankalarının Personel Sayısı Açısından Sektör İçerisindeki Durumu

2009 yılında personel sayısı açısından kamusal sermayeli bankalar sektörün %26,02'sini oluştururken 2018 yılı sonuna gelindiğinde bu bankaların sektörün %31,30'unu oluşturduğu görülmektedir.

Grafik 17: 2009 - 2018 Yılları Arasında Personel Sayısındaki Değişim (%)

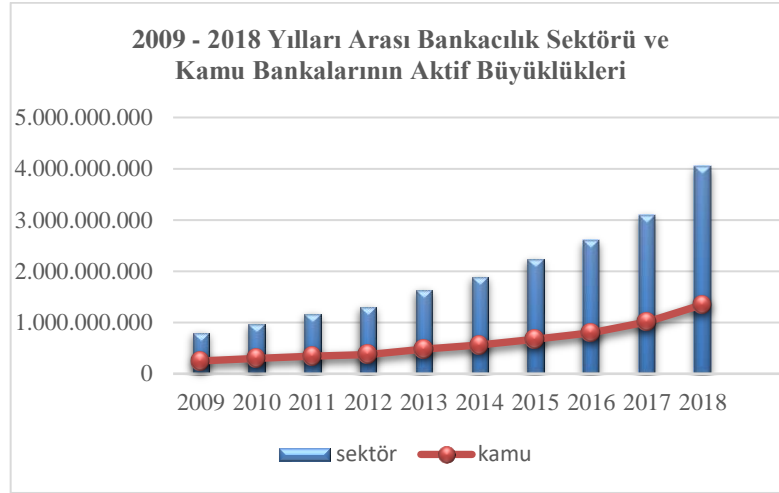
Bankacılık sektörü ile kamu bankalarının personel sayısındaki artış açısından karşılaştırıldığında yıllar itibariyle kamusal sermayeli bankalardaki artış oranının sektörden daha yüksek olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2016 yılında hem sektörde hemde kamusal sermayeli bankalarda personel sayısında azalma olmuştur fakat burada da sektörden daha az oranda azalış gerçekleşmiştir.

Personel sayısı artarken dikkat çeken diğer bir unsur ise hem bankacılık sektörü hem de kamu bankalarının personel tercihlerinde öğretim düzeyinin daha önemli bir hal almasıdır. Bu durum yıllar itibariyle daha net bir şekilde görülmektedir. 1999 yılında bankacılık sektörü içerisinde görev alan personelin %43,54'ü lisans ve lisansüstü diplomasına sahip iken bu oran 2000 - 2003 yılları arasındaki personel alımları ile %60'lar seviyesine çıkmış ilerleyen yıllarda bu oran sürekli artarak 2018 yılı sonuna gelindiğinde %86,15 olarak gerçekleşmiştir.

3.2.2.4. Mali Açıdan Kamu Bankalarının Durumu

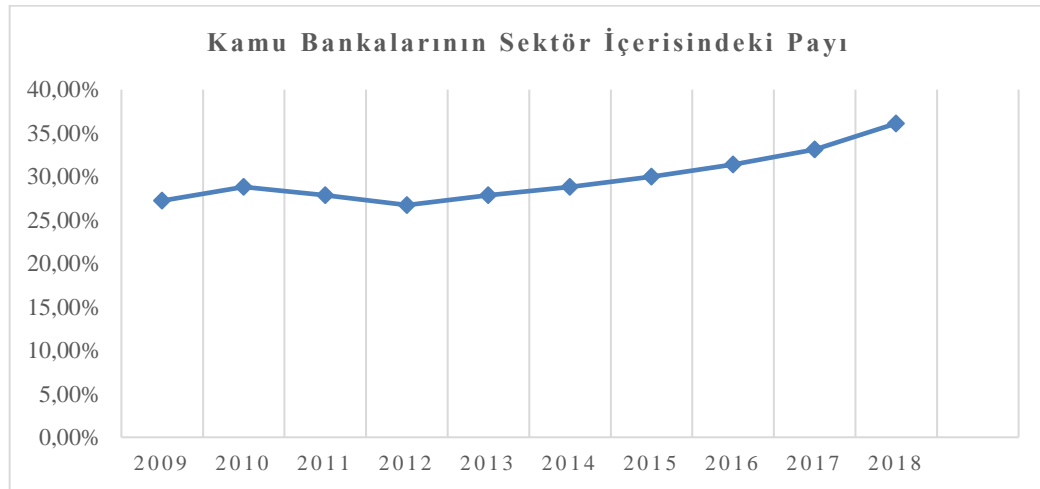
3.2.2.4.1. Aktif Payının Büyüklüğü

Türk bankacılık sektörünün aktif büyüklüğünün 2009 – 2018 yılları arasındaki gelişimine bakıldığında seneler itibari ile devamlı artış yönünde bir hareketin olduğu görülmektedir.

Grafik 18: 2009 - 2018 Yılları Arası Bankacılık Sektörü ve Kamu Bankalarının Aktif Büyüklükleri

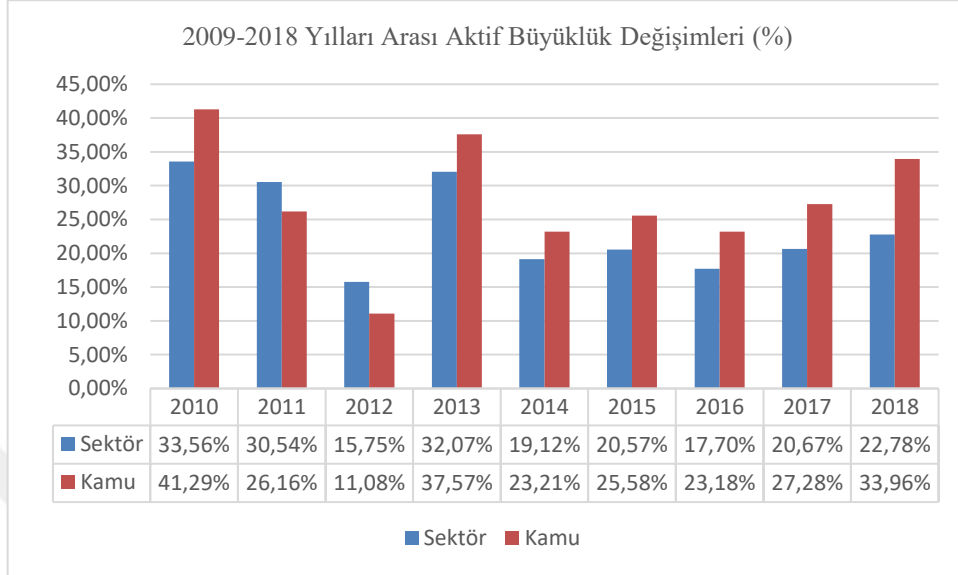
2009 yılında bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü toplamı 798.531.678.000 TL iken 2018 yılı sonuna gelindiğinde bu tutar 4.046.902.008.000 TL olmuştur. Kamu bankalarının aktif toplamının gelişimine baktığımızda 2009 – 2018 yılları arasında sektörle benzer şekilde devamlı artış yönünde bir hareket görülmektedir. 2009 yılında kamusal sermayeli bankaların aktif toplamı 249.976.260.000 TL iken 2018 yıl sonuna gelindiğinde bu tutar 1.349.750.372.000 TL olmuştur.

Grafik 19: Aktif Büyüklük Açısından Kamu Bankalarının Sektör İçerisindeki Durumu

Kamu bankalarının aktif büyüklük açısından bankacılık sektörü içerisindeki yerine bakıldığında 2009 yılında kamu bankalarının sektör içerisinde %31,30 paya sahip iken ilerleyen yıllar itibariyle bu oranın 2010 yılında %30,99, 2011 yılında %29,38, 2012 yılında %28,94 olarak gerçekleştiğini ve sektör içerisinde devamlı olarak daha az paya sahip olduğu görülmektedir. Bu düşüş trendi 2013 yılına kadar devam etmiş olup 2013

yılında artış yönünde harekete geçmiş ve 2018 yılı itibariyle %33,35 olarak gerçekleşmiştir.

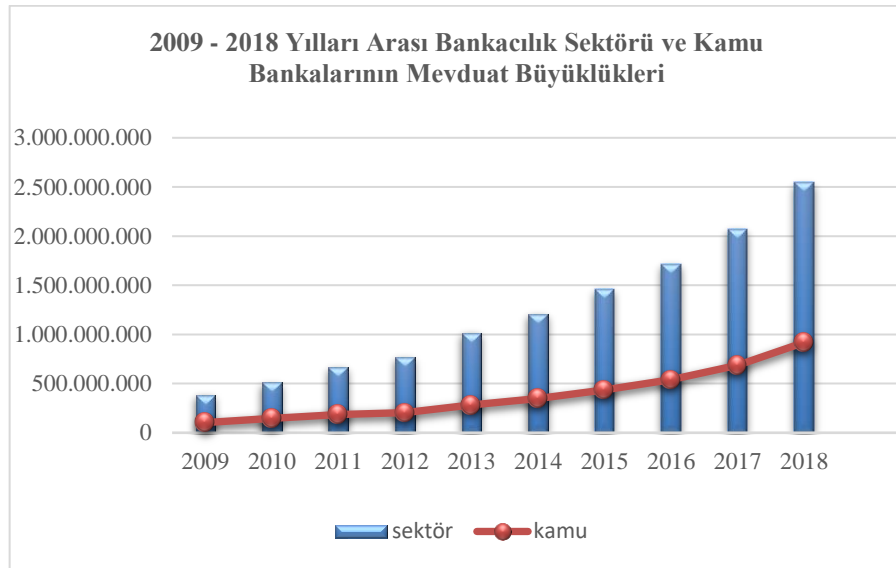

Grafik 20: 2009-2018 Yılları Arası Aktif Büyüklük Değişimleri (%)

Aktif büyüme oranı açısından sektör ve kamusal sermayeli bankalar arasındaki değişim oranları incelendiğinde 2013 yılına kadar kamusal sermayeli bankaların sektörden daha az oranda büyüme gerçekleştirdiği açıktır. Fakat 2013 yılı ve sonrasında aktif büyüme oranları sektörden daha yüksek oranlarda gerçekleşmiştir. 2010 yılında aktif büyüme açısından sektör %20,46 oranında büyürken kamusal sermayeli bankalarda bu oran %19,24 olarak gerçekleşmiş ve 2018 yılına gelindiğinde sektörde büyüme oranı %30,75 olarak gerçekleşirken kamusal sermayeli bankalar %33,61 oranında bir büyüme gerçekleştirmiştir.

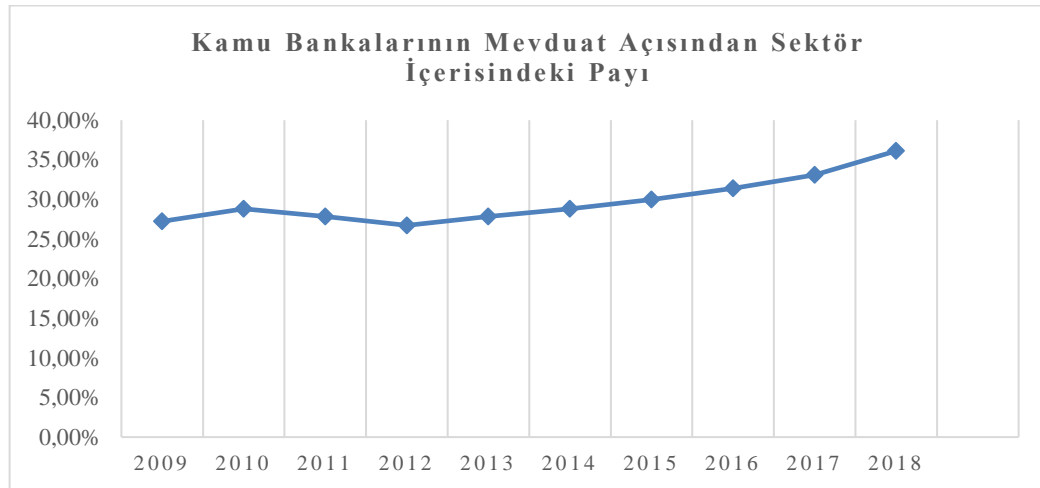
3.2.2.4.2. Mevduat Payının Büyüklüğü Açısından

Yeniden yapılandırma sonrası dönemde kamu bankaları mevduat kapma yarışı içerisinde kendisine daha büyük bir pay almaya çalışmış ve en azından 2000 – 2001 krizi sonrasında yaşanan tasfiyeler nedeni ile kaybedilmiş olan payı tekrar elde etmeye çalışmıştır.

Grafik 21: 2009 - 2018 Yılları Arası Bankacılık Sektörü ve Kamu Bankalarının Mevduat Büyüklükleri (Bin TL)

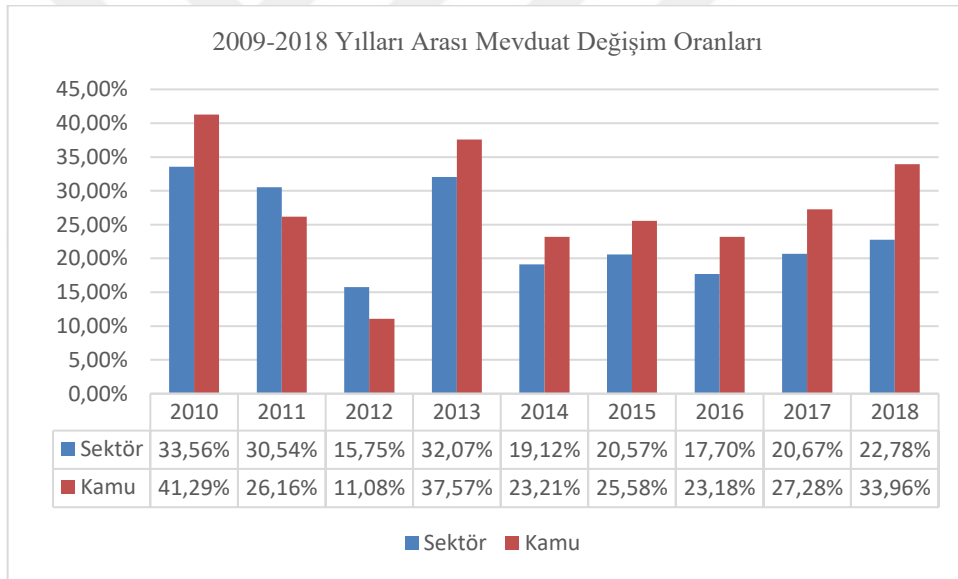
Bankacılık sektöründe toplanan mevduatın yıllar itibari ile artış eğiliminde olduğu açıktır. Keza kamu bankalarının mevduat tutarları da yıllar itibari ile aynı yönde seyir göstermiştir. 2018 yılına gelindiğinde bankacılık sektörünün toplam mevduat tutarı 2.255.881.705.000 TL olarak gerçekleşirken kamusal sermayeli mevduat bankaları bu tutarın 806.044.425.000 TL'sini elinde bulundurmaktadır.

Grafik 22: Kamu Bankalarının Mevduat Açısından Sektör İçerisindeki Durumu

Kamu bankalarının toplanan mevduat içindeki payına bakıldığında ise 2010 yılı sonuna kadar kamu bankalarının mevduat toplamı içerisindeki payının arttığı görülmekte olup 2011 yılına gelindiğinde ise bu payın bir önceki seneye göre %2,77 oranında düştüğü görülmektedir. Bu keskin sayılabilecek düşüşün en önemli sebebi ise kamu bankalarının mevduat yapısının genel olarak Türk lirası mevduattan oluşması ve 2011 yılında

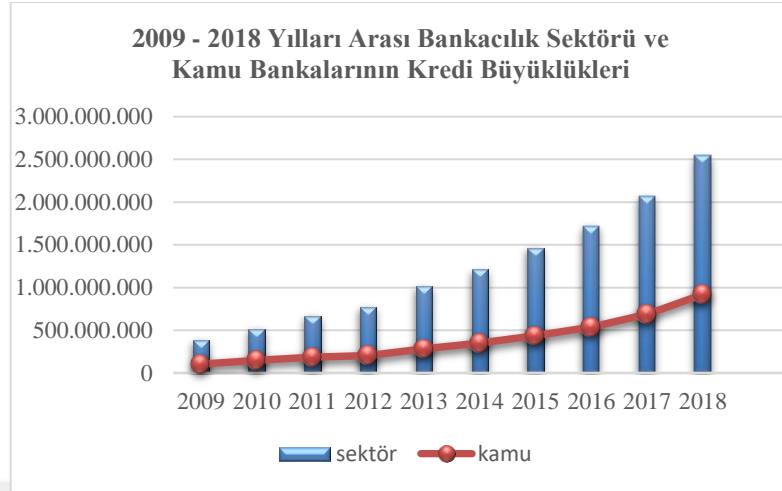
mevduattaki değişimin önemli oranda yabancı para mevduatta gerçekleşmesi olmuştur. 2011 yılında yabancı mevduat %28 oranında artarken Türk lirası mevduattaki artış sadece %4 oranında olmuştur. Sektördeki toplam mevduat bu dönemde %13,7 oranında artış gösterirken kamu bankalarının toplam mevduatı sadece %5,24 oranında artmıştır. Dolayısı ile kamu bankalarının toplam mevduat içerisindeki payı önemli oranda düşmüştür. 2012 yılına gelindiğinde kamu bankalarının mevduat değişimi açısından sektör oranlarını yakaladığı görülmektedir. Toplam mevduattaki değişim 2012 yılında %10,17 olarak gerçekleşirken kamu bankalarının mevduat değişim oranı %10,79 olmuştur. 2013 yılına bakıldığında toplam mevduat %22 oranında büyüyerek 884 milyar TL tutarına ulaşmıştır. Türk Lirası mevduatın toplam mevduat içindeki payı düşmeye devam ederken kamu bankalarında Türk lirası mevduatın toplam mevduata olan oranı %72 seviyesine gerilemiştir.

Grafik 23: 2009-2018 Yılları Arası Mevduat Değişim Oranları (%)

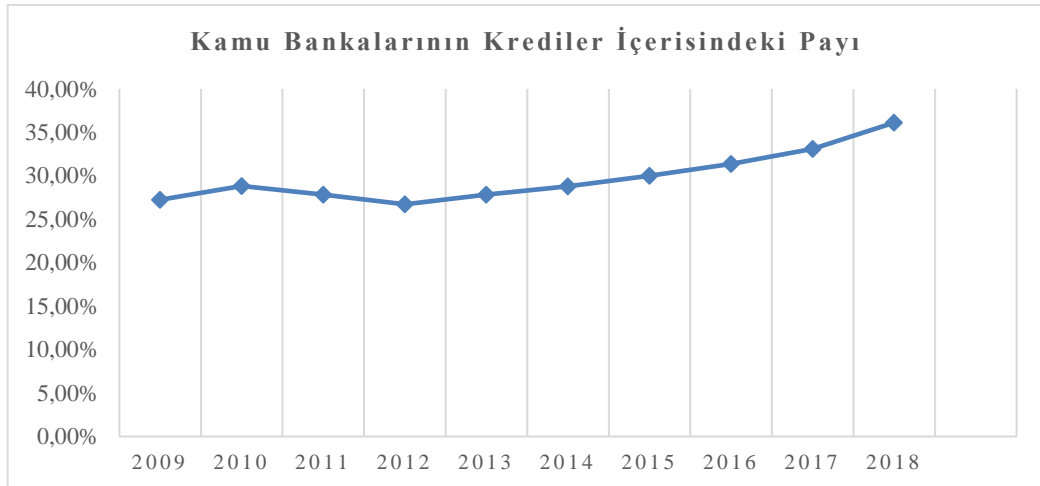
Kamu bankalarının elinde daha çok Türk lirası mevduat tutması ile beraber mevduat oranındaki değişim bankacılık sektöründe %22,51 olarak gerçekleşmesine rağmen kamu bankaları mevduattaki değişim açısından sektörün gerisinde kalmış mevduat değişim oranı %21,73 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılında da bu seyir aynı şekilde gerçekleşmiş, 2015 yılı ve sonrasında ise kamusal sermayeli mevduat bankalarının mevduat değişim oranları sektörden daha yüksek olmuş ve 2018 yılına gelindiğinde toplam mevduatın %35,73'ü kamusal sermayeli bankaların bünyesinde tutulmuştur.

3.2.2.4.3. Kredi Payının Büyüklüğü Açısından

Grafik 24: 2009 - 2018 Yılları Arası Bankacılık Sektörü ve Kamu Bankalarının Kredi Büyüklükleri

Bankacılık sektörü içerisinde kullanılan kredi tutarı yıllar itibariyle büyük bir artış eğiliminde olmuştur. 2009 yılında kullanılan kredi tutarı 381.012.568.000 TL iken 2018 yılı sonunda bu tutar 2.543.285.658.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Kamusal sermayeli bankalar açısından da tutarlar arasındaki değişim aynı yönde olmuştur. 2009 yılında kullanılan kredi tutarı 103.755.295.000 TL iken 2018 yılı sonunda bu tutar kamusal sermayeli bankalar için 918.545.409.000 TL olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 25: Kamu Bankalarının Krediler Açısından Sektör İçerisindeki Durumu

2000-2001 krizleri sonrasında kamu bankalarının sektörün toplam kredileri içerisindeki payı %14,50 civarına düşmüş fakat daha sonra yeniden yapılandırma ile beraber kamu bankalarının payı 2008 yılına gelindiğinde %22 seviyelerine gelmiş daha sonra artış yönünde eğilim göstererek 2009 yılında %27,23 olarak gerçekleşmiştir. 2015

yılına kadar bu oran ufak değişiklerle beraber %30 civarında gerçekleşmiş, kamusal sermayeli bankaların toplam krediler içerisindeki payı artış eğilimine devam ederek 2018 yılına gelindiğinde %36,12'ye kadar yükselmiştir.

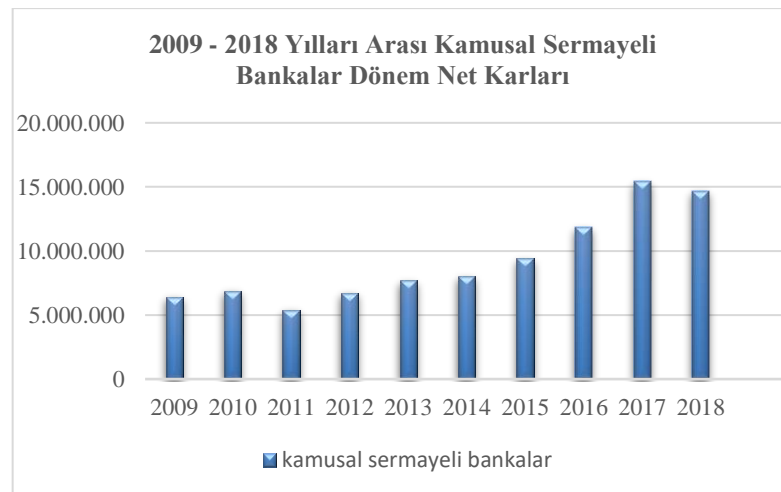
Kredi kullandırımında yaşanan artış açısından kamusal sermayeli bankalar 2013 yılına kadar sektörden daha düşük oranda bir büyüme gerçekleştirirken, 2013 yılı sonrasında devamlı olarak sektörden daha yüksek bir büyüme oranına sahip olmuştur.

3.2.2.4.4. Kârlılık Açısından

2000 ve 2001 yıllarında zarar etmiş olan kamusal sermayeli bankalar bu yıllardan sonra kârlılığa geçmiş ve net dönem kârı her sene artarak devam etmiştir.

Tablo 9: Kamusal Sermayeli Bankalar Dönem Net Kârları (Bin TL)										
Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Net Kâr	6.393.252	6.880.135	5.372.593	6.705.719	7.666.456	8.009.550	9.407.892	11.837.727	15.388.966	14.637.055

Kamusal sermayeli bankalar 2009 yılında 6.393.252.000 TL kadar kâr etmişken bu kâr 2017 yılında 15.388.966.000 TL olarak gerçekleşmiştir. 2018 yıl sonu itibari ile kamusal sermayeli bankalar bir önceki yıla kıyasla daha az tutarda kâr elde etmiştir. 2018 yılı sonunda kamusal sermayeli bankaların kârı 14.637.055.000 TL civarında gerçekleşmiştir. Bankacılık sektörüne bakıldığında sektörün kâr tutarı ise yıllar itibariyle artışına devam etmiş ve 2017 yılında 47.083.488.000 TL civarında gerçekleşen net kâr 2018 yılı sonunda 51.686.788.000 TL olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 26: 2009 - 2018 Yılları Arası Kamusal Sermayeli Bankalar Dönem Net Kârları

Tablo 10: 2009-2018 Yılları Arası Aktif Kârlılık Oranları										
Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sektör	2,6	2,4	1,8	1,8	1,6	1,4	1,2	1,5	1,6	1,4
Kamu	2,8	2,5	1,7	1,9	1,8	1,5	1,5	1,6	1,7	1,2

Kaynak:TBB

Tablo 11: 2009-2018 Yılları Arası Ortalama Özkaynak Kârlılığı										
Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sektör	20,59	18,14	14,23	14,44	13,14	12,02	10,82	13,48	14,30	13,44
Kamu	31,33	25,98	17,74	18,49	17,72	15,26	14,75	16,14	17,50	13,50

Kaynak:TBB

Kamusal sermayeli bankaların aktif kârlılıkları açısından 2009 – 2018 yılları arasındaki dönem incelendiğinde 2010 yılı sonrasında hem sektör hemde kamusal sermayeli bankalar açısından aktif kârlılık bu dönemde özellikle faiz oranlarındaki düşüşün durması, hizmet ve ürünlere yönelik yatırım harcamalarının artması gibi sebeplerle düşmüştür. 2018 yılının sonuna gelindiğinde aktif kârlılık oranı bir önceki yıla göre düşük olarak gerçekleşmiştir. Sektör açısından bakıldığında sektörün aktif kârlılık oranı 2017 yılının sonunda %1,6 iken 2018 yılının sonuna gelindiğinde %1,4'e, kamusal sermayeli bankalarda ise 2017 yılı sonunda %1,7 olan aktif kârlılık oranı 2018 yılı sonuna gelindiğinde %1,2'ye gerilemiş olduğu görülmektedir.

Ortalama özkaynak kârlılığı açısından da benzer şekilde 2009 yılı ve sonrasında düşüş eğilimi görülmektedir. 2009 yılında sektörün ortalama özkaynak kârlılığı %20,59 iken 2018 yılı sonuna gelindiğinde ortalama özkaynak kârlılığı %13,44 olarak gerçekleşmiştir. Kamusal sermayeli bankalarda 2009 yılında ortalama özkaynak kârlılığı %31,33 iken 2018 yılı sonuna gelindiğinde %13,50 olarak gerçekleşmiştir.

Hem aktif kârlılık hemde ortalama özkaynak kârlılığı için 2011 yılındaki sert düşüş 2011 yılında daralan faiz marjları, diğer faiz dışı giderler ve personel giderlerindeki artış sebebi ile azalan yıllık kâr ve özkaynaklar ile aktiflerdeki büyüme sebebiyle gerçekleşmiştir.

2018 yılında aktif kârlılıkta en büyük gerileme kamu bankalarında gerçekleşmiştir. Kamusal sermayeli bankalar bu dönemde kullandıkları düşük faiz oranlı krediler nedeni ile beklenildiği kadar faiz geliri elde edememiştir. Aktiflerde yaşanan artış ile beraber kârlılığın aynı şekilde artış gösterememesi neticesinde aktif kârlılık kamusal

sermayeli bankalarda büyük bir düşüş göstermiştir. Bunun yanında ortalama özkaynak kârlılığı da yine aynı şekilde özellikle kârlılığın daha düşük gerçekleşmesi neticesinde düşüş göstermiştir.

SONUÇ

1929 Büyük Buhran sonrasında Keynesyen görüş doğrultusunda kamu bankalarının finansal sistem içerisinde yer alması gerekliliği düşüncesi ortaya çıkmış ve finansal sistem içerisinde kamu bankaları kendilerine yer edinmişlerdir. Bu durumla beraber devletin bankacılık sektörü içerisindeki payı oldukça yüksek seviyelere ulaşmıştır. Ülkemizde de Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren kamu bankaları farklı sektör içerisinde ekonomik gelişmeye katkı sağlama doğrultusunda farklı alanlarda uzmanlaşarak faaliyet göstermeye başlamıştır. 1980'li yıllarda dünyada yaygınlaşan liberalleşme düşüncesi ile birlikte kamu bankalarının finansal sistem içerisinde daha az yer edinmesi fikri de ortaya çıkmıştır. Bu düşünce doğrultusunda ülkemizde de ilerleyen yıllar itibariyle birçok kamu bankası tasfiye edilmiştir fakat yine de kamu bankalarının sistem içerisindeki etkinliği devam etmiştir.

1990'lı yıllar bankacılık sektöründe istikrarsızlıkların yaşandığı yıllar olmuş ve sonrasında sektör içerisinde düzenleme çalışmaları yapılmaya çalışılmıştır. Türk bankacılık sektöründe 2001 yılına kadar düzenleme çalışmaları yetersiz ve etkisiz olmuştur. 2001 krizi için ülkemizde uygulanan IMF programı da ulaşılmaması beklenen hedeflere uzak kalmıştır.

Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri sonrasında bankacılık sektöründe kapsamlı bir yeniden yapılandırmanın gerekliliği ortaya çıkmıştır. 2001 krizi sonrasında krize sebep olan hatalar da göz önünde bulundurularak yeniden yapılandırılma çalışmaları düzenlenmiştir. Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı içerisinde yer alan çalışma ve düzenlemeler ile bankacılık sektöründe yer alan düzensizlikler giderilmiş, bankacılık sektöründe büyüme yönünde bir hareket ortaya çıkmıştır. Kamu bankalarında bu dönemde büyük değişimler meydana gelmiştir. Bu bankalarda öncelikle finansal yeniden yapılandırılma işlemleri gerçekleştirilmiştir. Kamu bankalarının şube ve personel yapısı da bu dönemde değişmiş bu bankalar uluslararası standartlara uygun, çağdaş bir vizyona kavuşmuştur. Kamu bankalarındaki bu değişim bu bankaların ilerleyen dönemde yaşanabilecek krizlere karşı korunmayı da sağlamaya yönelik olmuştur.

İlk başta ABD ekonomisi içerisinde bir kriz olarak ortaya çıkan 2008 krizi zaman içerisinde dünya ekonomisini de etkilemiştir. Krizden etkilenen diğer ülkelerde ekonomiler sarsılmış büyük bankalar iflaslarını açıklamıştır. Ülkemizde ise yeniden yapılandırma programının etkisi ve başarısı ile kamu bankaları 2008 krizinin olumsuz etkilerinden daha az etkilenmiş ve kriz sonrasında ayakta kalmayı başarabilmişlerdir.

2016 yılında Türk bankacılık sektörü 15 Temmuz darbe girişimi, ülkemizin yakınındaki terör tehdidi, ABD’de faiz oranlarının yükselmesi gibi şoklara maruz kalmıştır. Bankacılık sektörünün özellikle kamusal sermayeli bankaların güçlü yapısı sayesinde yaşanan tüm bu olumsuz gelişmelerden en az hasar ile çıkılmasını sağlamıştır. 2016 yıl sonunda Avrupa Birliği (AB) Komisyonu Türkiye bankacılık sektörünün AB ile eşdeğer bir düzenleme ve uygulamaya sahip olduğunu teyit etmiştir.

2018 yılında ekonomide yaşanan gelişmeler özellikle Ağustos ayında kurların sert bir şekilde artışı neticesinde kredi ve mevduatlarda da aynı şekilde artışı da beraberinde getirmiştir. Ayrıca bu dönemde bankaların takipteki alacakları da yükselmiştir. Mevduatın krediye dönüşüm oranı özellikle kamusal sermayeli bankalarda %100’ün üzerinde gerçekleşmiş ve bankaların borçlanarak kaynak sağlamasını da beraberinde getirmiştir. Fakat her ne kadar özel sermayeli bankalarda kredi büyümesi yavaşlasa da kamusal sermayeli bankalarda kredi büyümesi yukarı yönlü bir hareket izlemiştir. Ekonomideki yavaşlamaya karşın kamusal sermayeli bankalar kredi kullanımına devam ederek her zaman olduğu gibi reel sektörü ve ekonomiyi desteklemeye devam etmiştir. Sağlam görünümünü koruyan kamusal sermayeli bankalar tüketimin ve yatırımın finansmanını sağlayarak ekonomik büyümeyi desteklemiş ve sürdürülebilir büyümenin sağlanması konusunda çok önemli bir role sahip olmuştur.

Kamusal sermayeli bankaların ilerleyen yıllarda da güçlü duruşlarını devam ettirmesi Türkiye ekonomisinin toparlanabilmesi ve büyüebilmesi için çok önemlidir. Kamusal sermayeli mevduat bankaları yoğun rekabet ortamı içerisinde sürdürülebilir gelir kaynakları yaratabilmek amacı ile faiz dışı gelirlerini artıracak faaliyetlere yönelerek, teknolojiyi daha yaygın kullanarak, toplam kalite yönetimi prensiplerine ve müşteri memnuniyetine öncelik vererek, ürün geliştirme konusunda daha aktif olarak bu duruşlarını devam ettirmelidir.

KAYNAKLAR

- Afşar, M. (2004). *Finansal Küreselleşme ve Türk Bankacılık Krizleri Üzerine Etkisi: Anadolu Üniversitesi*.
- Akbulak, Y., Kavaklı, E., & Tokmak, A. (2004). *Kayıp yıllar: Türkiye'de 1980'li yıllardan bu yana kamu borçlanma politikaları ve bankacılık sektörüne etkileri: Beta Basım Yayım Dağıtım*.
- Akbulut, R. (2010). Son Yaşanan Küresel Finansal Kriz ve Türk Finans Sektörü Üzerindeki Etkileri. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 2(2).
- Akçakoca, E. (2001). Bankacılık Sektörü (Soru-Cevap). *İktisat Dergisi*(413).
- Akgüç, Ö. (1987). *100 soruda Türkiye'de bankacılık* (Vol. 54): Gerçek Yayınevi.
- Akgüç, Ö. (2007). Türkiye'de yabancı bankalar. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(36), 6-17.
- Aksoy, T. (1998). *Çağdaş Bankacılıktaki Son Eğilimler Ve Türkiye'de Uluslararası Bankacılık: Sistematik Ve Analitik Bir Yaklaşım: Sermaye Piyasası Kurulu*.
- Aktas, R., Pekkaya, S., & Aydoğan, E. (2005). Krizi sonrası dönemde makroekonomik gelişmeler ışığında Türk Bankacılık Sisteminin yeniden Yapılandırılmasına İlişkin bir Değerlendirme [An assessment of the restructuring of the Turkish Banking System in Light of the Macroeconomic Developments in the aftermath of the 2001 Financial Crisis]. *İktisat İşletme ve Finans*, 17-48.
- Akyazan, E. A. (2006). Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun Bankalara El Koyma ve Denetleme Yetkisi, *Türkiye Bankalar Birliği Dergisi*
- Al, H. (1998). Türkiye'de bankacılığın tarihsel gelişimi-1: Tanzimat'a kadar Osmanlı Devleti'nde bankacılık faaliyetleri. *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*.
- Andrews, A. M. (2005). State-Owned Banks, Stability, Privatization, and Growth Practical Policy Decisions in a World Without Empirical Proof.
- Apak, S., & Açıkgöz, A. F. (2011). Türkiye'de Katılım Bankacılığının Bankacılık Sektöründeki Yeri ve Finansal İstikrara Katkısı. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*(1), 70-85.
- Aras, G. (2007). Basel II Bankacılık Düzenlemeleri ve İç Denetim. *İç Denetim*.
- Arıkan, Z. (1989). İzmir'de İlk Kooperatifleşme Çabaları. *Tarih İncelemeleri Dergisi; Cilt: 4 Sayı: 1; 31-42*.
- Arslan, İ. (2007). Basel Kriterlerine Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(18), 49-66.
- Artun, T. (1983). Türkiye'de Bankacılık. *Tekin Yayınları, Ankara*.
- Atasoy, V. (1993). *Türkiye'de Kamu İktisadî Teşebbüsleri Ve Özelleştirme Sorunu: V. Atasoy*.
- Aydin, P. D. N. (2004). *Sermaye Piyasaları Ve Finansal Kurumlar: Anadolu Üniversitesi*.
- Aysan, M. A. (1973). Türkiye'de Devlet İşletmeciliği (State Management in Turkey). *İstanbul: Yalkın Ofset Matbaası*.
- Bakkal, S., & Alkan, M. (2011). *2008 finansal krizi ve bu dönemde bankacılık sektörünün kâr etme nedenleri* (Vol. 32): Hiperlink eğitim, yay. san. tic. ve ltd. sti.
- Binay, Ş., & Kunter, K. (1999). Türkiye'de Mali Liberalleşmede Merkez Bankası'nın Rolü 1980-1997. *İktisat, İşletme ve Finans Dergisi*.
- Birliği, T. B. (2014). *Bankalarımız 2013*. In: İstanbul: Yayın.

- Boyacıoğlu, M. A. (2003). 1980 Sonrası Türk Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler, Krizlerin Sektör Üzerindeki Etkileri Ve İyileştirici Öneriler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(9), 523-538.
- Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu, T. (2003). Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı-Gelişme Raporu VII. In: Ekim.
- Buğra, A. (1995). *Devlet Ve İşadamları: State And Business In Modern Turkey; A Comparative Study*: İletişim Yayınları.
- Bumin, M. Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması Ve Sonuçları. *Bankacılar Dergisi*(70), 18-36.
- Celasun, O. (1998). The 1994 Currency Crisis In Turkey.
- Corrigan, E. G. (1982). *Are Banks Special?* : Federal Reserve Bank Of Minneapolis Minneapolis, Mn.
- Çankaya, F. (2001). Türkiye'de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları
- Coşkun, M. (2008). Sermaye Piyasaları. *Eskişehir: Genç Copy Center*.
- Çiğdem, K., & Ataman, G. (2013). Hukuki-Politik Ve Ekonomik Değişikliklerin Yerli Ve Yabancı Örgüt Popülasyonlarının Yoğunluklarına Etkisi: Türkiye Bankacılık Popülasyonu, 1923-2011. *Öneri Dergisi*, 10(40), 59-74.
- Çivi, H. (1985). *Türkiye'de Bankacılık: Teori, Uygulama Ve Sonuçlar*: Cumhuriyet Üniversitesi.
- Çolak, Ö., & Eser, K. (2005). Makro Açıdan Türkiye'de Bankacılık Krizleri. *Bankacılık Sorunları Sempozyumu*, 15-44.
- Çolak, Ö. F. (2000). Bankacılık Sektöründe Birleşme Eğilimleri Ve Türk Bankacılık Sektörü. *Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları*, 7.
- Dairesi, B. R. Y. (2011). Bankacılık Sektörü Basel İi Eylül 2011 İlerleme Raporu. In: Ankara.
- Delice, G. (2015). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası: 85 Yıllık Bir Geçmişin İzlerinden Tarihe Kayıt Düşmek. *Ekonomi, İşletme, Siyaset Ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(2), 21-55.
- Dolun, L., & Atik, A. H. (2006). Kalkınma Teorileri Ve Modern Kalkınma Bankacılığı Uygulamaları. *Türkiye Kalkınma Bankası A. Ğ Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Ankara*.
- Düzenleme, B., & Kurumu, D. (2002). Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı: Gelişme Raporu. In: Bddk Raporları, Şubat.
- Eğilmez, M. (1997). *Hazine*: Diyalog Yayınları.
- Eğilmez, M., & Kumcu, E. (2002). *Ekonomi Politikası: Teori Ve Türkiye Uygulaması*: Om Yayınevi.
- Eğilmez, M., & Özkal, S. (2008). *Küresel Finans Krizi:(Piyasa Sisteminin Eleştirisi)*: Remzi Kitabevi.
- Ekren, N. (1986). Bankacılık Ve Türkiye Örneği. *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ekonomi Dizisi Ankara*.
- Emen, İ. (1990). Kalkınma Bankacılığı. *İktisat İşletme Ve Finans*, 5(49), 5-14.
- Er, S. (2009). *Devletin Bankacılık Sektöründe Düzenleyici Denetleyici Rolü Ve Türkiye Uygulaması*: İstanbul Ticaret Odası.
- Erdoğan, N. (2002). Dünya Ve Türkiye'de Finansal Krizler. *Yaklaşım Yayınları, Ankara*, 219.
- Erdönmez, P. A. (2002). Ekonomik Kriz Sonrası Kurumsal Yeniden Yapılandırma Süreci. *Türkiye Bankalar Birliği*, 67.

- Erdönmez, P. A. (2009). Küresel Kriz Ve Ülkeler Tarafından Alınan Önlemler Kronolojisi. *Bankacılar Dergisi*, 68, 85-101.
- Erdönmez, P. A., & Tulay, B. (2001). Seçilmiş Ülkelerde Borç Yeniden Yapılandırması Uygulamaları. *Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği*(36), 18-35.
- Ertuğrul, A., & Zaim, O. (1996). *Türk Bankacılığında Etkinlik: Tarihi Gelişim Kantitatif Analiz*: Bilkamat İşletme Ve Finans Yayınları.
- Geylân, R. (1985). *Ticari Banka Yönetimi Ve Türk Ticari Bankalarının Temel Yönetim Sorunları*: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Göktaş, A. Türkiye’de Mali Sürdürülebilirlik Üzerine Ampirik Bir Çalışma.
- Günel, M. (2001). *Türk Bankacılık Sektörünün Sorunları Ve Geleceği: Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu, Yeni Mevduat Sigorta Sistemi Önerisi, Banka Birleşme Ve Devirleri*: Ankara Ticaret Odası.
- Günel, M. (2012). *Para Banka Ve Finansal Sistem*: Berikan Yayınevi.
- Karlık, R. (2005). Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm, Beta. In: İstanbul.
- Kazgan, H. (1997). *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türk Bankacılık Tarihi*: Türkiye Bankalar Birliği.
- Keskin, E. (2001). 2000 Yılında Türkiye Ekonomisi Ve Türk Bankacılık Sistemi. *Bankacılar Dergisi*, 37, 1-43.
- Keskin, E., İnan, E. A., Mumcu, M., Erdönmez, P., Ekleri, İ., Kılınc, G., . . . Kranda, A. 50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği Ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi.
- Keyder, N. (2001). Türkiye’de 2000-2001 Krizleri Ve İstikrar Programları. *İktisat İşletme Ve Finans*, 16(183), 37-53.
- Komitesi, B. B. (2004). Sermaye Ölçümü Ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı)-Gözden Geçirilmiş Düzenleme (Türkçe Çeviri). *Basel. Bank for International Settlements*.
- Kozanoğlu, H. (2002). Türkiye’de Bankacılık Sektörü-Yuvarlak Masa Toplantısı. *İktisat Dergisi*, 417.
- Kök, R. (1995). Ekonomi-Politik, Popülizm: Özelleştirme Ve Kit’ler. *İstanbul: Dergah Yayınları*.
- Köne, A. Ç. (2003). Para-Sermayenin Yeniden Yapılandırılması: Türk Özel Bankacılık Sektörü Örneği.
- Kuyucak, H. A. (1947). Para Ve Banka, Ci. *Işıl Matbaası, İstanbul*.
- Küçükbaşakçı, R. (2004). Banka Yeniden Yapılandırma Programları Ve Ekonomik Sonuçları. *Uzmanlık Yeterlilik Tezi*.
- Mangir, F. (2006). Finansal Deregülasyonun (1989–2001) Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri: Kasım 2000 Ve Şubat 2001 Krizleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(16), 459-472.
- Müsteşarlığı, H. (2001). Türkiye’nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı: Hedefler, Politikalar Ve Uygulamalar. *M Ayıs*.
- Müsteşarlığı, T. B. H. (2004). Kamu Bankalarında Reform. In.
- Okyar, O. (1979). Development Background Of The Turkish Economy, 1923–1973. *International Journal Of Middle East Studies*, 10(3), 325-344.
- Oskay, C., & Kubar, Y. (2008). Türkiye’de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi.
- Ozatay, F. (1996). The Lessons From The 1994 Crisis In Turkey: Public Debt (Mis) Management And Confidence Crisis. *Yapı Kredi Economic Review*, 7(1), 21-38.
- Ozatay, F. (2011). *Parasal İktisat: Kuram Ve Politika*: Efil Yayınevi.

- Özdemir, Z. (2005). Bilanço Yapısı İtibarıyla Türk Bankacılık Sistemi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(50).
- Özince, E. (2002). Bankacılık Sisteminin Yeniden Yapılandırılmasına Bankaların Bakış Açısı. *Bankacılar Dergisi*(42).
- Parasız, İ. (2001). Enflasyon-Kriz-Ayarlamalar. *Ezgi Kitabevi, Mart*.
- Parasız, İ. (2000). Para Banka Ve Finansal Piyasalar, Ezgi Kitabevi Yayınları, 7. Baskı, Ocak.
- Parasız, İ. (2005). Para Banka Finansal Piyasalar. In: Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Parasız, İ. (2000). *Modern Bankacılık: Teori Ve Uygulama*: Banka Ve Sigorta İşçileri Sendikası.
- Quataert, D. (1975). Dilemma Of Development: The Agricultural Bank And Agricultural Reform In Ottoman Turkey, 1888–1908. *International Journal Of Middle East Studies*, 6(2), 210-227.
- Selçuk, B. (2010). Küresel Krizin Türk Finans Sektörü Üzerindeki Etkileri. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(2).
- Şeref, K. (2010). *Bankacılık Krizler Ve Öncü Göstergeleri* (1 Ed.). Ankara: Asil Yayınevi.
- Tbb, M. (1981). Bankalarımız 1980. *Tbb Yayınları*(251).
- Tiryaki, G. (2012). *Finansal İstikrar Ve Bankacılık Düzenlemeleri (1990-2010 Türkiye Tecrübesi Işığında)*: Türkiye Bankalar Birliği.
- Tunay K. Batu, U. M., Yiğit Adnan. (1997). Türkiye'de Kamu Bankacılığı Ve Sektör Üzerindeki Etkileri. *Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayınları*, 7, 7.
- Turan, Z. J. Ö. H. Ü. İ. V. İ. B. F. D. (2011). Dünyadaki Ve Türkiye'deki Krizlerin Ortaya Çıkış Nedenleri Ve Ekonomik Kalkınmaya Etkisi. 4(1), 56.
- Uçarkaya, S. (2006). Kamu Bankalarının Bankacılık Sistemindeki Rolü. *Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Ankara*.
- Ulutan, B. (1957). Bankacılığın Tekamülü (Die Entwicklung Des Bankwesens). In: Ankara.
- Yağcılar, G. G. (2010). *Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi*. Sosyal Bilimler,
- Yağcılar, G. G., & Kalaycı, D. D. Ş. Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi.
- Yetiz, F. (2016). Bankacılığın Doğuşu Ve Türk Bankacılık Sistemi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 107-117.
- Yıldırım, O. (2004). Türk Bankacılık Sektöründe Yaşanan Finansal Krizler (1980-2002):(Nedenleri, Sonuçları Ve Ekonomik Etkileri).
- Yıldırım, O. (2004). Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları Ve Sektörde Yaşanan Mali Riskler. *Dış Ticaret Dergisi*, 30.
- Yılmaz, D., & Gaygusuz, F. (2009). 2008 Krizinin Yeni Global Ekonomik Yapı Üzerine Etkileri. *Hp://Idc. Sdu. Edu. Tr/Tamme Nler/Kalkinma/Kalkinma39. Pdf*, 20(2010), 2010-2012.
- Zarakolu, A. (1973). Cumhuriyet'in 50. Yilinda Memleketimizde Bankacilik. *Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayinlari*(61), 16.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı :İbrahim KEKLİK

Doğum Yılı ve Yeri :1982 - Sivas

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Gazi Üniversitesi 2000-2005

Yabancı Dil :İngilizce

İş Deneyimi :T.C. Ziraat Bankası A.Ş. 2006-2012

Cumhuriyet Üniversitesi 2012-.....

İletişim

E-Posta Adresi :ikeklik@cumhuriyet@edu.tr